

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

This is a reproduction of a library book that was digitized by Google as part of an ongoing effort to preserve the information in books and make it universally accessible.

Google™ books

<https://books.google.com>

JUS NATURÆ
ET
GENTIUM, ^{31.}

EX IPSIS FONTIBUS

Ad ductum

GROTII, PUFENDORFFII ET COCCEJI
Derivatum,

In usum Studiosæ Juventutis
in Compendium redactum,

AUTORE

HENR. ERN. KESTNERO,
Doct. & Profess. Jur. Ordin.

Anno 1705.

RINTHELI,

Sumptibus & Typis HERMANNI AUGUSTINI ENAX, Acad. Typ.

SERENISSIMO
PRINCIPI ac DOMINO,
DOMINO
FRIDERICO,
Hassia LandGravio, Principi Hers-
feldia, Comiti Cattimeliboci,
Decia, Zigenhainæ, Niddæ &
Schaumburgi &c.
PRINCIPI HÆREDITARIO,
Domino meo longe Clementissimo.

*Serenissime Princeps Hæreditarie
Domine Clementissime.*

Exennium est, & qui ex-
currunt menses aliquot, ex quo
Dissertationes hæcæ Juris Naturalis
in fasciculum formamque opusculi
cujusdam redactas Gloriosissimo
Parenti Tuo, velut primum laboris
officiiue Academici initiamentum,
devotissime consecravi. Prodeunt
hæc jam & auctiores & emendatioræ, augustissimumque
Tuum sibi nomen inscribere audent. Non unam instituti
præsentis causam habeo. Ut enim taceam Serenissime
Princeps, Quantus quamque incomparabilis literarum & in-
primis hujus, quod Tibi exhibeo, studii Patronus & pro-
tector sis, ne etiam dicam, quod hæc ipsa disciplina Summas
Summarum Principum controversias & Illustriora pacis
bellique jura respiciat; in qua Jurisprudentiâ vere Illustri
& regia cum stupore seculi & admiratione omnium hæcenus
cum gloria versatus fuisti, & adhuc versaris; propiores
sanæ & domesticas habeo causas, non enim sine devotissimo
mentis sensu recordor, quod binis vicibus Serenissima Tua

praesentia Dissertationes meas condecoraveris, & in ipso actu, eoque finito, infinita Clementiae signa mihi musisque nostris exhibueris, accedit Clementissimum. & vere benignissimum Judicium Tuum, quod de tenuitate mea meisque studiis tam clementissime saepiusque tulisti, ut adeo non indignum quid me fecisse, quin potius summam devotionis legem esse existimem, si in reiterata hujus opusculi dedicatione devotissimum meum animum, velut tantorum beneficiorum humillimum interpretem exprimam. Suscipe igitur, Magne Princeps, inter medios belli strepitus hasce de Jure Belli commentationes, eodemque, quo caetera Tibi quondam dedicata, Serenissimo vultu respice. Uti vero augustissimum Tuum nomen FRIDERICUS musis, ob tot a Gloriosissimis FRIDERICIS stabilitas Universitates, Sacrum atque Sanctum, nil nisi Pacem & Justitiam spirat, ita Tua Tuorumque Sociorum fortitudine, prudentia & autoritate, aurea pacis tempora Europam, per tot arma conquassatam, impetraturam, speramus omnes, vovemus singuli. Ego vero, Serenissime Princeps, Gloriosissimis Tuis factis & rebus, queis immortalitatem nominis Tui jamdudum obtinuisti, quaevis fausta, omniaque omnis felicitatis incrementa apprecor.

*Serenissime Princeps, Domine
Clementissime,*

SERENITATIS TUAE

Devotissimus Servus

H. E. KESTNER.

Dedicatio Primæ editionis,
Serenissimo & Potentissimo Hassiæ
Principi CAROLO I facta.

Erum primitiæ Diis erant sacrae, Tibi Serenissime Princeps, tanquam Tutelari Hassiæ Jovi Deoque Terrestri, primitiæ hæ Academicæ, in Tua Academia natæ & ventilatæ, sacrae esse debebant. Ipse Deus summus ille Princeps a populo peculiariter sibi dilecto, prima fecunditatis tam rerum quam operarum specimina sibi vindicabat, gratioso primitiarum nomine & tenuis hiccæ factus ad Serenitatis Tuæ delubrum deponitur. Ipsæ illæ, quæ cœlesti numini offerri debebant, primitiæ, agnuculi, & vilia nulliusque propemodum precii erant, neque tamen sine grandi piaculo omitti poterant. Quo enim magis ea est divini numinis immensitas, eaque Summorum Principum fortuna, ut nihil iis dignum offerri possit, eo minus dedignantur, quicquid casta & sincera cum pietate offertur. Satius adeo visum omnino fuit, qualemcunque, quæ sola potest, pietatis testationem fieri, quam omnem omitti: accedit argumenti fiducia, libellus enim hic pro justitia scriptus, quæ virtus adeo Tua est, ut non minus CAROLI, quam justî appellatione noscaris. Jactet antiquitas suos Cæsares, suos Augustos, suos Titios, nos, quicquid in principibus Augustum, quicquid in iisdem admirandum, in glorioso exemplo Tuo, velut Augustissimo omnium virtutum compendio conspicimus, quippe quod non ista tantum, sed, quicquid pulchrum & honestum cogitari potest, ambitu suo
com-

completitur. Magnus es, qui Caroli Magni exemplum, a quo originem trahis, felicissime imples, pius es, cum nutris Academiis, foves ecclesias, scholas sustentas, exules recipis. Justus es, cum sepultas prope leges revocas, & quantum potes, ruenti in pejus seculo valide Te opponis, justus inquam es, sed simul clemens, cum subditis, quos Tuæ bonitatis ignorantia ab officii limine transversos egerat præter peccandi licentiam nihil adimis. Fortis es, qui ingruentes hostium vires successu admirabili profligas, Testis est Rhenofelsa, Moguntia, Confluentia, ubi confluentes hostium vires devicisti. Ut adeo Tibi proprium sit istud, veni, vidi, vici. Sed Tu, O CAROLE, qui es oraculum Regum, Cynosura Principum, idæa Magnatum, vive, una Tibi gloria, una victoria sit gradus ad alteram, sit Tuum Sceptrum regimenque felix, faustum & in ipso motu immotum, augeat Deus gloriam, benedicat triumphis, ut porro sis humani generis populique Tui deliciae. Servet Deus cum incomparabili sapientissimæ conjugæ Tuæ, Serenissimos Principes Tuos, qui vivam Tuam gerunt imaginem ad gloriam nati & educati, ut post sera tempora sint, qui Sceptra Hassiaca moderentur, & hanc, quæ sola a Te provenit, felicitatem ad subditos derivent.

Serenissime atq; Potentissime
Princeps,
SERENITATIS TUÆ

Devotissimus Servus

H. E. KESTNER.

*Q*uas in usum Studiosae Juventutis ante sexennium
 conscripsi Disputationes Juris Naturalis, simplici
 norma & forma constructas, easdem & emendatio-
 nes, & quantum id per concatenatos, quibus hoc
 tempore districtus fui, labores locuit, quadammodo auctiores Tibi
 fisco. Quam laudabilis quamque necessaria Juris Naturalis cul-
 tura sit, cum hoc omnium jurium basis, fundamentum, & velut
 subsidiaria norma sit, tum ex ipso opere cap. I. §. pen. tum ex aliis
 passim a me inculcatis principiis constabit; ita tamen pertractatio
 hujus juris suscipienda erat, ut cum hoc sedulo Jus Romanum con-
 jungatur; quamvis enim diffitendum non sit, multa in vastissimo
 Romanarum legum corpore contineri, quae ad peculiare Romanae
 civitatis rationes spectant, & a moribus legibusque Germanorum,
 quarum cultura, si Reipub. moderna Te applicare velis, necessaria,
 prorsus recedunt, ut alios insigniores alibi notatos defectus tace-
 am, fatendum tamen etiam est, plurima ad disciplinam Juris Nat.
 spectantia, verissimosque adeo Juris Nat. rivulos in hisce libris
 comprehendendi, quare maximo opere expediret, si succinctum quis in
 libros Juris Rom. indicem consarciet, quo, quid ad Jus Nat., quid
 ad Civile pertineat, prorsus indigetetur, prout eleganter monet
 Illustrissimus L. B. a Fuchs in epistola praemissa tabulis juridicis, a
 se editis, quando aut, optandum foret, ut illi, qui immanes com-
 mentationum molēs ac inutiles controversias ad Jus Rom. conge-
 runt, potius convenientiam ejus cum natura LL. ostenderent, ex-
 que iis illustrarent, mirum enim quanta ipsi inde accederet digni-
 tas, quantus splendor. De autoribus & praestantioribus J. N. scri-
 ptoribus in praefatione prima & opusculis meis de Prudentia
 Studendi Jura conceptis quidem egi, plenius autem historiam J.
 N. nuper exhibuit Clarissimus Vir Dn. Ludovici Prof. Extraord.
 Hallensis, quare actum agere nolui. Cum vero nihil dicatur, nihil
 ve scribatur, nisi quod quodammodo scriptum dictumque sit antea,

ita ingenuus fateor, uti in prima præfatione fassus sum, me in elaborando hoc opusculo multum debere Illustri Viro & Summo Jure Henrico Coccejo, FAVORI & PRÆCEPTORI quondam meo infinitis nominibus colendo, cujus paucula Positiones, pro explicatione Juris Gentium adornata, huic opella occasionem dederunt, majus quondam Juri prudentia hac, nostris saltem temporibus velus jure postliminii revocata, lumen consequetur; si huic operi in formam redigendo manus admoveret Vir omni elogio major, quid autem mentem, quidve in hoc opusculo præstitum, tum aqum lector, tum in primis illi, qui Coccejana scripta legerunt, aut Coccejum quondam audiverunt, promte dijudicabunt. Doleo autem, quod pristina editio, & complura alia, qua hucusque publici juris feci, scripta, ingenti sphalmatum cumulo obruta sint, qua non tantum quandoque sensum distortum relinquunt, verum etiam, utut primo statim intuitu obvia sint, in sacrosanctas loquendi scribendique regulas impingunt, jejunisque adeo taxatoribus, qui alias ne hiscere quidem audebant, occasionem cavillandi præbent, verum in verbis & pedantismo faciles erimus, modo in re conveniamus; Tu lector optime vale optime, & hasce pagellas aqum bonique consule.

Index Capitum.

Cap. I. De Principio Juris Naturalis.	Pag. 1
Cap. II. De Eo, quod humano generi competit.	25
Cap. III. De Cultura Corporis.	44
Cap. IV. De Jure Connubiali.	56
Cap. V. De Contractibus.	77
Cap. VI. De Juramentis, interpretatione, & damnis.	97
Cap. VII. De Summa Potestate.	108
Cap. VIII. De Contractibus Summarum Potestatum.	129
Cap. IX. De Jure Belli.	139
Cap. X. De Processu Belli.	149
Cap. XI. De Pace.	174
Cap. XII. De Pœnis.	191
Cap. XIII. De Interitu facultatum, & fonte successionum.	201

CAP. I.

DE

Principio Juris Naturalis.

§. I.

Inter stupenda Dei opera nullum augustius, nullum existit elegantius, quam admirabilis illa hominis structura, cui divinus rerum conditor divinam auræ particulam impressit, eumque ad similitudinem pulchritudinis cœlestis figuravit. *l. 17. C. de pœn. Lact. l. 3. inst. c. 8. Grotio in prol. homo dicitur eximium animans: Veteribus machinamentum naturæ confidentissimæ audit, quoniam res arduas aggreditur: & hinc modo nexus Dei & mundi, modo rerum materialium & immaterialium horizon appellatur, ut est apud Philon. lib. de opific. mundi citat. apud Zieglerum in notis ad Grot. proleg. Plato apud Marsilium dialog. 1. de Legibus. Hominem inter animalia miraculum esse divinum dicit.*

*Præstantia
Hominis.*

§. II. Homo duabus constat partibus, anima & corpore, anima est res cogitans, quæ in continua actione est, nec corpore ad operationes suas eliciendas indiget. Cogitatio est intima rei conscientia,

*Ex quibus
partibus
constat ho-
mo.*

A. per

per quam certi sumus earum rerum, quas agimus aut patimur. Corpus hominis est instar machinae & horologii, quod ex partibus solidis & fluidis vario ordine ac situ dispositis & constructis constat. Corporis natura est extensum esse: extensum est, quod in longum, latum & profundum semet exerit latè. *Cartes. de passion. anim. part. i. art. 6. & 7. Legrand de mente humana cap. i. Dn. Hoffmanni fundam. med. cap. 3. §. i. & cap. 4. §. i.*

*Anima
partes*

§. III. Anima duas habet partes intellectum & voluntatem, Intellectus est simplicissima mentis perceptio & solertissimus veritatis indagator, quicquid enim percipimus, sola mente percipimus. Voluntas autem est illa potentia & vis, quam natura intellectualis habet, ex se ipsa absque ulla coactione omnes actiones & cogitationes producendi, in quibus electio aliqua & determinatio locum habet. Intellectus ergo simpliciter cognoscit, voluntas eligit, siue bonum fuerit, siue malum *Legrand. d. l.*

*Conscientia
quosimplex.*

§. IV. Intellectus rectè informatus producit conscientiam, quæ, vel recta, vel probabilis, si autem quis pro vero falsum apprehendit, tunc in errore versari dicitur, error is vel vincibilis vel invincibilis est. Quando verò simpliciter cognitio abest, tunc adest ignorantia, hæc, vel efficax vel concomitans, voluntaria vel involuntaria est, singula latè exponit *Illustr. Dn. Pufend. in egregio tract de I. N. & G. L. l. c. 3. & 4. per. tot. & de offic. Hom. & Civ lib. i. c. i. §. 4. 5. 6. 7. 8. & Dn. Thomasius in Jurisprud. divina lib. i. passim.* Per voluntatem homo non tantum sponte,

i. e.

i. e. ut per intrinsecam aliquam necessitatem ad agendum non determinetur, sed & liberè agit, ità, ut uno objecto proposito, possit agere vel non agere, idemque eligere vel respuere, aut, pluribus objectis propositis, unum eligere, cætera respuere *Pufend.*

d. l. §. 9.

§. V. Ex plenissima hac intellectus & voluntatis facultate oppido liquet, eaque naturæ regula, videtur, ut, quicquid homo velit, licitè agat. Omnis enim de jure quæstio eò refertur, quid licitum sit. Id enim jus dicimus. Homines autem potentia agendi natura instructi, licitè agunt, quicquid possunt, donec aliquis, qui prohibere rectè potest, prohibeat. *Illustris Dn. Coccejus pos. jur. Gent. i. Delibata nostra jur. Select. §. 4.* Frustra enim prohibet, qui prohibendi facultatem non habet, vitiumque eo casu non in agente, sed injuste prohibente est. Equidem in quæstione juris duo conjunguntur, sc. quod facere possumus, & quod non possumus, alterutrum necessario ponendum, quia dum quæro an possum facere, quæro etiam an prohibitum sit.

Homo libere omnia agit.

§. VI. Illa prohibitio, quæ liberrimum agendi arbitrium restringit, soli Deo, & cui is concessum voluit, competit, & firmum solidumque est juris naturæ principium, ex quo, & in quod propositiones omnes veluti ad centrum aliquod tendunt, facultates enim sunt Creatoris opus, in quas præter Creatorem nemo jus habet, nemo homini jus à Creatore concessum auferre potest, homini in hominem non competit jus aliquod, nedum imperium. Optime

Prohibitio Creatoris fundamentum juris N.

inquit Imperator, naturalia præcepta divina quadam providentia constituta *S.p. I. de J. N. & G.* elegantius quoque *Feldenus in nobilissimo opere de J. N.* concludit, à sanctissimi Numinis Imperio & indicatione illud petendum.

ADDITIO.

Jus Naturæ igitur nihil aliud est, quam voluntas creatoris circa actus morales, omnia illa, quæ ab ipso prohibita non sunt, agendi; sub prohibitione autem ista non tantum illa, quæ quis non agere, verum etiam ista, quæ quis necessario agere & explere debet, continentur, natura enim agendi facultatem homini in infinitum impertit, quæ eo usque, uti dictum, licita permissaque erit, donec aliquis superior sit, qui hanc facultatem restringere & possit & velit, nam qui injuste me agere contendit, utique probare debet, id, quod ago, prohibitum esse, mihi que impedimentum ostendere, quo impediar facultate mihi a natura concessa uti; Quod vero hæc prohibendi actionesque nostras restringendi facultas soli rerum creatori competat, hoc vel inde constat, quoniam 1. ex voluntate & jussu creatoris omnes, quæ eam intelligere possunt creaturæ obligantur, quia creatoris absolutum est in creaturam Imperium, quippe quam potuit creare, vel non creare, & quacunque placuit, lege creare. 2. extra Deum nulla vis est, quæ omnes homines ad parendum obligare, & libertatem agendi, quod lubet, restringere & cohibere possit, cum enim res creatæ nihil a se, sed omnia sua, omnemque agendi facultatem a solo creatore suo habeant, sequitur, quod nulla res creata facultatem actionibus hominum legem dicendi habeat, nisi a creatore sibi concessam. Equidem res creata nihil juris habet in opus creatoris sui. 3. Quia is demum facultates nostras restringere ac prohibere potest, qui easdem nobis concessit, qualis tantum est sanctissimus creator. 4. Quia nulla lex sine superiori vel dici vel fingi potest, sicuti enim

enim omnia jura a constituyente vim ac nomé accipiunt, leges a populo, Senatusconsulta a Senatu, constitutiones a Principe, plebiscita a plebe, ita pariter Jus Naturæ ab ipso Deo i. e. autore naturæ vim fundamentumq; omne capit, sin 5. secus statuamus, aut aliud Principiú quæramus, sequeretur, quod aliquid aut Deo coævum, aut eodem superius daretur, quod utrumq; fallit, cum omnis justus injustiq; sensus a Deo, tanquam perfectissimo ente, quod talia in nobis existere voluit principia promanet: Quin & in hoc Principium omnes fere gentes consentiunt, uti hæc ulterius deducit consensumque hunc eleganter demonstrat Illustris Dn. Coccejus in *disp. de Principio Juris Natural. vero & adequato.*

§. VII. Voluntas omnis vel verbis declaratur, vel factis *l. 32. ff. d. LL. §. f. I. de Hered. qual. & diff. l. 5. ff. rem ratam hab. l. f. pr. & §. f. ff. de divort. l. 2. §. 1. ff. de pact. l. 14. §. 7. ff. de relig. l. 14. ff. l. 11. l. 13. C. de N. G.* Voluntas Creatoris verbo declarata, *jus divinum revelatum*, factó, *naturale* audit. *conf. D. Bodini disput. de jur. mund. §. 1.* Igitur jus naturæ & jus divinum essentia conveniunt. utrumque enim pro fundamento habet sanctissimam sanctissimi creatoris voluntatem; Hinc sacræ Scripturæ plurima capita valebunt tanquam Jus Naturæ, i. e. tanquam voluntas Dei revelata, etsi aliquando contra Gentiles allegari non possit, non quia non est jus naturæ, sed quia illis revelatum, atque ita publicatum non est; intelligendum autem hoc de jure divino morali, sunt enim in codice sacro tum veteris tum novi testamenti quamplurima, uti infra constabit, capita, quæ tum particulare & positivum aliquod jus involvunt, tum etiam præcepta virtutis, quæ nullam in foro humano

*Quomodo
declaretur
voluntas.*

mano producunt obligationem, continent; Igitur distinguendum putamus inter Jus Naturæ revelatum, & non revelatum, nihil enim interest, quocunque modo Deus Sacrosancta sua decreta promulget.

*Unde facta
N. decla-
rentur.)*

§. VIII. Facta autem Creatoris constant ex motibus & instinctibus intrinsicis in homine à natura conditis, veluti maris & fœminæ conjunctione, propagatione, prolis educatione & defensione sui, ad quos quatuor fontes non homines tantum, sed & ipsa bruta magno impetu feruntur, quos instinctus sane, si vitiosi essent, Creator singulis speciebus non indidisset. Dum enim Deus indidit motum, qui nos vel deterreat, vel ad aliquid agendum moveat, recte concluditur, Deum aut nolle aut velle nos aliquid agere, ne frustra creatus videatur ille motus, ad quem sane motum provocat Paulus 2. Rom. XV. dum gentes ex conscientiaë motu sese accusare, & sic legem naturalem agnoscere tradit *Conf. §. 2. l. de J. N. & G. Grot. de J. B. & P. c. 2. §. 1. Puf. passim.* (2.) Apparet istud factum ex actionibus Creatoris, ipsa scilicet rerum, quæ apparent, creatione & conservatione, quin ipsa earum natura & circumstantiis. Inde bene *Alphons. de Castro de leg. pœnalib. lib. 2. c. 14.* Jus naturale, *inquit*, est illud, quod ex ipsius naturæ institutione venit, nam quæ quis facit, illa vult, & alias frustra ageret creator, si effectum non haberet, hinc apostolus 1. Rom. XX. creationem allegat, dum existentiam voluntatis divinæ sive juris naturalis judicis inculcavit; sic dum Deus cum appetitu societatis nos creavit, apparet, Deum nos sociabiles fecisse *conf.*

conf. Sap. 8. v. 1. Ps. 18. v. 14. Ps. 44. v. 8. (3.) Constant hæc ex actionum fine necessario & probabili, qui nihil est aliud, quam intentio agentis, hinc finis in moralibus optima probatio dicitur, si vero finis tantum sit probabilis, tunc probabilem tantum facit voluntatem, non ergo per se Jus Naturæ. Ast in vita civili talis admittenda probatio, qualis inter homines commode haberi potest, huc pertinet certitudo prolis ex justis nuptiis, probatio per testes. (4.) Ex mediæ necessitate, quia constituto hoc jure, etiam medium illud constitutum intelligitur, quod unicum & necessarium est, ad jus illud obtinendum *l. 2. ff. de juridict. l. 42. ff. de Procurat. Menoch. conf. 44. n. 56. vol. 5.* (5.) Ex natura ipsius Sanctissimi Creatoris, qui perfectissimus est, & nihil frustra fecisse intelligitur, quia quicquid agit, perfecte agit, huc pertinet cultus & reverentia erga DEum; bene *Aristoteles 1. pol. 5.* natura nihil imperfecte nihil frustra conditum videtur. *Dn. Coccejus p. J. G. 4 per tot. Delib. nostra Jur. Select. tb. 8. 9. 10.*

§. IX. Cum igitur voluntas Creatoris, ea, quæ prohibita non sunt, agendi, verum J. N. fundamentum sit, inde foedus est Moralistarum error, quos improvide *Grotius in Proleg.* sequitur, dari Jus Nat. quamvis concederemus non esse Deum, aut ab eo non curari negotia humana, quæ sententia absurda certatim ab aliis refutata *conf. Paul. Neocelium. de offic. prol. p. 1. Pufend. de J. N. & G. II. 3. 19. & de offic. lib. 1. 3. 10. Ziegl. ad Grot. p. 7.* Absurdior illorum sententia, qui stultitiæ nomine Jus N. cum Carneade in-

*Nullus sine
Deo J. N.
conceptus.*

infamant, quos egregio conatu confutarunt. *Pufend. de J.N. & G. II. 3. 10. & II. Eichel. de J. Nat. par. & lib. p. 1. §. 1. & seqq.*

*Varia Do-
Etorum de
Principio
J. N. sen-
sentia.*

§. X. Non igitur præcepta Noachica, non sola, uti *Carneades*, &, qui eum sequitur, *Machiavellus*, utilitas, non sumum propriæ salutis studium, uti *Hobbesius* volebat, fundamentum aliquod J. N. constituunt; modestius tamen de illis, qui vel in cultu divino, vel amore Dei & hominis, vel ex conformatione creaturæ rationalis cum Creatore, aut comparatione ad decalogum, principium quærunt, quos fusè citatos lege apud *Illustr. Dn. Kulpis in Colleg. Grot. c. 1. §. 8.* dicendum erat.

*Societas
non est
principium
J. N.*

§. XI. Neque etiam, quod communiter à *Grotio* mutuatur principium de societatis custodia, pro firmo ac stabili habendum, si enim utilitas aliqua, ex qua societas constat, fons Juris N. esset; sequeretur, Jus N. in potestate hominum esse, cum quilibet utilitati suæ renunciare possit *l. p. c. de Pact.* & sine naturali jure, quod fundamentum esset in communi utilitate, vivere. Deinde hoc principium valde indefinitum est, nam societas multis & variis, imò contrariis modis promovetur, quin si Jus N. ex hoc principio flueret, sequeretur illud jus in infinitum posse mutari, nam quod hodie utile est ad societatem colendam, alio tempore noxium esse potest; tolleretur. insuper differentia ista, quæ inter Jus N., Gentium, & Civile est, quorum duo postrema utilitatem æque intendunt, quin nulla certa hujus juris obligatio foret, quod enim ob utilitatem statuitur jus
mu-

•

mutari potest l. 12. 13. ff. d. LL. inde sequeretur hoc jus pro lubitu mutari posse: accedit & illud, quod principium hoc potentissimos & à nobis remotos Principes haud obligaret, cum enim hi suis terris contenti nullos alios populos curent, nullo alio jure obstricti essent.

ADDITIO.

Plures supersunt rationes, evidenter demonstrantes, societatis custodiam pro firmo solidoque Juris Naturæ Principio non esse habendam. Ipse *Grotius* principii hujus autor & fautor vix ullam quæstionem, cui momentum inest, ex hoc principio solvit, sed omnia ex aliis aliunde precario acceptis rationibus, sc. ex Jure Romano, sacris, ethicis, Autorum sententiis decidere satagit; Imo ex hac societatis humanæ custodia æque inferri possunt, quæ turpia sunt, & a Jure Naturali abhorrent, uti promiscui concubitus, illi enim ad augendam propagandamque societatem plurimum conducerent, nec, quod nefandum est, sodomia injusta futura erat, quoniam societatem non turbat. Deinceps nulla ex hoc principio obligatio firma nascitur, quia omnis obligatio supponit jussu superioris, at hoc principium neminem ponit superiorem, non Deum, quia hunc excludit *Grotius*, non alium, quia nihil extra Deum humano genere superius est, poneretur insuper Deo aliquid cœvum, quod totum genus humanum obligaret, eique necessitatis legem imponeret; agnoscit *Grotius* quædam prima naturæ l. 1. c. 2. §. 1. v. 1. quæ ex societate, uti ipse inibi fatetur, non fluunt, sed ipsam societatem ex illis primis naturæ sequi asserit, unde ergo sunt illa prima naturæ? Imo hoc *Grosiano* principio admisso de omnibus criminibus dispensari posset, cum humana societas de jure suo disponere possit; ast ipsa inter homines societate sublata jus tamen aliquod, verumque maneret, quod uni hominum Deus concessit, id a nemine ei auferri potest, maneret

B

ret

ret quoque jus illud naturæ, quod est inter angelos & homines, etsi enim inter eos natura societas constituta non sit, non tamen vel hominibus licitum est in angelos injurias, convitia evomere, nec angelis jura hominum ipsis auferre. Imo plura alia inde incommoda, justæ & æquæ principia everfura, emanarent, sic Adamus, cum solus esset, occidere se ipsum potuisset, non enim peccasset contra societatem, utpote quæ tunc nondum fuit; ita homines naturaliter tenerentur & cogi possent ad matrimonia, quia necessaria sunt ad custodiendam & augendam societatem; cultus quoque parentum nullo modo ex hoc principio sequitur, non enim eo cultu neglecto societatem evertere necesse est; raptus tam Sabinarum quam Siloitarum liciti fuissent, utpote ad conservationem societatis adhibiti; perstringunt autem potissimum hæ rationes principium Grotianum a societatis custodia desumptum,

Societas a natura est.

§. XII. Id vix dubium est, esse inter mortales societatem, quam non tantum motus illi naturales, & cum sermonis extra societatem nullus usus, sed & unicum illud se conservandi medium satis evincit conf. *Grot. in prol. §. 7. 8. Puf. L. 2. c. 2. per tot. Hobbes de civ. c. 9. Vitriar. Instit. Jur. Nat. proleg. qu. 3. & supra th. 8.* sed talem societatis curam principium esse juris alicujus immutabilis, haud verisimile est, quamvis tamen de illis, qui ex societatis custodia præcepta erga Deum, se ipsum, & proximum deducunt, modestius iterum sentiendum erat. Atqui ita sententiam Pufendorffianam, eaque, quæ Vir Celeberrimus *Dn. Budeus in disput. de scepticismo moralis §. 24. & 25.* contra hanc ipsam disquisitionem nostram opposuit, quodammodo conciliari posse, autumo, puto tamen, incongruè dici, voluntatem

crea-

creatoris esse principium juris naturæ effendi, societatis custodiam autem principium cognoscendi, siquidem pugnat omnino, dicere velle, omnia juris naturalis præcepta ultimo à societate deduci posse, & tamen necessum esse, Deum præsupponi, tanquam causam efficientem, non enim, uti esse debebat, est ultimum, quod aliud adhuc supponit; Quod si societas pro medio & modo cognoscendi atque probandi Jus Natur. sumatur, neque hoc justos principii alicujus terminos implebit, cum aliud sit principium, aliud medium, aliud modus probandi & deducendi rem aliquam.

§. XIII. Omnes actiones natura sua sunt indifferentes, neque jus Naturæ intrinsece, & sua essentia ante omnem legem ita jus est, ut nec à DEO aliud statui poterit: Cum enim honestas sive necessitas moralis & turpitudine sint affectiones actionum humanarum, ortæ à convenientia vel inconvenientia à norma, quæ hic est lex æterna, ea autem sit decretum voluntatis divinæ, non apparet, quomodo ante voluntatem divinam honestas aut turpitudine possit intelligi, fuscè satis hoc monstrat *Pufendorf in elem. & specim. controvers. in primis verò in majori tractatu de J. N. & G. I. c. 2. §. 6. & II. & ex eo Dn. Thom. d. tr. lib. 1. passim. conf. Seld. de J. N. & G. I. c. 8.* Homo enim naturali agendi facultate instructus agit quicquid potest, nec ante prohibitionem, quæ à summo rerum creatore & legislatore fit, justum, quid vel injustum, nec legis sensus, quæ a superiori fertur, intelligi potest, si enim intrinseca aliqua

Omnia a-
lio indiffe-
rentia

bonitas in jure naturali hæreret, ad quam DEUS ipse obligaretur, sequeretur, quod Deo aliquod aut cœvum, aut, ut dixi, superius sit, quod vero plane absolum absurdumque videtur, cum nihil sit quod DEI actiones prohibere aut restringere possit, neque etiam sic in brutis mutua lanienæ, promiscui concubitus permitti poterant.

*Quædam
sunt quæ ex
Dei essen-
tia fluunt.*

§. XIV. Quædam tamen jura directo fluunt ex ipsa DEI essentia & perfectione, quæ nec magis mutari possunt, quam ipse Deus, nec id vult, quia voluntas esset imperfectior, ut ejus cultus, promissi & juris semel ab ipso statuti constantia, virtutum ratio in genere, quæ in perfectione consistit, ejusque norma. Eo ipso igitur dum Deus quid jubet, justum quid, dum vetat, injustum est, cum ab ipso omnis justus injustique sensus proficiscatur; Deus vero non potest facere, nec jubere, nisi quod perfectissimum est, ea enim, quæ ex ipsa Dei essentia fluunt, non magis mutari possunt, quam ipse Deus, omnia sunt Deo præsentia, ac uno eodemque conceptu Deus fecit omnia, neque quid prius aut posterius, sed omnia in Deo simul sunt, sanctissima adeo Dei voluntas his omnibus normam ponit, neque quod imperfectum, quoniam hoc contra sanctissimam Dei naturam militaret & destructionem aut mutationem involve- ret, Deus velle potest; quod si vero quis dixerit intellectum Dei sublimius & melius quid, quam ejus voluntatem esse, ei prompta patet responsio, quod omnia in DEO æque summa sint, neque sapientis principis lex obligat, quia sapiens est, aut intelligit, sed

sed quia vult, sanctitas & sapientia non sunt prædicata legis, in Deo autem hæc omnia velut in summo perfectionis fonte concurrunt.

§. XV. DEUS igitur cum legem poneret, non utique ademit sibi omnem potestatem, sed habet ignoscendi licentiam, uti *Lactantius Grotio in cap. 1. citatus, docet. Quin uti Deus totam naturalem legem tollere, ita & vinculum ejus circa personam aut factum singulare rumpere potest, manente de cetero lege. Eo ipso igitur, quod Deus aliquid jubet, honestum est, quod vetat facere, inhonestum est. conf. Apost. ad Rom. IX. v. 20. 21. quo nomine quoque ex contrario Dei facto, conjunctio liberorum Adami, Noachi & furtum Israelitarum facile suam decisionem capiunt, quin hi casus ex Dei voluntate nunquam sub jure naturæ concepti, sed excepti videntur. conf. Grot. de J. B. & P. lib. 1. c. 10. §. 10.*

Deus quosdam casus ex J. No. excipit,

§. XVI. Ex hoc fonte apparet, cum DEUM fundamentum & autorem juris Nat. quis agnoscit, quod eundem quoque amare debeat tanquam omnis boni autorem, in eum sperare, tanquam abs quo omnis nostra fecilitas dependet, ejus voluntate acquiescere, eum timere, ei obsequi: quin eum admirandum, eique sine exceptione parendum, de eo non nisi consideratè loquendum, non esse utendum Dei nomine frustra & temerè, non esse jurandum ubi non est opus: non esse curiosè & petulanter disputandum circa naturam & gubernationem Dei, quæ omnia pluribus & integro capite persequuntur. *Pufend. de O. H. & C. lib. 1. c. 3. §. II. Dn. Thom. Jurisp. div.*

Deus à Creaturâ colendus.

div. lib. 2. capite speciali de offic. erga Deum. Quo spectat quoque tota Theologia naturalis conf. Grot. de verit. Religion. c. 1. Morneus de verit. Christian. Relig. c. 1. & 2. conf. Stultit. & irrationabil. Atheismi edit. & in lat. ling. vers. à Dn. Jablonski.

*Dioisio
J. N.*

§. XVII. Optima juris divisio est, qua jus in permissivum & decretorium dividitur, illud in naturali agendi facultate, quæ quatenus non apparet ritè prohibita vel restricta, est facultas legitima, & idem quod vulgò dicitur jus concessivum, hoc in prohibendo consistit, quæ prohibitio ejus est, qui jure prohibere, & terminos & hujus facultatis ponere potest. *l. 7. ff. de LL. §. 1. l. de jure personarum §. 1. l. de usufr. §. 1. l. de act. c. 4. d. 3.* Illud in libertate, hoc in necessitate agendi consistit, illud mutari potest, hoc non. *Magn. D. Coccej. pos. jur. gent. 2. Delibata nostr. jur. select. th. 6.* Quod si vero ægre ferunt aliqui, jus permissivum dici jus, cum tamen id, quod creator homini concessit, revera jus sit, nuncupabimus illud facultatem naturalem, quæ si turbetur, omnino vox juris incipit, & quis concessa omnibus hominibus jura convellere, adeoque justè coerceri dicitur; sic. v. gr. contractus celebrare, nuptias inire, de re sua disponere juris naturalis permissivi est, quod jus vel exercere quis vel omittere potest.

Quid Ceremoniale & Forense jus.

§. XVIII. A Divino & naturali jure differunt Ceremoniale & Forense jus, hoc de rebus judæorum politicis latum; Illud verò jus scriptum de ceremoniis circa cultum divinum, vel propter typicam significationem, vel ordinem ecclesiasticum à populo judaico

judaico observandis, hæc verò jura, cum positiva sint, ita eorum nulla est obligatio universalis, quin destructa republica judaica, sublataque ipsorum lege, qua velut intersepimento à nobis distinebantur, jus illud, quod huic latum, expirat. *Ephes. II. v. 14. Lauterb. & Dd. passim. ad tit. ff. de I & I Zepper. de LL. Mosaic. l. 1. c. 1. Reinking. de Reg. secul. lib. 2. c. 2. n. 1.*

§. XIX. Quantum verò ad novum testamentum, Christus novum jus non condidit, sed majoris perfectionis & virtutis regulas, quæ in codice veteris testamenti jam tum latitabant exposuit, Christus enim non venit legem daturus, sed legem impleturus *Matth. c. V. v. 17.* quin apparet hoc ex ipso Christi exemplo, cum in causa adulteræ *Job. VIII. v. n.* consultus judicium declinabat, Doctorem ecclesiæ, non legislatorem se profitendo, accedit, quod in tot scripturæ locis Christus dicatur docere, at Doctoris officium non in legislatione, sed adhortatione, objurgatione, persuasionibus consistit. *conf. Pufend. tract. de Habit. Relig. Christ. ad vit. civ. §. 13. 14. 15. 16. 17. Ziegler. ad lib. 1. cap. 1. Grot. disputat. nostr. de Jur Human. c. 1. §. 8.* Christus quicquid secularis regni erat a suo munere penitus separat. *Job. XVIII. v. 36.* Christo enim novum condere statum haud propositum fuit. Sane per miracula & ipse fidem sibi autoritatemque adstruxit, sed quæ non terrorem aliis incuterent, aut ulli noxam inferrent. Quin cum discipuli ipsum monerent, ut igne cælitus emisso contemptores suos deleret, eos increpuit *Luc. IX. v. 54. 55.* Præterea novæ nihil legis,

An Christi
sui Legis-
lator fue-
rit?

legis, quod quidem ad statum aliquem formandum faceret, ab ipso latum, sed vetus lex ad omnes homines spectans explicata, & ejus observantia indicata. Confluebant quidem ad eundem ingentes hominum cætus, sed eo duntaxat fine, ut doctrinæ ipsius auscultarent, & miracula spectarent, inde ad sua quisque dilapsi: Præterea Christus nullum, quod ad Rempubl. constituendam necessarium est, territorium habuit, & ita pauperem se professus est, ut ne quidem haberet quidpiam propriæ terræ, ubi caput reclinaret. Porro aliud est, an servator jus aliquod constituerit, an jus allegaverit, v. gr. quando dicit, date DEO quæ Dei sunt, non introduxit jus, sed allegavit & præcepit, quod secundum LL. jam constitutas vivere debeamus.

*Differentia
juris &
virtutis.*

§. XX. A jure longè differt virtutis notio: justitia alii suum tribuit, adeoque in re alteri restituenda occupata est. *l. i. ff. de l. & l.* Virtus in re nostra consistit, & id, quod nostrum est, vel perficit, vel in alium confert. Ex illa non hac obligatio nascitur, alias enim differentia ista, quæ inter Ethicam & Jurisprudentiam intercedit, non tantum penitus tolleretur, sed etiam illius præcepta cum hac colliderentur. Ita enim ethica jubet liberalitatem, Jurisprudentia contra præcipit, quod nemo invitus dare teneatur *l. ii. ff. de R. I.* quin, differentia hac probe non discussa, sequeretur alterum in alterius patrimonium jus habere, cum per prima juris fundamenta, divisis, permittente Creatore, facultatibus, quilibet de sua non alterius re disponat. *Magnif. Dn. Coccejus pos. I. G. ult. d. disp. nostra §. 4. 5. 6.* §. XXI.

§. XXI. Sed ne quis hic forum soli cum foro poli misceat, quæ Augustinus distinxit, relatus à Gratiano *in c. f. c. 17. qu. ult.* Quod enim DEUS in novo & antiquo fœdere indefessam virtutis culturam nobis injungat, id indubium est, an verò in foro soli, nisi magistratus eam, exigente publica vel necessitate vel utilitate, urgeat, obligatio inde ducatur, haud pervideo. *conf. Job. Valer. de differ. utriusque fori. Illust. Dn. Stryk. disput. de foro conscient. passim.* Si quis verò virtutem neglexerit, in se injurius, præmii-umque illud, quod virtuti debetur, amittit, atque id est, quod vulgò demeritum dici consuevit. *dict. d. §. 23.*

Forum soli à foro poli separandum hic.

ADDITIO.

Pluribus hanc ipsam rem in disputatione nostra de Jure Humaniori Codicis §. 3. pertractavimus verbis, sequentibus, certum, & extra dubitationis aleam positum est, longe maximam inter jus & virtutem differentiam intercedere, justitia enim (1.) præcisam reparandi necessitatem parit, virtus non, definit enim virtus esse, si coacte agamus. (2.) Jus non potest concipi sine superiori, bene virtus. (3.) Jus suum cuique, virtus vero id, quod nostrum est, vel aliis tribuit, vel nostra perficit. (4.) Justitiam si plenissime exercuimus, nihil mere- mur, bene si virtutem *infra.* (5.) Quin, hoc principio posito, omnia jura, imò & ipsum jus non sine ingenti incommodo cura aliis disciplinis ethica, politica confunderetur. Confirmat hanc sententiam I. Jus divinum, elegans est I. *Samuelis c. XXIV. v. 19. 20.* locus, ubi David à Saule laudatur propter virtutem suam, cum dicit, quod eum quidem interimere potuerit de jure, hoc vero non fecerit propter virtutem. Ipse Christus legem & virtutem separat, ejusque differentiam, omni majori exemplo adstruit, cum enim dives aliquis juvenis Christum adiret, ab eo præcepta æternæ vitæ obtinendæ

C

audi

auditurus, responsumque ferret, ut omnibus viribus legem decalogi impleret, hincque replicaret, vitam suam legibus conformem à prima juventute extitisse, adjuncta quæstione, quonam adhuc indigeret, jam Christus virtutis studium commendabat. *Vende, ait, bona tua, quæcunque habes, eaque da pauperibus,* cui etiam, quod sumæ perfectionis erat, adungebat. *Colliges, inquit, tibi in cælis thesaurum Matth. XIX, 16. seq.*

2. Jus nostrum civile in separando eo, quod juris, quodque virtutis est, accurate satis occupatur. Ostendunt hoc l. 1. §. 3. de peric. & commod. rei vendit. l. 31. de LL. l. 4. C. de LL. junctæ §. fin. quibus mod. testam. infirm. 3. Inculcat eandem differentiam Jus Canonicum in cap. 39. c. 2. quæst. 7. ubi in notis illius capituli versic. resp. & aliter eleganter dicitur, aliud est, quod de rigore cogimur servare disciplinæ, aliud quod admittitur ex perfectionis consideratione. Verùm probe separandum erat forum poli, à foro soli. Quod enim Deus non tantùm in verbo revelato, sed etiam in ipso Jure Naturæ virtutem exigat, extra dubium est, ast hæc insignis intercedit differentia, quod ad jus exercendum præcisè adstricti sumus, virtus vero in nostro arbitrio consistat. Indeque, qui virtutem negligit, non injustus sed vitiosus dicitur, neque pœnis adigendus erat ad injuriæ, quæ hætenus nulla est, reparationem. Quin nos Christianos, si salutem æternam consequi cupimus, ad virtutem exercendam obstrictos esse, quis negaret? Ast vero qualis heic obligatio, quale jus exigendi in foro soli dabitur? Cum verò, si ex Jure Naturali rem hanc ulterius examinare volumus, strenua virtutum cultura in perfectione consistat, DEUS autem ens perfectissimus sit, non possunt non hæ ipsi acceptæ esse. Et cum ex natura divinæ perfectionis necessario fluat, Deum omni virtuti destinasse præmium, nec eum vicia & virtutes pari gradu habere, adeoque sponte illud resultat, quod, qui virtutem neglexit, præmio & felicitate, quæ huic debetur, meritò careat, eaque exuatur. Cum autem illa præmiorum distributio in hac vita

vita sequi non solet, non difficile est, ex Jure Naturæ colligere, aliam fore vitam, ubi remuneratio bonorum, quin suam cuique operi meritum justissima lance tribuetur. De quo nos Christiani tamen certi sumus *conf. 1. Corinth. III, 6. 2. Corinth. IX, 6. Galat. VI, 4.* Neque hæc gentibus incognita sunt, cum tota eorum Theologia huc redeat, & ipsorum dii nihil aliud ferè sint, quàm homines virtutum gloria illustres, qui ob bene merita in deorum numerum relati. Uti hæc ex *Ensebio de preparat Evangel.* aliaque ad hanc rem spectantia eleganter demonstrat *Dn. Coccejus in alleg. disp. de princ. Jur. Nat. vero & adequato.*

§. XXII. Apparet igitur, omnem juris quæstionem eo dilabi, ut suum cuique tribuatur, quoties igitur alterius jus læditur, toties id ipsum relarciri, & quod ita ablatum reparari debet, alteri igitur in justitia jus aliquod quæsitum, & sola justitia in respectu ad alterum fundatur §. 3. *I. de J. & J. l. l. 10. ff. eod.* quare nec hic quæstio aliqua salutis æternæ versatur, talis enim non ad hoc, sed aliud forum spectat, & specialem, quam natura sibi relicta vix concipiebat, revelationem supponit. *Pufend. in præfat. oper. de jur. Nat. & Gent.*

Juris essentia in eo consistit, ne suum cuiq; tribuatur.

§. XXIII. Unde duo porrò sunt, à quibus jus omne probe discernendum, alterum est, ne cum virtute, alterum, ne cum utilitate nimium misceatur, & ita disciplinarum, à jure longè discretarum, termini confundantur. Virtus pertinet ad Ethicam, hæc enim hominem penitus informat, quomodo cessante vinculo juris, ex honestate, pietate, & singulari quodam ad laudem insignem motu quis actiones suas componere, & ita felicitatem aliquam summi boni sibi comparare queat. Politica verò summam

Jus ab Ethica & Politica probe distinguendum.

Reipublicæ cujusvis utilitatem, quæ varia, vaga, & mox hoc mox alio tempore alia atque alia adinvenitur, promovet, ut adeo hæc vix definiri possit, sed à mero Principis arbitrio dependeat. *conf. Grot. in proleg. §. 5. 7. & 57.* aliud igitur honestum, aliud decorum, aliud utile est, illa ad ethicam, hoc ad politicam spectat; aliud quoque sunt consilia, monita, dogmata, mandata, præcepta, amicorum, patrum, dominorum, parium, inferiorum, quæ potissimum persuasionis non obligationis vim induunt.

§. XXIV. Inde quoque constat, frustra Dd. circa famosam justitiæ divisionem in explettricem, & attributricem occupari, cum illa vera, quæ obligationem in se continet, justitia, hæc verò, quæ & alias aptitudo vocatur, ad Ethicam spectet.

§. XXV. Ob defectum rationis bruta jure N. non obligari, extra dubium est, malè verò umbram rationis ipsis tribuit *Grot. lib. 1. c. 1. §. 11.* neque bruta puniuntur, sed ab abolendam turpis rei memoriam tolluntur *cap. 4. c. 15. q. 1. Conf. Val. Riemeri decad. 1. q. 5. Ungebaur. Ex. Inst. 2. Hopp. Exam. Inst. tit. 2. quest. 5. Ledereri dissertat. de jure bestiali.* malè quoque statuitur, jus N. in bruta cadere, uti frustra *Hopper. de art. jur. l. 1. fol. 45. & Hugo du Roy. l. 1. tit. 2. §. 3. Conf. Charon. de la sagesse l. 1. c. 34. n. 7. 8.* putant. Rectius jus Nat. omnibus animantibus commune dicitur, quia convenit causa, materia, sine, non forma: actiones brutorum ex solo instinctu motuque intrinseco reguntur, queis bruta veluti automata & horologium quoddam à subtilissimo, quem vehunt, sanguine diri-

Improbatur divisio justitiæ in explettricem & attributricem.

An jus N. in bruta cadat?

diriguntur, *Obrecht. disp. feud. 12. de bell. th. 65.* neque spernenda est *Dn. Kulpis* sententia in §. 8. *Colleg. sui Grot.* docentis, actus brutorum jure naturali regi, non tamen bruta secundum illud agere, rationes pro utraque sententia afferri solitas in peculiari *dissertat. collegit. Adrianus Beierus. conf. Goëbaus p. 1. peric. academ. q. 2. Struv. S. I. civ. Ex. 1. th. 55.*

§. XXVI. Frustra quoque videtur magnus cæteroquin Grotius jus naturæ per dictamen rectæ rationis definivisse, quæ sententia maximè dubium suspectumque reddit Jus N., cum, cui præ altero re-ctior ratio sit, haud constat, quo ipso sane, quot homines, tot efficerentur jura naturalia, inde diversissimæ & tot monstrosæ circa Jus Nat. opiniones; accedere poterat, summam litium materiam heic orituram, altero alterius rationi cedere nolente: quin apertissima confusionum omnium seges hîc panderetur, quolibet suæ dictamina rationis pro aris & focus defensuro. Ita nec inter Jus N. & cæteras omnes disciplinas mechanicas, opificia, &c.; differentia aliqua ostendi poterat, omnibus hisce ex principio rectæ rationis fluentibus *Conf. Dn. Bodin. diss. de jure mund. §. 2.*

§. XXVII. Id tamen diffitendum minimè est, rectam rationem medium quoddam esse, quo Jus Nat. voluntatemque Creatoris intelligimus, & ad ipsius normam componere discimus.

§. XXVIII. Neque etiam consensus Gentium veluti universalis aliqua causa, idoneus est, ad jus aliquod constituendum, cum perpetua regula sit, uti

*Male jus
N per Di-
ctamen re-
ctæ rationis
definitur.*

*Ratiome-
dium intel-
ligendi] N*

*Consensus
Gentium
Jus Nat.
non facit,*

uti

uti par in parem, sic gens in gentem jus aliquod habere nequit, quamvis nec id diffidendum sit, quod consensus gentium universalis & exempla moratorum populorum, illustrent quidem, confirmentque sententiam, non probent, nedum faciant jus aliquod.

*Quid Jus
Gentium*

§. XXIX. Solet quoque Jus Naturæ Gentium jus vocari, quod si de Jure Gentium primævo capias, admitti potest. Hoc enim nihil aliud est, quam quod naturalis ratio inter homines constituit §. 1. *J. de J. N. & G.* ut cultus Dei & Parentum l. 2. ff. *Just. & Jur.* præcepta generalia in §. 3. *J. de J. & J. Dn. Coccej. hypomnem. Inst. d. t. §. 2. & Dd. passim ad d. t. J.* Jus Gentium secundarium est, quod gentes ipsæ usu exigente & humanis necessitatibus constituerunt §. 4. *J. de J. N. & G.* uti sunt formæ negotiorum, *conf. Selden.* acriter pro hoc jure pugnantem in *Mari Claus. l. 1. c. 1. 3. & 7.* Hoc jus obligationem inducit nullam, nisi communi gentium consensu receptum sit, quin nec unum omnium est Jus Gentium *Freinsheim. Diatr. de preced. Elect. p. 31.* aliud enim universale, aliud particulare est, quod *Grot. in lib. 3. 4. 16.* de telis venatis, stupris, captivitate, destructione templorū ostendit, quin nec perpetuum, aliud enim antiquū, aliud recentius est, quæ fuse prolixissimis allegatis demonstrat *Kulpis in colleg. Grot. §. 9. conf. Rachel. insp. de jur. gent. §. 16. & 85. Mevius prodrom. Jurispr. diss. 5. Habn. ad W. t. 1. de l. & l.* Ex quo sponte fluit, principes, qui talia jura constituerunt, admittendo extraneos ad jura suæ civitatis, non obligari huic juri a se constituto, cum nemo sibi ipsi legem ferre possit,

possit, adeoque hoc jus positivum sive jus Gentium semper iterum abrogare poterunt, quod si vero gentes commune aliquod juris vinculum voluntate sua receperunt, ex foedere quæque pars jus suum vi quoque tueri potest, sed tum cessat natura juris Gentium, & res ad ipsum jus naturæ pertinet, quod foedera & pacta servare jubet, apparetque adeo, non esse hoc casu amplius Jus Gentium, sed ipsum jus naturæ, cui nihil tam congruum, quam ut pacta conventa serventur *l. 1. ff. de pact.*; & quod non gentes inter se constituerunt, sed Deus inter gentes, differunt autem Jus Gentium secundarium & jus naturæ 1. quod hoc Deum autorem & legislatorem habeat, illud homines & gentes ipsas ex definitione, quæ habetur in §. 2. & §. pen. 1. de jur. N. & Gent. 2. illud summæ potestates & populos liberos non obligat, quia sibi ipsis legem dicere non possunt, hoc vero omnes homines obligat, quia a superiore sc. Deo constitutum est. 3. Illud tolli mutarique potest, hoc non potest *d. §. pen.*

§. XXX. Studium verò hoc præstabile, illudque cum civili jure omnino conjungendum: bene hoc indicat *Struvius præfat. tract. de vind. priv.* Ubi hoc studium eleganter facere ad perfectionem & confirmationem juris Romani tradit, sed monet etiam, ne planè deferatur jus Romanum, aut sibi quisque jus aliquod fingat. Præterea jus hoc cum ipso genere humano rerum natura prodidit §. II. I. de R. D. quin cum hoc subsidiaria omnium jurium norma & basis, ita præcipuè ad comprehensionem cujuscunque

*Commen-
datio §. IV.*

que juris particularis utile non modo: *Selden. Hobbes, Zieglerus in suis præfationibus*, verum necessarium etiam debet haberi vid. *Dn. Schilteri Manud. philosoph. mor. ad jurispr. c. 1. §. 10.* frustra nitentibus illis, qui neglecto hoc studio, ad Doctorum formulas & auream praxin convolant. Hoc solo jure Deus utitur in administranda gubernandaque omnium rerum universitate & natura, cum præter justitiam naturalem velut universalem alia non detur, jus hoc regibus, principibus, quoniam in omnibus hominibus præscriptum est, cujus exequendi causa unice nati & conditi sumus, vitamque accepimus, siquidem homines creati sunt, ut voluntatem sui creatoris in omnium animis constitutam, ac in ipsa creatione quasi adjectam observent atque explicent, cum hoc jus ignorare velle, nihil aliud sit, quam ignorare totius vitæ finem, propter quem conditi sumus, siquidem sumus legislator non obiter & frigide, sed, ut in minimis quoque jus hoc ipsiusque voluntatem expleamus, horrendis execrationibus injunxit; tam diu steterunt & durarunt Respubl., quamdiu earum duravit justitia. Jus hoc perpetuum & immobile est; cum enim omnia reliqua jura mutantur locis, temporibus, civitatibus, hoc unum, nullis abrogationibus obnoxium, inconcussum perstitit & æternum est, & cum reliqua jura exiguis civitatis suæ terminis coerceantur, hoc jus universale est, & ad universam rerum naturam pertinet.

Cautela,

§. XXXI. Optima subinde cautela est, ut in hoc studio, præsertim si de apertissima Creatoris pro-

prohibitione non constat, tutiores assumantur sententia, & queis rite ponderatis, haud ægrè quis consensum præbiturus, nisi quis ex distorto animo vim sibi inferre velit. Multa quoque incidunt, quæ quidem quo ad originem natura non instituit, sed quibus, permittente Creatore, introductis, propriè quid naturæ magis conveniat nec ne, quæritur, inde aliud est jus Naturæ absolutum, aliud hypotheticum. *Dn. Vitr. inst. jur. Nat. cap. I. qu. 17. Grot. l. I. c. I. §. 10. n. 4.*

CAP. II.

De Eo, quod humano generi competit.

§. I.

EXposito juris fonte, necesse est, ut capita ista; ad quæ liberrima hæc hominis facultas se extendit, probe inspiciamus. Deus homini plenissimum in terram, mare, & omnia, quæ in iis sunt, jus dedit, frustra enim contra intentionem summi numinis, nihil frustra condentis, creata essent, nisi esset, qui hæc ad debitos transferret usus; neque enim alii usui, quam ut homini serviret, terra condita est: homini insuper citra usum rerum creatarum pereundum esset, homo ex vento vivere non creditur *l. 2. C. de alim. pupil. præstand.* Quin ipsa illa creatio, rerum omnium conservatio, variæque ejus circumstantiæ nihil aliud evincere videntur *Dn. Coccej. pos. J. G. 5.*

Connexio.

D

§. II.

*Competit
hoc jus uni-
verso hu-
mano ge-
neri.*

§. II. Competit autem jus hoc Univerſo Hu-
mano generi, non uni alterive, unus homo in terram
hanc jus nullum prætereſcere poteſt, cum plures cre-
ator facultates produxit, eaſque æqvavit, ne uni o-
mnia competant. Deus non creavit prædium, quo
unicus homo uti poſſet, ſed condidit univerſum
mundum, omnibus hominibus ſimul ſuntis ſuffici-
entem: natura omnium providentiæ conſulere vo-
luit, bene inſuper *Tacitus* inquit *l. 3. annal.* uti cœlum
diis, ita terra hominibus data, cum quo convenit ſen-
tentia *JCti in l. 28. §. 1. ff. de uſuris* fructus rerum o-
mnes hominis cauſa productos.

*Quid ſin-
gulis com-
petas.*

§. III. Singulis vero, & unicuique individuo
competit jus occupandi illud, quod nullius eſt: facta
occupatione, res plene in dominium tranſit, ut alte-
rius plane excluſa ſit facultas: duobus ſimul occu-
pantibus, res dividetur pro parte *l. 15. §. 18. ff. de dam-
niſect.* Unde fluunt duo juris Romani principia, ſci-
licet jus nullius cedere occupanti, & duos ejuſdem
rei dominos in ſolidum non eſſe *l. 3. §. 5. ff. de ac-
quiſend. poſſeſ.* atqui hi ſunt fontes proprietatis, de qui-
bus Theologi *ad 7. præceptum.* *JCti ad tit. de A.R.D.*
Moralitæ ad Thom. II. 2. Philoſophi *ad Ariſt. 1. pol.*
prætereaque *conf. hic Selden. lib. 6. Pufend. IV. 4.*
Textor. c. 7. Kulp. ad Grot. cap. 2. lib. 2. §. 1. & late
Grot. L. 2. c. 2.

*Nulla fuit
communio.*

§. IV. Ex hoc principio nequaquam fluit ve-
xata illa de communione primæva hypotheſis, com-
munio autem tripliciter conſiderari poteſt, au-
quando plura negotia communia, aut quando pluri-
bus

bus competit jus occupandi, de posteriori omnino verum, quod Ictus in *l. 1. §. 1. ff. de A. R. D.* dicit, meliorem occupantis conditionem esse, neque prior etiam pugnat: at vero, quæ tertia consideratio est, & rerum & dominiî communio nec fuit unquam, nec est ullibi, nec possibile fuerat, *conf. Esseb. præp. Evang. 1213. Lactant de justit. c. 5.* & an ea in integritatis statu fuerit nec ne? late exequitur *Dannbauer. Colleg. Decal. D. 16. §. 2. Osiand. Böcler. ad d. Grotii locum. Jacob. Schallerus in opere de paupertate monachorum passim.* Si enim communes olim fuissent res, sequeretur, quod nemo aliquid ex terra sine communi hominum consensu percipere potuisset, communis enim res est, quam alter alteri, æquale jus habenti, intervertere non potest. Neque etiam, stante ista primæva communione, quicquam juris in nascendos in futurum derivari potuit, cum illi, inter quos communio ista stabat, omnem terræ facultatem occupaverint, nascendis, cum occupabile nihil amplius supererat, exclusis. Cum vero in §. præcedenti evictum sit, jus in hanc terram competere omnibus, sane quod ad omnes pertinet, non potest dici ad nullum pertinere, quod enim commune est, non cedit occupanti, sed quod nullius est, pugnat igitur rem ad omnes & ad nullum pertinere. *conf. l. 1. §. 1. ff. de acquir. l. amittend. possess. l. 3. pr. de acquir. rerum dom. §. 12. I. d. Rer. div.* Illud quoque accedit, si communio olim fuisset, nec hodie ulla terra vacans occupari posset, omnes enim idem jus in eam haberent, omnes Adami sunt posterii. *conf. Senec. de beneficiis l. 7. c. 12. Pufend. de J. N. & G.*

L. 4. c. 4. §. 2. 3. 4. Ziegler. ad Grot. l. 2. c. 2. §. 1. Bœcler. ad Grotium p. 47. Struv. Syntagm. l. C. excerc. XI. th. 55. & Synt. l. Feud. cap. 1. n. 1.

*Quid res
sit.*

§. V. Res est, quicquid in hominum usu esse potest, quia tale, cum suis causis *l. 23. ff. de V. S. Coccej. hypomn. inst. l. 2. tit. 1. §. 1.* Per causas rerum, contractus, quasi contractus, delicta, quasi delicta intelligimus. In aliis rebus substantia rei & usus separari possunt, uti lana a substantia ovis secerni potest, aliae vero res a substantia separari non possunt, ut quae in abusu consistunt, seu quae usu consumuntur, ita quoties vino utimur, toties totam vini substantiam exhaurimus.

*Divisio re-
rum.*

§. VI. Res sunt vel *Communes*, quae omnibus hominibus competunt, uti usus maris, littorum, fluminum, riparum, aer, aqua profluens, ventus, lumen, transitus innoxius. Siquidem harum rerum usus inexhaustus, & absque his homo vivere non poterat *§. 1. l. d. R. D. §. 4. 5. l. eod. l. 24. pr. damn. infect. Publicae*, quae uni populo ejusque civibus *l. 15. ff. d. V. S. Universitatis*, quae corpori subordinato *§. 6. l. d. t. Nullius*, quae nondum occupatae sunt, possunt tamen occupari *§. 12. l. d. t.* ut proprietates maris, alvei marini, & littorum, feræ bestiae, inventa in littore, in insula in mari natae, thesaurus, res pro derelicto habita *§. 4. 5. 12. 18. 22. d. t. l. 31. §. 1. d. A. R. D. §. 46. d. t.* de quibus sigillatim.

*Quid ma-
re.*

§. VII. Mare totum aliquod aggregatum est, constans littoribus, alveo & aqua marina: *littora* sunt latera opposita, quae aquam, ne inundet, arcens :
alveus

alveus fundus est, cui aqua innatat, *aquam marinam* constituunt particulæ & corpuscula liquida *Dn. Coccej. d. l. §. 9. Legrand. inst. philosoph. part. 6. cap. 7.*

§. VIII. Certum est mare, sumtum aut sub ratione integri, aut sub ratione præcipuarum partium, non solum in proprium jus tam dominii quam imperii, ratione æque ac res cœteras, quas initio Deus hominibus concesserat, variis modis acquirendi abire, atqve ita etiam retineri posse: disceptatum hæc de re inter Anglos & Batavos, *Seldeno & Grotio* causæ patronis, hoc pro libertate liberoque adeo mari, illo pro occupatione maris pugnante, historiam controversiæ exhibet. *Boeclerus ad Grotii librum 2. §. 3.* Eqvidem si dicere fas est, quod res est, & natura & jure occupari potest mare. Innuit id natura occupationis, quæ nihil aliud est, quam actus, quo res in nostra potestate constituitur, in nostra autem potestate existimatur illud, quo uti, & alterum inde arcere possumus. Jam vero maris natura ita comparata est, ut classè non tantum occupari, sed & defendi possit, quin ex littoribus & portibus in mari erectis alterum arcere valemus; præterea cum terra occupari potest, multo magis aqua tanquam pars terræ occupabitur, tota autem terra occupata, partes ejus maris, quibus terra continetur, occupatæ censentur, cæterum facillime quoque mare occupabitur, si ingressus ejus occupetur, uti in freto Gaditano. conf. *Strauch. de imper. Mar. c. 2. Huldericus ab Eiben Obs. ad l. Disq. 6. Obs. 3. Gryphiander de insulis c. 14. §. 13. Feltman, ad l. 2. §. 1. ff. de R. D. Stravius synt.*

An occupetur mare.

fynt. l. f. c. 6. th. 7. n. 1. & 2. Ziegler. de jur. Maj. l. 2. c. 7. n. 9. & 10. Schilter exerc. 4. ad ff. th. 15. Oldenburg de quatuor element. t. 3. §. 13.

Usus Maris.

§. IX. A substantia maris separari potest ejus usus, qui in navigando, piscando, & sale coquendo consistunt, posteriores duo modi veluti res nullius recte occupantur, prior non, impedito enim navigationis usu commercia rerum tollerentur, est igitur, manetque navigatio res communis.

Usus fluminis.

§. X. Usus fluminum, perinde uti usus maris, occupari potest. Flumen est, quod constat ripis, oppositis scilicet istis lateribus, quæ flumen, ne evagari possit, coercent, *alvea*, qui corpus liquidum sustinet, & *aqua fluente*. Aqua fluens communis manet, ut bibi hauriri que possit, secus hoc in iis locis ubi aqua venditur conf. l. 3. §. 1. ff. de flum. Dn. Coccej. by-pomn. lib 2. t. 1. §. 10.

*An inundatio domini-
nium affe-
rat.*

§. XI. Per inundationem dominium rei nostræ non ademptum, secus si per inundationem totalis fundi mutatio contigerit, dum scilicet flumen latera utrinque opposita habet, per quæ decurrit: frustra vero ex Grotii sententia submersus ager per piscationem retinetur. Qui aqua utitur, terra non utitur, piscatio non est actus domini, sed omnibus, quia res nullius est, patet, nisi ejus usus interdictus occupatusque fuerit, ut ut quidem in nondum occupatis aquis quilibet piscari possit, quoties tamen ego piscor, aut ad id me præparo, alter usum ejus rei turbare non potest. l. 1. §. 5. ff. de flumin.

Quid occupatio,

§. XIII. Insulas itaque, feras, fructus rerum occu-

occupari posse, indubium est: occupatio est actus, quo rem in nostram potestatem & custodiam, animo eius habendæ, redigimus, inde non vidisse, sed actu aliter apprehendisse sufficiet. *l. i. §. i. ff. de Acquirend. possess. Illustr. Dn. Stryck. de jur. sens. Diss. i. c. 3. n. 34* res occupata in nostro dominio est. Dominium est naturalis facultas utendi re. Furiosis, infantibus æque ac aliis hominibus, non solum jure civili aut gentium, sed ipso etiam naturali jure dominia competunt, nihilque enim aliud, quam effectus domini exercere impediuntur, administratione scilicet, quæ naturam ætatem & judicium requirit, aliis relicta. *conf. Ziegler. ad Grov. p. 244. Conring. ad Lampr. III. 4. 26. Pufend. IV. 4. 15.* Quare eos dominio rerum per representationem humani generis uti, merum, quod ad naturale jus non pertinet, figmentum est.

Quid possessio

§. XIV. Res occupatæ pariter in nostram, qui effectus domini est, possessionem transeunt. Possessio est naturalis facultas incumbendi rei cum animo tenendi conjuncta. Teneri res per instrumenta quoque potest, universum corpus instrumentum est, nec interest, utrum rem manu ipsa, an instrumento, quod in manibus habeo, teneam. Ipse homo hominis instrumentum a natura esse potest, neque enim interest, utrum nostro an alieno instrumento utamur, inde per alium quoque possidere possumus, quo casu nos possidemus, sed alterius, non nostro corpore *l. 3. §. 12. l. 18. in f. pr. ff. de A. A. P.* adeoque non nisi una hæc possessio est, quæ fit nostro animo, alterius corpore; illius enim actus nuda detentio, non

non possessio est. Facultas illa per temporarium impedimentum non tollitur, modo non omnis rem recuperandi spes, evanuerit, quare si feræ in potestatem nostram redactæ evadant, ex natura feritatis nostræ esse desinunt, *l. 1. §. 10. ff. si quadr. pauper.* ferarum enim, quæ infinitum vagantur, fera est natura, perinde uti annulus in profundum mare projectus noster esse desiit *l. 23. ff. de præscr. verb.* Hinc duo tantum sunt modi, quibus possessio tollitur, 1. quando facultas tenendi in perpetuum tollitur 2. quando impedimentū, etsi temporarium est intrinsecum v. gr. quando prædō res nostras occupans a possessione nos repellit, ut ut ista res per judicē facile recuperari possit, mea enim tum facultas exclusa est.

*Requisita
possessionis.*

§. XV. Ad possessionem acqvirendam animus & corpus requiritur, qualem possidendi animū viator fundum transiens, & qui familiaritatis gratia ejus commoditate utitur, non habet, alias enim lapis, qui agro incubat possidere dici posset *l. 1. §. 15. ff. si is qui testam. lib.* animus igitur tenendi animat possessionem, optime hoc exprimit Jctus in *l. 1. §. 3. de A.P.* inqviens, sine affectione tenendi non magis quem possidere, quam si dormienti in manum quid positum sit. Unde duo, uti jam monitum, possessionis cardines sunt, facultas naturalis & animus tenendi, qui ad ipsam ejus formam conjunctim requiruntur. Quare pisces in piscinis, quæ ad hoc, ut pisces apprehendere possimus formata, munitæ quæ, in nostra potestate sunt, secus in piscibus, qui in rivis privatis degunt *l. 3. §. 14. ff. de A. vel A.P.* Idem de feris

feris in vivario non sylvis circumseptis dicendum, erat, illa enim ad custodiendum, hæ propter ligna & fruges terrestres sunt; Quodsi verò ad id ipsum quoque sylvæ circumseptæ sint, & rivi muniti, jam verissima sunt vivaria & piscinæ. Frustra hic à Jctis Romanis dissentiente *Grotio l. 2. c. 8. §. 2. conf. Dn. Cocceji disp. de jure ejus quod facti est, modisque illius amittendi sect. 4. §. 1. & 2. Consensit. Pufend. IV. 6. 11. Selden. l. 6. c. 4.*

§. XVI. Quicquid ex re nostra resultat, ad nos non aliū spectare, tratatitii juris est, quo nomine foetus ex vacca productus ad dominum foemellæ non masculi pertinet, eo enim tempore, quo vacca concepit, semen transfusum, nec amplius masculini corporis pars est. Semen proinde in bonis non est, & quamvis in bonis sit, pars tamen matris maternorumque viscerum est, neque hic quæritur cujus sit semen, sed cujus sit foetus, natura enim non produxit semen in utilitatem hominum, sed foetum. Perinde uti in fundo non quæritur ex cujus semine, sed ex cujus fundo fructus sit natus, aliter sed ex ratione, uti credo, non sufficiente hoc determinat *Dn. Kulpis. Colleg. Grot. l. 2. c. 8. conf. Ziegler. Felden. ad d. Grot. locum.*

Foetus ad dominum foemellæ pertinet.

§. XVII. Neque in confusione, neque specificatione, materia licet mala fide attractata, res ita confusæ communes evadunt, quin, ut accessio rem principalem sequatur, meri juris positivi, non naturalis est. Naturam enim hisce modis jus cujuscunque non mutatur, sed cum cuique integrum à giudice tribui

Confusio, specificatio &c. non mutant dominium,

E

non

non possit, recte legibus Civilibus ei adjudicatur res, cuius jus potius est, salva alteri æstimatione *l. 31. ff. depos.* Quare exempla de ædificatione §. 29. 31. *L. de R. D. Sationes §. 33. Scriptura §. 34. Pictura §. 35. ferruminatione, adplumbatione facile suam capiunt decisionem Conf. l. 23. §. 4. ff. de R. V. l. 9. §. 2. de A. R. D. Grot. d. c. 8. §. 19. 20. 21. 22. Pufend. l. 4. c. 7. §. 8. Cernanus comment. jur. civ. l. 3. c. 6. add. Lex Wisigothorum l. X. tit. 1. c. 6. Tiraquell ad l. si unquam n. 18. c. de revocand. donat. Gilckenius ad tit. de R. D. Bonæ fidei possessor ut fructus omnes ex re suos faciat quos percepit, naturale idem non est, sed hoc tantum, ut jus habeat impendia in rem facta & operam utilem imputandi, ac pro iis deducendi fructus perceptos imo & extantes, si aliter non fiat restitutio, retinendi, atque idem quantum ad impensas de m. f. possessore dicendum. *Grot. d. l. c. 5. §. 23. & 24.* Consumptis fructibus hic omnes tam perceptos quam percipiendos, ille id, in quantum saltem locupletior factus, de J. N. quoque, uti infra constabit, restituit. Bene hoc notante J. Cto Paulo in *l. plane 38. ff. de Her. pet.* ubi vult etiam in prædonis persona haberi rationem impensarum. Non enim debet petitor ex aliena jactura damnum capere, adde *l. 48. ff. de A. R. D. l. 25. §. 2. ff. de Her. petis. l. 1. §. ult. l. 2. 3. 4. ff. deposit. Pufend. IV. c. 13. §. 7. 8. 9. 10. seqq. Michael. de Montaigne essais l. 1. c. 21. Menochius de recuper. poss. f. 467. Lambertinus in tr. de contract. qui sine certa solemnitate gloss. l. p. 55. n. 22. Anton. Gabriel Romanus in comm. concl. tit. de R. I. concl. 2.**

§. XVIII.

§. XXIII. Occupatio vel per singulos, uti dictum, vel per Universitatem fit, indeque occupatio alia publica alia privata, quod ita universim occupatum in singulos dominos descriptum non est. Occupatione ab universitate facta, ad singulos nihil nisi quod inter eos distribuitur, spectat, quo nomine, quæcunque in territorio sunt, uti thesaurus, aliaque naturæ dona & bona *Conf. l. unic. C. de thesaur.* non amplius nullius, sed territorii sunt. Flumine imperia duo secante, an mutato flumine, imperii terminus mutetur acris controversia est. Grot. distinguit, ut si territoriū habeat qualitatem agri limitati, nihil mutetur, sin arcifinii, mutetur, flumine tamen heic paulatim mutato, non alveo toto. Verum quæ de agris limitaneis, arcifiniis, &c. afferuntur, differentia juris positivi sunt; Jure N. cursus fluvii non mutat jus quæsitum, sed quia commodius est, terras finiri fluvijis, hinc Jure Gentium secundario ad controversias evitandas, & quia difficilis terminorum probatio videbatur, hoc receptum est absque discrimine agrorum, in dubio vicini par jus habent, nisi appareat antiquior possessio; occupato territorio mare vicinum occupatum non videtur, aliud enim terra aliud mare, quod illam alluit, nisi mare totum territorio occupato cinctum fuerit *Conf. Puffend. IV. 7. 11. Obrecht. dissert. Sacr. term. §. 34.*

*Uterior
Occupatio-
nis divisio.*

§. XIX. Quamvis quidem dominium in feras, pisces, aves indistincte unicuique naturaliter competat, nihil tamen impedit, quo minus Principes, illique, qui summum tenent imperium, jus sibi hoc,

*Principes
venationes
recte sibi
vindiciant,*

exclusis penitus privatis, assignare possint *Conf. l. 6. ff. de l. & l. Convarruv. in C. peccatum de R. l. in 6. p. 2. & 8. n. 1.* non destruit hanc principum facultatem prima Creationis lex, subjicite vobis bestias; Nam hæc facultatem quidem capiendi hominibus concedit, ast non, ut capiant, necessitatem imponit; Quicum hæc Juris permissivi, ita non possunt non, utilitate Reipubl. id exigente, mutari. Neque etiam videbatur consultum rusticos & opifices labore suo relicto per sylvas vagari, quod & latrociniis exercendis paulatim ipsos poterat allicere. *Conf. Constit. Frid. II. l. 2. F. t. 27. Pufend. IV. 6. §. 6. Ziegler. de jure Maj. l. 2. c. 14. §. 24. Brunnem Cent. 2. d. 15. disp. nostr. I. G. l. c. 1. §. 17. Dd. in l. cunctos populos C. de Summ. Trin. Innoc. & Panorm. in C. à nobis I. de Sent. Excomm. Conrad ab Einsiedel de Regalib. c. 3. n. 350. seqq. Georg. Mor. de jure venandi p. 1. c. 7. n. 5. Hahn. ad W. t. ff. de A. R. D. n. 7.* Non ineleganter hoc effert Grotius. Lex enim Civilis quanquam nihil potest præcipere, quod Jus Naturæ prohibet, aut prohibere, quod præcipit, potest tamen libertatem naturalem circumscribere, & vetare, quod naturaliter licebat, atque etiam ipsum dominium naturaliter acquirendum vi sua antevertere. De venatione apud Peruanos egit *Garcilassus de la Vega l. VI. c. 6. Comm. Reg. citatus Pufendorfio d. l.*

*Necessitas
nullum tri-
buit jus.*

§. XX. Hac proprietate rerum stante, falsa omnino sententia est, quasi necessitate summa existente, pristina illa, quæ fingitur, communitio reviviscat, quin homines primos res mobiles inter se divi-

divisisse, id factum esse pacto publico, eo pacto aliquid reservatum esse, voluisse eos quam minimum recedatur ab æquitate naturali; Hoc esse æquitatis naturalis, ut communis illa res sit, equidem explosa est sententia de communione primæva, neque præsumptiones, neque pacta, quæ hic finguntur, tacita jus aliquod N. efficiunt. Neque jus reservatum dici potest; quod nullum est, quod nostrum est alterius facto non potest auferri *l. ii. ff. de R. I.* Verior est sententia, necessitatem jus non facere, at excusare tamen à malitia, inde nec furti crimen hic declinabitur, poena tamen, quæ huic crimini dicitur, heic remissa. Recte notante *id Seneca l. 4. controu. 27.* necessitas magnum humanæ infelicitatis patrocinium est, quæ tamen ita non debet esse comparata, ut alterius jus lædatur. Dissentit cum *Grotio Dn. Kulpis conf. Pufend. II. 6. 8. Et Canonistas ad c. 10. X. de furtis. Palladius de re ruffica l. 1. c. 6. Anton. Peretz. ad tit. C. de furtis d. 3.*

§. XXI. Verior quoque eorum est sententia, qui non ex capite innoxie utilitatis, sed ipso naturalis juris decreto jus traseundi sive per terram sive per mare vindicant, equidem sine hoc jure vix societas aliqua subsistere posset, cum enim non omnis ferat omnia tellus, inde altera terra alterius indigentiam supplere debet, commercia etenim sunt veluti spiritus & anima Reipubl., queis sublatis, fœdus humani generis rumpitur, tolleretur ergo societas humana aditu & transitu denegato, tollerentur, quæ diximus, quæque jus Gentium communia voluit
com-

*Quid jus
transitus
& an. comm.
petat.*

commercia, excluderentur multæ gentes ab usu terræ, quem Natura toti humano generi communem voluit. Ut adeo multis, quibus fœcundum cœlum solumque concessum non est, gentibus pereundum sit. Quin, cum ante occupationem hoc jus omnibus hominibus competiit, & res communis fuit, perinde uti usus aeris, ita per occupationem tolli nequit. Imo nec principes jura sua contra eos, qui vicini non sunt, defendere possent, sic enim ab intermedio semper impediri possent. Neque dissentientis *Strauchii de Imper. mar. cap. 8. n. 2. Ziegleri & Oslandri* sententia quicquam ponderis habere videtur. Quod enim per privatum fundum ire non liceat, nisi constituta servitute, ad publicum hunc transitum vix potest transferri, neque enim in privatis istis ratio transitus tam necessaria, qualis in publicis est, ad commercia, ad bellum; plures rationes suppeditat *Dn. Kulpis. in Coll. Grot. lib. 2. c. 2. §. 6. dissentit. Dn. Thomas. inst. jurispr. div. l. 11. c. 6. §. 35. 36. 37.*

An compellations opus sit.

§. XXII. Ad transitum obtinendum compellatione opus non est, nisi ad id, ut caveatur de damno evitando, quæ cautio non ipsum transitum, sed securitatem transitus afficit. Equidem si infirmiori Domino periculum aliquod immineret, tam diu transitoris transitum impedire potest, quam diu solidam indemnitis cautionem non præstiterint, commodumque erat, si diviso agmine ac per modicas catervas transmittantur copiarum *Pufend. III. 3. 5.* Præterea vix periculum subesse videtur, si inermes transeant, si impensa transeuntis is, qui transitum

COR-

concedit, sibi præsidia idonea conducatur, si obsides det *Grot. l. 2. c. 2. §. 13.* Hoc jus vano metu non tollitur, si verò hostis aut clades evitari non possunt, jam non amplius innoxius erit transitus, in quo si uterque contradicat, causa belli incipit. Quamvis autem transiturus injustum moveat bellum, nihilominus transeundi jus integrum manet, nisi is hosti meo assistere, ejusque causam sequi amet, tum is non amicus, cui tale naturæ privilegium patet, sed hostis evadit. Eadem in illo ratio obtinet, qui transitum eo nomine petit, ut focium meum affligere possit, focii causa mea causa est; quod de personarum transitu diximus, idem in rebus transeundis tenet.

§. XXIII. Cum vero dominus territorii non tantum securitatem viarum tam maritimarum quam terrestrium præstet, sed & vias reficiat, & quæ ad commodiorem transitum faciunt porrigat, recte transeuntibus personis, vel mercibus onus aliquod, quod plerumque vectigal vocari solet, imponere potest. *Conf. l. un. C. de nautis l. 9. §. 2. de vectigal.* Hujus fundamentum (1.) in jure territorii (2.) ob onus defensionis. *Dn. Thomas. d. tr. l. 11. c. 6. §. 40.* æquus autem in tributis exigendis modus servetur, in dubio standum est iudicio principis territorii. Cum verò notoria ipsius injustitia deprehendatur, non extranei ipsi; sed per suum Principem agunt. Ex eodem capite jus angariæ descendit. Prætervehentes quoque valetudinis aut alia iusta de causa in alterius territorio aliquantisper morari, tugurium momentaneum ad retia siccanda ponere possunt.

*Justitia
Vectigaliū*

Ex

Ex hoc capite descendunt quoque Jura *protimiseos, stapule, geranii, Cataractarum, de quo elegans. disp. Dni Strykii Filii conf. hic Straub. d. tr. c. 6. §. 7. Pufend. III. 3. 6.* quod autem sedibus suis expulsis, dum imperium Principis alicujus subeunt, perpetua habitatio concedenda, & siquid deserti ac sterilis intra territorium est, advenis id postulantibus permittendum sit, de quo *Grot. l. 2. c. 2. §. 16. Pufend. l. 3. c. 3. §. 9.* Id magis humanitatis quam juris est. *Conf. Disputat. Nostram de jure hum. cap. 1. §. 13.* Huc pertinent quoque res innoxiae utilitatis, operose à *Cicer. lib. 1. Off. descriptæ, quæ scilicet accipienti utiles, danti non sunt molestæ, contradictorium est, & in principia juris impingit, ob solam utilitatem in re aliena jus esse l. 11. de R. I. l. 120. de V. S. Thomaf. de l. §. 43.*

Jus vendendi commune non est jus.

§. XXIV. Male verò ad jus aliquod commune populis inter se invicem, ad actus quos humana vita desiderat, refertur jus emendi vendendive. Emptio enim & venditio consensum utriusque requirit, ut adeo quis ad vendendum emendumve cogi non possit. *Conf. l. 11. c. de C. E.* Neque alter in alterius res jus habet, nisi publica id svadeat utilitas, v. gr. annonæ caritas &c. ubi quis non tantum ut vendat, sed & ne vendat cogi potest. Inde & commercianon nisi ex duobus capitibus ob publicam scilicet utilitatem & pœnam prohibentur. Princeps enim ex publica utilitate non tantum in res & bona, verum etiam actiones nostras Jus imperiumque habet.

De libertate matrimoniorum & monopoliorum.

§. XXV. Libertas quoque cum exteris matrimoniis ineundi, ad quæ tamen hi non cogentur, patet;

patet; Communi populi consensu peregrini excludi possunt. Si vero certus quis populus excludatur, ei utique fit injuria, bello resarcienda. Ex hoc capite quoque monopoliorum justitia fluit. Dispositio enim de re sua naturaliter in infinitum se extendit, quare recte populus cum populo paciscitur, ut is populus certi generis fructus, qui alibi non nascuntur, sibi soli vendat. Ob utilitatem autem publicam hæc prohibentur. *t. t. C. de Monopol. Novell. 122. c. 1. O. P. 15-77. s. 8. & tit. 37. disput. Nostr. de Contr. summ. potest. cap. 3. §. 9. Pufend. III. 3. 11. 12. 13. 14.*

§. XXVI. Male pariter sentire videntur, qui ex præscriptione temporis dominia rerum acquiri posse putant, neque hæc ab animo dependet, dominia enim rerum expressa dispositione transferuntur, neque probabilia hic sufficiunt signa, neque consentire videtur, qui tacet, modo alia probabilior ratio dari possit, silentium enim naturaliter neque consensum neque dissensum infert *l. 142. de R. I. c. 44. eod. in 6. Dn. Coccejus disput. de silent. th. 1. & 2. Confer de Usucapionis jure late Grot. l. 2. c. 4. Bæclerum cum Zieglero in annotatis. Zoucheus Jur. Feclial. p. 11. sect. 3. 4. 8. Seld. Mar. Claus. 1. 26. Pufend. IV. 12. 3. 4. Schütz. Colleg. jur. publ. vol. 1. D. 3. Coroll. 1. Felden. p. 151. Corring. de fin. Imp. c. 19. p. 273.*

Præscriptio non est juris Naturæ.

§. XXVII. Certum est, naturaliter ex lapsu temporis dominia rerum præscribi non posse, tempus enim nihil aliud quam durationem aliquam, nullam juris translationem significat, nudamque saltem spatii denominationem, non agendi facultatem

Rationes.

F

tem

tem innuit, hinc recte Grotius, nihil fit à tempore, quanquam nihil non fit in tempore; Quod nostrum est, non transfertur nisi per nostram vel superioris dispositionem, quin qui rem alterius sine voluntate Domini possidet, vitiose possidet, injusteque facit, quæ quidem injuria quo diutius durat, eo magis augetur, tantum abest, ut jus oriri diuturnitate temporis possit, ut potius increascit injuria, ideoque quod injustum est, tam diu manet injustum, donec restituatur in pristinum statum, quod fit reparatione, non vitiosa temporis continuatione, injuria enim reparando non continuando desinit. *Cujacius ad l. i. ff. de usucap.*

*Immemorialis
alio est Jus
ris Naturalis*

§. XXVIII. At si præscriptionis vocabulum retinendum, sola immemorialis præscriptio juris propriè naturalis est, cum enim initium memoriaque præsentis possessionis non apparet, tutus quis possessione erat, alias enim omnia ab initio orbis dominia in incertum dubiumque vocari poterant, nesciri enim poterat, an non res ab initio orbis sine justa causa Domino suo ablata fuerit, atque ita nemo de dominio suo certus tutusque esset, neque hæc tantum tenet, quando plane non constat alium dominum esse, sed & quando ex annalibus aliisque instrumentis patet, alium quidem Dominum fuisse, præsens verò Dominus juste possideat. Inde talis hic exsurgit regula. Sine quo non possunt statui dominia, illud est juris Naturalis, atqui sine præscriptione temporis immemorialis non possunt statui dominia. Ergo. *Dn. Coccejus disput. de justitia belli & pacis regni Portugall. tb. 4.*

§. XXIX.

§. XXIX. Si extet quidem memoria initii vitiosæ possessionis, lapsu tamen temporis jus suum recuperandi deseruerit dominus, ex hoc sine probabilique deserentis actione jus remissum censetur, atque præscriptio hæc velut secunda præscriptionis naturalis species quoque tenet, remissio autem talis constare debet vel verbis vel factis *l. 32. de LL. remissio notirii juris satis constat, ubi non repellit, cum tuto repellere potuisset; Quando nimirum occasionem & media recuperandi neglexit, seu illud fecerit ex animo pacato, seu ex studio Reipubl., ne hæc turbetur, seu ex ignavia, nam in hisce casibus potius aliquis animum derelinquendi, quam recuperandi regnum amissum ostendit, idem est, si metu adversarii omisit occasionem recuperandi, quia suo consensu jus dereliquisse videtur, pertinet & huc, quando omnis recuperandi regnum spes, ut non animus, deficit, v. gr. quando potens adversarius alterum, regno expulit, & diu quietus in possessione, expulso nihil ob infirmitatem contra moliente, permansit, quia tum spes omnis abjecta apparet. Hinc ex hac hypothesi apparet, cessare hanc posteriorem quoque præscriptionem, si quis occasionem expectet, vel si occupatus sit in quærendis amicis aut fociis, qui ipsum juvent, ut exemplum hujus rei Carolus II. Rex Angliæ, & Dux Bragantinus sistunt.*

§. XXX. Optimè vero, ut dominia rerum in certo sint, dominorumq; negligentia puniatur, positivis juribus usucapio introducta, multisque pro utilitate Reipubl. legibus munita, quod egregie pro-

Alter a Naturalis præscriptionis species.

Optimè ex LL. Civilibus usucapio introducta.

bat *Dn. Coccejus disput. de finib. bon. fid. in præscription. §. 6. 7. seqq.* Cæterum quæ circa meræ facultatis rerum præscriptionem statuit jus Romanorum Civile etiam recte se habent, res vero meræ facultatis seu facti opponuntur rebus juris adeoque sunt. (1.) Actus nudi naturales, qui in alium transire nequeunt. (2.) Actus vero alii sunt, qui ex mero arbitrio, non vero vi juris exercentur, in illis, non his præscriptio cessat, atqui horum actuum præscriptio a prohibitione, in qua alter per tempus definitum, acquiescit, incipit.

CAP. III.

DE

Cultura Corporis.

§. I.

Connexio.

FRustra Universi hujus Conditor homini terram, mare, feras, fructus, res omnes concessisset, nisi facultas ei competeret, se suaque defendi & contraria amoliendi. Solicitam hanc sui conservationem ipsi motus instinctusque naturales satis comprobant, quæ Græcis τὰ πρῶτα κατὰ φύσιν prima naturæ vocantur, est hæc non scripta sed nata lex, quam non didicimus, accepimus, legimus, verum ex natura ipsa arripuimus, hausimus, expressimus, ad quam non docti sed facti, non instituti sed imbuti sumus. Homini igitur natura competit jus conservandi se, & omnibus iisdem mediis, quæ ad hunc

con-

conservationis suæ finem pertingunt, utendi, hanc sui conservationem cuique & amor longe tenerimus & ipsa ratio commendat, quare nec pro lubitu in corpus suum grassari debet, nec illud intemperantia cibi potusque, intempestivo ac non necessario labore, immodicave venere affliget, nemo enim membrorum suorum est Dominus. Homo non propter se, sed creatorem est, quem admirari, ejusque laudis organon esse debet. Quin si corpus nostri tantum causa datum esset, sequeretur rationem incomparabilem illum thesaurum frustra esse datam, est homo sacrosanctum animal, cujus violatio a Deo ipso severissimis pœnis est prohibita. *Cicero pro Milone. l. 13. ff. ad L. Aquil. l. 3. ff. de I. & I. Pufend. de O. H. & C. l. 2. c. 5. Grammat. dec. 5. Cravetta cons. 119. Decius cons. 459. 667. Gail. l. 2. O. 110. n. 13, 14.*

§. II. Consequens igitur est, ut vim illatam quovis modo etiam vi repellamus, ideo enim natura manus dedit, ut arma sumamus in armatos. Quin ubi ex liquidis constat indiciis, alterum in inferenda nobis injuria jam occupari, licet conatus suos nondum plene expromserit, statim licebit violentam sui defensionem auspicari, & noxam adparantem occupare vid. *Selden. IV. 3. Pufend. II. 5. Textor. cap. 5. Carpzov. crim. p. II. q. 28. seqq. Ledererus duobus libris de jure belli privati. Dn. Thomas. l. II. c. 2. §. 103. Molina. tom. 3. de J. & Jur. & Card. de Lugo, t. I. de Just. & Jur. dissentientes refutat Maurit de vita & def. favore §. 3.*

Vim vi repellere licet.

§. III.

*Ampliatio
hujus præ-
cepti.*

§. III. Tam laxa est hujus præcepti indoles, ut si corpus impetatur, vi præsentē, cum periculo vitæ non aliter vitabili, necessaria defensio, cum interfectione quoque aggressoris, siue is destinato confilio, siue per errorem, aut insania, vel insomniis agitatatus nos invadat, pateat, dummodo inculpatæ tutelæ moderamen observetur. *Grot. lib. 2. c. 1. Pufend. II. 5. 5. Carpzov. p. 1. c. 6. d. 1. 2. 3. & 4. Berlich. p. 1. Concl. 10. n. 4. Dn. Simon ad Guilb. Grotium c. 7. §. 3. Ziegler. p. 197. Kulp. coll. Grot. l. 2. c. 1. §. 2. Vasquius controvers. Illustr. 1. 18. Dn. Thomaf. l. 2. c. 2. §. 80. 81. 82. Obrécht. de Necess. defens. c. 1. n. 23. Zoannetus p. 1. defens. c. 1. n. 23. Farinacius in pract. crim. q. 125. t. 14. Kremberg. de necessar. defens. qu. 3. per tot.* Cum igitur sine tali extremo medio, jus illud, quod a natura constitutum, aliter defendere non possimus, quin cum fortissimū id reprimentæ malitiæ præsidium sit, is sane, qui permittente jure quid facit, injurius haud dicitur. *Dn. Albert. in compend. I. N. c. 3. §. 13. p. 82.*

*Non impe-
dit legem
hanc scrupulus con-
scientiæ.*

§. IV. Neque scrupulum quendam huic sententiæ injiciet, quod parem jacturam videatur facere humanum genus occiso in vasore, quam si ipse peream; & quod utique perdendus sit mei similis, quicum ad colendam vitam socialem adstringor, & quod majores turbas videatur parere violenta defensio, quam si vel fugam arripiam, vel corpus patienter in vasori præbeam. Sed imputet utrobivis læsus suæ pravitati, quæ mihi isthanc necessitatem imposuit *Pufend. de Offic. Hom. l. 1. c. 5.* qui hoc casu occidit, non solum impunitatem in foro, sed & iñu-

immunitatem habet id conscientia: pluribus hoc ostendit & mores forte adversantes explicat *Pufend. II. 5. §. I. conf. Trent. disp. pand. 1. th. 4. Gail. I. O. no. n. 16.*

§. V. Sed & interpositos infantes, senes, sanos aliosque qui fugam, sine qua mors evitari non potest, impediunt, licite transfodere possumus, medium enim illud est, sine quo aliter me defendere non possum, neminique jus defensionis, quod in hoc casu præponderat, auferendum, male vero contraria sententia ex lege dilectionis derivatur, quippe quæ non ad jus sed virtutem pertinet, neque casus hic est, quo proximus nobis æquatur, sed quo præfertur, neque ex virtute obligamur ad id, quod in potestate nostra non est.

§. VI. Qui assistendi causa intervenit, socius est invasionis, quare quod in invadentem, idem in assistentem licitum, imputaturo sibi altero, quod in illicita re alteri succurrerit, qui casu intervenit, occidit nequit, punitur autem in vasor.

§. VII. Defensio autem hæc, quæ cum alterius internectione conjuncta, periculum præsens & quasi in puncto requirit, neque ante incipit, quam omnia media fuerint præclusa, ita, ut præoccupari facinus impossibile sit. Et quanquam innocentibus in providentia divina magnum sit positum præsidium; nequicquam tamen sibi miracula cœlitus pollicetur, qui in torporem resolutus suarum rerum ipse non satagit. Prudentis itaque judicis est, probe circumspicere, utrum quis fugere potuerit nec ne, non tamen

Interposita persona heic recte occiditur.

Quid juris in assistente.

In defensione periculum extremum requiritur.

tamen præcisè necessitas physica sed moralis saltem sufficit, ut homo putet se aliter evadere haud posse, quod si igitur quis tuto salvoque corpore fugere possit, is fugere debet, quia fugiendo nihil amittit, damnum quoque per fugam illatum facile reparari potest; secus quoque id erit, si fuga apprehensa infamiam incurrat. *Grot. §. 5. Pufend. de Jur. Nat. & G. l. 2. c. 5. §. 6.*

Eadem ratio in defendendis membris,

§. VIII. Quod pro defensione vitæ, idem & pro defensione membrorum conceditur, nam & natura a mutilatione & gravilæsione maxime abhorremus, & mutilatio membri præcipue nobilioris, quandoque non multo minoris quam ipsa vita æstimatur. Quin in antecessum non constat, an non ex mutilatione ac vulnere mors sit secutura *Puf. de Offic. hom. d. c. §. 14.* Vulnere subinde ad mensuram non dantur. *conf. l. 6. C. ad l. jul. de vi publ. l. 38. §. 5. ff. de pæn. l. 15. ff. ad LL. Cornel. de sicariis Carpz. qu. 1. n. 28.*

Quid juris in periculo pudicitie.

§. IX. Quod pro vita, id & pro pudicitia licere judicatur, quippe cum nulla major contumelia honestæ fæminæ inferri queat: quam si quis in vitæ eripere aggrediatur, cujus integritate ejus sexus maxime æstimatur, & efficiat, ut hosti ex suo sanguine prolem suscitare cogatur, omnino gravissime peccare censetur. Accedit & id, quod corpus medium aliquod sit propagandæ divinæ speciei, qui actus, uti ex actione creatoris apparet, sanctus, certisque legibus, ut scilicet per nuptias fiat, definitus est: quin pudicitie major quam ipsius vitæ ratio habenda, cum injuria exinde resultans non solum nos, sed & poste-

posteror nostros afficiat, intelligendum vero hoc non de qualicunque pudicitiae invasione, sed de violenta prostratione. *Tabor. de abusu armor. in defens. bon. c. 5. n. 18. Seld. 4. 3. lex Wisigotborum l. 3. t. 3. c. 6.*

§. X. Post violatam pudicitiam mors licite non infertur, fieret enim id non defendendi, sed ulciscendi gratia. Pudicitia autem vel animi vel corporis est, illa habitus custodiendi se ab improba libidine, hæc corporis ab illicita commixtione puritas *qu. 5. c. 32. per tot. Hæc, non illa, cogi potest. add. Pufend. II. l. 10. Thomaf. l. 2. c. 2. §. 114.*

Pudicitia violata mors non licite alteri infertur.

§. XI. Qui invasus occidi quam occidere vult, in legem creatoris peccat, Deus enim sui causa hominem creavit, quare violaretur hæc immutabilis Dei voluntas, si sua sponte homo vitæ finem abrupte, nec mediis a natura indultis uti velit, bene inquit *Justinus in l. 13. ad L. Aquil.* nemo membrorum tuorum Dominus, quod vel ipsa creatoris actio evincit, dum hominis animam & corpus conjunxit, quod proinde creatoris opus homo non dissolvat. Quin dimoveretur anima divina ista particula divinique imago numinis a sua sede, in hanc vero nihil prorsus juris quis habet, hoc vinculum quoque nemo nisi Deus dirumpere potest. Neque obstat, quod alter, dum in periculo mortali extinguitur, periculum damnationis incurrat, verum in hac decretoria pugna non est otium hæc examinandi: ne dicam, quod isthæc sententia majorem tribuat favorem improbitati, quam pietati, dum per illam quis velut inviolabilis redditur? tandem, qui rite se defendit,

Qui invasus occidi quam occidere mavult, peccat.

non hoc directe agit, ut alteri noceat, sed ut se conservet. Nec qui propulsat malum injuriam facit, sed qui infert. Quin tamen ille, qui per mortem suam majus bonum procurat, rem omni laude dignissimam fecerit, negari haud potest. Ita gloriosum pro patria, pro principe veluti persona multis utilissimam subire *Andr. a Matre Dei Theol. Moral. Tr. l. c. 2. de Restit. Punct. I. § 3.* sed hæc omnia de humanitate nullo ad id vinculo juris stringente intelligi debent *Grot. l. II. c. 1. §. 9. Illustr. Stryk. disp. de jure hominis in se ipsum c. 3. §. 27. disp. nostr. de J. hum. c. 1. §. 14. Quadrant huc illud Lucani l. 5. quod citat. Pufend. l. 2. c. 5. §. 14.* cum tot in hac anima populorum vita salusque pendeat, & tantus caput hoc sibi fecerit orbis, sævitia est voluisse mori.

Idem in eo qui radio molestiarum vitam absumpt.

§. XII. Qui autem vel rædio molestiarum, quæ vitam humanam communiter comitantur, vel indignatione malorum, vel metu dolorum, queis toleratis exemplo suo prodesse aliis poterant, vel per vanam jactantiam fidei aut fortitudinis vitam ultrabruptunt, & projiciunt, utique in legem naturæ peccare sunt censendi. Ab hoc excipimus illos, si qui videant, se in opprobrium Dei victuros, & qui cæde sua majus bonum promovent, tunc enim cædem talem non modolicitam, sed gloriosam reputamus *Conf. 1. Samuel. 31. 4. Grot. de jur. Bel. P. l. 2. c. 19. §. 5. Thomaf. l. 2. c. II. §. 70.*

An alapa cum internecione alterius ad dolorem, quem hæc infert, sustinendum cogi possit?

§. XIII. Alapa vero cum internecione alterius stricto jure videbatur declinari posse. Neque enim ad dolorem, quem hæc infert, sustinendum cogi potest

test alter, quin ex Grotii sententia, qui injuria me afficere parat, is jus seu facultatem mihi dat in infinitum adversus ipsum procedendi. Tutius vero & humanius erit, ad hanc declinandam vel fugere, vel famam ita læsam reparare, cum levis in super hæc injuria sit, quæ a judice facile reparari poterat. Damnamus in super mores istos, ubi is, qui a lapam accepit, pro infami habetur. *Conf. Maurit. de Princip. Jur. publ. p. 47. tb. 5. Grot. lib. 2. c. 1. §. 10. Puf. lib. 2. c. 5. §. 12.*

§. XIV. Defendi res usque ad cædem invasoris possunt, modo non res sit ejusmodi, quæ contemni mereatur. Nam citra res utique vita nostra servari nequit, & æque hostilem animum declarat qui res, quam qui vitam per injuriam impetit. Quin quæ inter rem & vitam est inæqualitas, ea favore innocentis & furis odio compensatur, apertumque est, securitatem ac tranquillitatem societatis civilis ac generis humani subsistere nullo modo posse, ni potestas sit raptores rerum, quas utique magno amore prosequuntur mortales, per extrema coercedi. Si tamen is, qui res nostras ereptum venit, in judicium adduci, aut alias vel acclamari vel apprehendi possit, illicita hæc cædes erit. Imo longe virtuosius quis fecerit, qui potius res suas deserit, quam hominem interficit, hominem inquam ad Dei effigiem formatum, & eodem nobiscum sanguine ortum, seu communi cognationis vinculo conjunctum *l. 3. de J. & J. add. Tabor. in Arment. Justin. cap. 2. n. 11. diss. Alb. d. l. c. 3. §. 28. 30. Ericus Heideman, disp. pand. 1. tb. 13.*

An res nostras cum interfectione alterius defendere possimus.

§. XV.

*An idem
teneat si
fama fu-
erit laesa.*

§. XV. Cum vero vita & fama pari passu ambulare l. 8. §. 2. *quod metus causa. l. 9. ff. de manum. vind.* Quin ille qui famam negligit crudelis dicatur, *in c. non sunt audiendi II. qu. 3. & in c. nolo 12. c. l.* Et ad honores consequendos, magistratus obeundos inutilis reddatur, id quidem indubium est, hanc esse naturæ regulam, ut bonam quis famam tueatur, eamque læsam vindicet, non licebit autem alterum propter sparsas de se calumnias interficere. Honor est æstimatio seu taxatio virtutis, quæ quia publice non patet, aliorum iudiciis ostenditur, eoque & augeri adulatione, & minui calumnia potest, recteque adeo defendi. At si tam illustris sit & excellens virtus hominis, ut ex ipsis factis egregiis publice appareat, non pendet ab aliorum iudiciis, hinc hoc spernere semper heroicum visum. Christianorum veterum vox erat, pusilli esse animi, contumeliam ferre non posse, quin ex Grotii sententia falsa quædam ignominie opinio, aspernanda ab omnibus iis, qui virtutem & sapientiam sectantur. *Grot. d. l. §. 10. Pufend. diff. de existim. passim.* Quamvis itaque verum quidem sit, famam acquiri, conservari, defendi sola & unica virtute, vitæ integritate, ac morum probitate, & non nisi propriis vitiis & actibus inhonestis amitti l. 13. §. 3. *de re milit. l. 6. §. 2. ff. de his qui not. infam. l. 5. §. 1. ff. de extraord. cognit.* Sed quia non parum vulgi opinione & testimonio iuvatur, & secundum illud vulgatum, calumniare audacter, semper aliquid hæret, coram hominibus illam aliquo modo violari, & sic recte vindicari nemo

mo negabit. *Lauterbach, vol. 1, disputat. de act. injur. recant. §. 18.*

§. XVI. Apparet igitur, cum nullam homo circa vitam suam habeat potestatem, duella & provocaciones susceptas contra legem naturæ esse, natura aliud remedium scilicet magistratum, injuriam reparaturum, constituente. Quin nulla nisi extrema necessitas, sine qua vita nostra, uti supra diximus, salva esse nequit, cædem alterius permittit, sed quæ in susceptis temere duellis necessitas? Qui vero in duello comparet, in extremum vitæ, quæ tamen in ejus potestate non est, periculum semet conjicit, neque leges, ut 2. *F. 27. Longobardorum, Baju. tit. 2. c. 1. §. 2. conf. den Schwaben Spiegel t. 1. c. 170. seqq. Goldast. in denen Reichs-Satzungen p. 2. f. 58. Lindbrog. Gloss. voc. Campus, campio* obstabunt. Quippe quæ ex depravato unius alteriusve populi sensu tenebant, & contrario usu abolitæ deprehenduntur. Ipse imperator Fridericus I, maximus & Christianissimus in d. 2. *F. 27.* constituit, occisorem capite puniri, nisi per duellum probare possit, quod vitam suam defendendo illum occiderit. Et Henricus II. in lib. 5. *F. const. 2.* ut felonix ab aliquo parium postulatus per pugnam se defendat edicit. Canones malo huic, rejecta tali per duellum probatione, remedium attulerunt *conf. c. 7. c. 20. c. 2. qu. 20.* agnitumque tunc demum fuit, non esse hoc Dei judicium, sed Dei tentationem, ut dicitur in *c. f. X. de purg. & c. 7. c. 2. q. 5.* & vera homicidia publice probata, adeoque & sanguinem hunc publice luendum *Conf. Dn. Coccej. disp.*

*Duella
contra jus
N. sunt.*

disp. de probat. feudali c. 2. §. 1. ubi hanc consuetudinem ferinam vocat. Duellis eradicandis efficacissimum remedium se invenisse dicit *Mendo in statera opinionum benignarum in controuv. moral. dissert. 1. qu. 21. §. 5. n. 274.*

*Quæstiones
politica &
ethica.*

§. XVII. Cæteræ quæstiones huc referri solitæ ex genuinis ethicæ politicæq; principiis optime deducuntur, ut scilicet homo iis, quæ in sua potestate sunt, optime & ad præscriptum rationis utatur, ut actiones suas, ubi prudentiæ humanæ locus, cæcæ non committat aleæ, ut non ab eventu actionum prudentiam & justitiam tam suam quam alienam æstimet, ut a proposito recte formato per metum aut voluptatem se non patiat abripere, ut in præsentibus securitatem, circa futura nimiam curiositatem evitet, ut in secundis rebus insolentiam, in adversis desperationem fugiat, ut omni studio opinionem boni viri conservet, ut ex factis præclaris & generi humano proficuis solam famam quærat, ut honore utatur ad benefaciendum aliis, ut ab arrogantia & vana gloria abstineat, ut æquo animo ferat, si occasio deficiat præstantiam suam exercendi. Ut sua sorte contentus vivat, & reliqua tanquam nihil ad se pertinentia adspiciat. Ut in comparandis opibus innocentem industriam exercent. Ut paucis sit contentus. Ut partis utatur tanquam subsidiis necessitatis propriæ & benefaciendi aliis. Ut animum ad se faciat, ne amissis opibus coincidat, ut doloribus non necessariis abstineat, ut delectationibus sensuum fruatur modice, ut affectus suos in potestate habeat,
ut

ut lætitia non utatur super alienis malis aut reb⁹ ineptis, ut tristitiam exterminet, nisi quatenus ad misericordiam & pænitentiam ea habet opus, ut objectum dignum & honestum ita amet, ne aliis officiis remoram injiciat, neve eo amisso morbus oriatur, ut odio hominum & invidia plane vacuus sit, ut spe super rebus vanis, incertis & impossibilibus non frustra se fatiget, ut metui & iræ, tanquam affectibus humanæ menti inimicis ac valde perniciosis, omni studio reluctetur, ut tempestive honestum vitæ genus, secundum impulsu genii, corporis atque ingenii habilitatem, natalium conditionem, fortunæ bona, parentum autoritatem, imperantium civilium jussu, occasionem aut necessitatem eligat, ut studia literarum non rejiciat, tanquam quæ hominem ineptum reddunt ad negotia pacis & belli, sed potius iis innatam bonam indolem perficiat, ut tamen non inanibus literis operam det, sed utilibus & elegantibus, ut studia ad usum vitæ humanæ attemperet, non temporis fallendi gratia, & cum neglectu aliorum officiorum iis se immergat, ut rationem magis quam autoritatem sequatur, & pertinaciam erronea defendendi supprimat. *Que aliaque plura ex Pufendorffio satis eleganter collegit Dn. Thomasinus l. 2. c. 2. §. 34. seqq.*

CAP.

CAP. IV.

DE

Jure Connubiali.

§. I.

*Societatis
humanae
fundamen-
tum est
matrimo-
nium.*

Dari inter mortales ardentissimum ad societa-
tem ineundam stimulum, eumque, crescenti-
bus indies necessitatibus, augeri, extra con-
troversiam late positum videtur. Demonstrat id,
ut alio staceam. *Grotius de I. B. & P. in Proleg. §. 7.*
& 8. Pufendorff. de I. N. & G. l. 2. c. 2. per tot. Vitria-
rius institut. jur. Nat. in proleg. qu. 3. Societatis hu-
manæ fundamentum est matrimonium, quod ipsum
etiam est primū velut specimen vitæ socialis, simul-
que generis humani seminarium; ad hoc ineundum
sapientissimus Creator flagrantissimam sexuum in-
ter se proclivitatem indidit, quæ Naturæ actio ad
inanem citoque transituram voluptatem nequa-
quam spectat; propagatio talis non per vagos & so-
lutos concubitus expedienda; sed utique legibus
connubialibus circumscribenda, adeoque per ma-
trimonium duntaxat exercenda. *Pufend. de Offic.*
Hom. & Civ. l. 2. c. 2. §. 3. Thomas. Jurispr. div. l. III.
c. 2. §. 21. Multo enim maximum est, quod connubio-
rum jus ad vitæ humanæ honestatem affert momen-
tum, qui conjungendi actus tanta affectus vehe-
mentia animum insultat, ut nisi pudore naturali, re-
ctæ rationi succenturiato, ejus vis sufflaminaretur,
in brutorū conditionem homines facile deturbaret.

Dn.

*Dn. Valandus de LL. connub. ex Gent. Jur. §. I. Cumber-
land de LL. Naturæ p. 119. Pufend. de J. N. & G. L.
6. c. 2. §. 6.*

§. II. Consequens igitur est Naturali legi re-
pugnare omnem omnino usum membrorum geni-
taliū, qui ab hisce finibus abit. Quo nomine etiam
vetita libido in diversam speciem aut eundem sexum
ruens, quævis sædæ pollutiones, & denique omnis
commixtio sine mutuo consensu suscepta, sive in-
vitæ sæminæ intentata extra matrimonium. Quin
brutorum cum hominibus commixtionem gravis-
sime mortalium genus turbare, vel inde constat,
quod duplicem natura sexum constituerit, adeo-
que horrendum illum, a quo & hominum & bru-
torum instinctus abhorrent, congressum prohibu-
erit; denique cessat exultatque penitus finis matri-
monii, propagatio scilicet sobolis, quæ frustra hic
expectatur, nullum subinde gravius crimen, quam
femen, quod domicilium homini, divinam imagi-
nem gerenti, præparaturum erat, brutis committe-
re, & ex homine brutum formare, quod crimen
adeo nefandum vocat imperator *in L. cum vir nubit.*
31. C. ad L. jul. de adult. Ut scire non proficiat. *Conf.*
Constit. crimin. art. 116. Lev. 18. 20. Exod. 22. 19. Carpz.
qu. 76. n. 15. Garcilass. de la Vega comment. Reg. l. 3. c. 31.

§. III. Nulla propagatio hominis natura lici-
ta est, nisi muliere uni viro cohabitare obligata. Sine
tali voluntati creatoris attemperata | propagatione
nullum jus conservari potest, certus enim ex pro-
miscuo congressu pater non deprehenditur, unde

*Sodomia est
contra jus
Naturæ.*

*Qualis na-
turaliter
propagatio
sit licita.*

H

nec

nec educatio, fœmina pluribus nupta, certa, quin nulla hic reverentia, quam tamen liberi naturaliter parentibus debent, nulla successio, nec ipsa adeo familiæ jura certa esse poterunt. Nuptiæ igitur sunt viri & mulieris conjunctio. Hæc obligatur sua sponfione atque consensu, atque hic modus propagandæ divinæ imaginis sanctum quid & inviolabile §. 1. *I. de patr. potest. Can. 4. C. 27. de sponsal.* Hæc propagatio est societas domestica, quæ constituitur tum propagationis tum mutui subsidii causa. *Selden. lib. 5. Puf. de J. N. & G. L. VI. c. 1. passim. Textor. synopsis. jur. Gent. c. 3. ex lēis conferantur specialibus aliis tractatibus Albericus Gentilis, Tiraquellus, Cypræus, Hotomannus, Brissonius, Kitzelius.*

*Polygamia
Virilis non
est contra
jus Nat.*

§. IV. Patet igitur polygamiam illam, qua una fœmina pluribus cohabitare, esse contra jus Naturæ, non autem illam, ubi unus simul duas pluresve uxores habet, quæ enim priorum impediabant rationes hic cessant, quin nullibi hæc prohibetur, regula ergo est, ubi non est lex, ibi non est legis transgressio. *Dn. Coccej. Pos. jur. Gent. I. neque aliud est polygamia talis quam multitudo nuptiarum; Ipsi Davidi DEUS imputat & inter beneficia recenset, quod uxores ei complures & quidem Illustris dederit Conf. Gros. L. 2. c. 5. §. 9. Pufend. VI. c. 1. §. 16. Textor. c. 3. n. 28. Illustr. Dn. Stryk. ad Inst. tit. de nupt. Habn. tit. de Rit. nupt. n. 43. Strauch. dissert. Just. II. §. 4. Struvius Exerc. 29. 52. Selden. V. 6. Arnisæus de jur. connub. c. 4.* Polygamiam hanc non esse prohibitam indistincte docuerunt *Rabini*, quod pecur-

peculiari dialogo probare voluit *Ocbinus*, quorum argumenta excoluit *Lyserus*, *Ocbinum* vero *Beza*, *Lyserum* *Brunsmannus* & *Dickmannus* confutarunt. Argumentis magis speciosis & eruditioribus usus est *Daphneus Arcuarius* in seiner Betrachtung vom H. Ehestand/Ehebruch/Ehescheidung und viel Weibernnehmung. In ipsis sacris *Deut. c. XXI. v. 15.* conubiales quædam in Polygamia leges præscribuntur. *Conf. 2. Chron. 24. v. 2. & Bachov. ad Treutl. vol. 2. disp. 6. th. 7. Dn. Herold. dissert. de Polygam. Crusius de iudiciis delict. p. 2. c. 9. n. 10.*

§. V. Certum tamen est, monogamiam perfectiorem, sanæque rationi convenientiorem esse, indeque ab omnibus svadetur, ob discordias tollendas, ob talionis jus, & quod uxor vilis sit ubi plures rivalles, ob naturam amicitiaë, quæ inter paucos firmior, ob odiorum semina, quæ inter uxores & liberos heic sparguntur, ob Christianismum, qui majorem paritatem requirit, unde hodie ubique fere locorum, polygamis pæna gladii dictatur, prout de Germania constat *ex constit. crim. art. III. conf. Dn. Kulpis colleg. Grot. L. 2. c. 5. §. 9.* qui eam jure divino positivo universali non naturali prohibitam vult, quam sententiam quoque tuetur *Dn. Thomafius L. 3. c. 11. §. 201. 202. conf. Dn. Becm. Confp. pol. pag. m. 41.*

§. VI. Nequaquam vero repugnat Naturali juri concubinatus aut matrimonium quod ad morganaticam zur *lincken Hand* dici solet, tales enim similesve minus solennes conjunctiones, utut effectibus juris civilis careant, naturaliter tamen pro veris

Monogamia LL. Christianismi convenit.

Conjugia ad Morganaticam non sunt contra J. IV.

& essentialibus matrimoniis haberi debent Conf. *Grot. d. c. 5. §. 15. Strauch. ad R. I. diff. 3. §. 13. Coll. Jur. A. tit. de concub. Pufend. VI. 1. 26. Myler. ad Etbrenbach. Gamol. c. 5. §. 19. seqq. Dn. Coccejus Hypomn. jur. Feud. tit. 7. §. 7. & eleganti disputatione de lege Morganatica sect. 5. §. 1. 2. 4. non levia autem in contrariam sententiam abire videntur argumenta, quod scilicet matrimonio ea sit forma data, ut sit consortium omnis vitæ & communicatio omnis divini humanique juris, quod familiam sequitur l. 1. ff. de R. N. quæ aliaque quam plurima jura liberi non a parentibus, sed ipsa naturali lege consequuntur, accedit hoc esse Naturæ suffragium, ut conjugia æqualia, liberi sint æquales: verum cum hæc permiffivi sint juris, ita facile introduci potuerunt, dignitatum enim omnium distinctio penes principem tanquam fontem omnis potestatis dignitatisque est. *Reinking. L. 1. class. 5. c. 2. n. 4. Petr. Heig. P. 1. qu. 2. n. 8. Qui proinde legem illis dicere, & cui tribuendæ sint, statuere potest.**

Concubinarum tres species.

§. VII. Concubinarum vero tres species commode distingui possunt; UNA, Cum fæmina tantum ad tempus in concubinatum assumitur: Qualis concubinatus temporarius & diferte ad tempus restrictus jure communi quoque illicitus c. 5. caus. 16. q. 2. talisque conjunctio potius pro fornicatione, quam pro concubinato habetur. *Nov. 18. c. 5. Nov. 89. c. 12. §. 5. ALTERA, cum fæmina ita in concubinatum accipitur, ut mutuus sit invicem non deserendi & cum aliis non cohabitandi affectus. Atque iste & jure civili*

vili licitus est *l. 5. C. ad Sc. Orpbit. t. t. ff. de concub. Nov. 18. c. 5. Nov. 89. c. 12. & 4. & Jure Canonico c. 4. c. 5. dist. 34. c. 12. Caus. 32. qu. 2.* Sed & naturali jure permissum eum esse defendit *Grot. de J. B. & P. L. 2. c. 5. §. 15. & post. eum Strauch. ad jus Just. dist. 2. a- pbor. 24. & Instit. Jur. publ. 1. t. 34. §. 4.* TERTIA species est, cum concubinatu hujusmodi accedit specialis aliqua & corroborata vis obligandi, ita ut ab invicem recedere non possint. Accedere autem illa vis potest statutis vel moribus locorum. Quæ pluribus rationibus demonstrat *Dn. Coccejus dict. disp. de lege morgan. Sect. 4. §. 3. 4. 5. 6. 7. 8.*

§. VIII. Præceptum de ineundo matrimonio Universos, non singulos stringit. Singuli ad matrimonium ineundum tenentur, quando commoda sese ejus occasio offert, quam tamen non sola ætas generandique facultas absolvit, sed ut copia quoque sit decentis conditionis, nec non facultas alendi uxorem & prolem nascituram, ac ut mas quoque sit idoneus ad gerendam personam patrisfam: *Puf. de off. Hom. d. l.* Stultum enim foret, juvenes animum ad matrimonia applicare, qui sibi suisque non nisi strenuam esuritionem possint polliceri, ac civitatem mendicabilis sint impleturi *Tbom. d. c. §. 54. 55.* *Grotius l. 2. c. 2. §. 21.* cælibatum non nisi excellentibus animis convenire inquit. Excipiendum tamen heic, si in summam reipublicæ utilitatem ob defectum virorū lex de conjugio ineundo feratur, quod licite fieri posse autumo, pertinet huc famosa illa lex von denen *Hagestolßen*, de qua aliisque sat bene describit

Calibatus non est contra jus N.

ferit *Schottelius de singularibus quibusdam in Germania juribus: de moribus Hebræorum conf. Seldenus L. V. c. 3. Leo Mutinensis de Ritibus Hebr. p. 4. c. 2. Charon. de la sagesse L. I. c. 46. Baco Sermon. fid. c. 8.*

Jus fami-
liæ.

§. IX. Ex arctissima hac viri & mulieris conjunctione nascitur familia, in familiam adsciscuntur famuli, & nascuntur liberi. Singulis familiæ membris natura competunt propria jura, marito quoque jus in ipsam uxorem competit, cum in subsidium mariti nata, ejusque socia sit & instrumentum propagandæ sobolis, ut adeo matrimoniale debitum exigenti parere debeat: accedit, quod ut plurimum masculin⁹ sex⁹ longe capacior sit fæmineo sexu, tam ratione virium corporis, quam facultatum animæ, neque unum alterumque exemplum in contrarium hanc sententiam destruit, vitiumque eo in casu in individuo, non toto sexu deprehenditur, ut adeo, si inter se contendant, recte Grotius decidat, ob sexus præstantiam patris imperium præferri. Imperium illud ex sexus præstantia *Arniseus*, ex divina concessione *Hornius pol. I. §. f. ex consensu consociationis deducunt Böclerus ad Grot. p. 181. Veltbus. d. tr. p. 207. Pufend. VI. I. 9.* amplitudo ejus ex societatis metienda, non ad jus vitæ & necis extendenda, quod *Hornius* putat *pol. I. I. 5.* refutatus ab *Epsteinio p. 97. quem Dn. Kulpis allegat. d. l. conf. Gen. 16: v. 2. 5. 6. XXI. 10. II. 12. I. Pet. v. 6. Euripides Medea v. 230. Lex Wisigothorum l. 4. t. 4. c. 3.*

Fons patriæ
potestatis.

§. V. Utrique & masculo & fæminæ competit jus in reliquos. Fons patriæ potestatis non est ex jure

jure victoriæ, uti *Hobbesius de cive c. 9. §. 2. late a Kulpisio Colleg. Grot. c. 5. §. 1. refutatus*, non ex alimentionatione parentum & præsumpto liberorum consensu, uti *Pufendorfius de J.N. & G. VI. 2. 4. statuit*, illius sententia ex falso illo principio resultat, quod bellum omnium in omnes detur, quod autem figmentum est, neque hic aliqua pugna, ubi ergo victoria manebit? Plures rationes *Dn. Kulpis* affert §. 1. Hujus vero sententia vel ideo non admittenda, quod nullus omnino neque tacitus neque præsumptus sit in liberis consensus, nam non potest in ullo subjecto præsumi consensus tacitus, in quo per naturam non est locus expresso *l. 2. ff. de N. G.* neque patria potestas ex generatione est, uti *Grotius* putat, parentes enim domini viscerum esse nequeunt, quin nemo sui ipsius dominus est, dominium hominibus non in homines, sed in res datum; neque est ex jure seminis, semine jamdudum ejecto.

§. XI. Jus & officium educandæ prolis a natura est, neque enim sine educatione genus humanū subsistere potest, natura voluit, ut infantes fiant maturi, at cum impossibile sit ut id per se efficere possint, per alios id fieri oportuit; sine educatione frustra editus homo, frustra ei lingua concessa, frustra terra creata. Educare est perducere partū ad suam maturitatē, maturus intelligitur partus, quando naturalē illam, quæ generantib⁹ inest, facultatem accepit. At eodem hoc jure, multiplicato humano genere inventisque tot artibus, longius paulo ejus terminus extenditur, nam nec sola generandi, sed & se suaque bene ad-

Jus educandi a natura est, cui id competat.

administrandi facultas inspicitur *Conf. elegant. tract. Dn. Eschellii de jure Naturali parentum in liberos & borum in parentes. Seld. VII. 2. Pufend. VI. 2. Textor. Synops. Jur. Gent. c. 7.* Jus hoc educandi natura utrique parentum injunxit, idque est patria potestas, apparet hoc ex instinctu naturæ, quem condidit in parentibus. Hæc educatio a certa proinde persona fieri debuit, at quæ ratio ut extraneus eam expediret! natura equidem parentes facultate generandi vel ideo instruxit nõ tantum ut species producat, sed etiam ut conservetur, & quasi æternaret propagatione: quare educatio nihil est aliud, quam generationis continuatio, ejusque quædam τελείωσις. Deinceps plena perfecta que species debuit constitui, quod cum in utero matris alias perituræ contingere non potuit, ideo hoc officium & patri & matri competit *Dn. de Prinzen disp. de tutel. person. Illustr. Sect. I. §. 3.*

*Officium
parentum
& libero-
rum.*

§. XII. Hi sunt patriæ potestatis fontes, qui patri jus dant, omnia ista agendi, sine quibus partus commode educari non potest, inde omnes liberorum actiones directioni parentum subjacent. In hoc vero officium parentum consistit, ut liberos commode alant, corpusque & animum per dextram educationem ita forment, quo idonea & utilia societatis humanæ membra fiant, probi, cordati & benemorati. Filius contra tenetur 1. ad parendum, & 2. perpetuam reverentiam, quo nomine liberi non externis tantum signis, sed multo magis interna devotaque æstimatione parentibus, veluti vitæ suæ auto-

autoribus, à quibus tot infinita in ipsos collata, quæque rependi non possunt beneficia, obedire debent.

§. XIII. Uterque conjux tenetur alere liberos, non maritus uxorem, nisi se ipsam exhibere nequeat, mater enim in officio alendi active concurrat; nuptiæ etenim modus sunt propagandi, non aliquid acquirendi, nuptiarum fundamentum consensus est, atque sub isto consensu non continetur, ut alimenta præstentur, accedit, quod cessante hæc dispositione neque maritus in uxoris, nec hæc in mariti bona jus quicquam habeat. Conf. sed aliter hoc decidentur *Bæcler. p. 158. Inst. Pol. l. 2. p. 29. Felden. p. 165.* Si vero conjux plane sit inops, nec se ipsam exhibere possit, tunc tale alendi onus ex officio mariti familiam tuituri fluit. Naturaliter igitur utriusque bona sunt separata, quod cum multas pareret difficultates, recte jure civili jura dotium sunt constituta. Conf. *t. t. ff. de l. dot. & quid nomine alimentorum veniat l. 4. ff. de agnosc. vel alend. lib. Pufend. IV. p. 45. Eichel. p. 1. §. 26. seqq. Peretz. ad t. C. de alend. lib. n. 20.*

§. XIV. Repugnat itaque naturali juri non solum abortum procurare, sed & infantem recens natum exponere vel abjicere, siquidem finem societatis hujus id prorsus impedit tollitque, hinc homicidii pænam quoad abortum olim jam statuit *Synodus 6. in Trullo c. 91. vid. Eichel. p. 1. §. 15. Strauch. diff. Inst. XXIX. §. 8.* Neque dissentientes mores & leges magis justæ sunt, quam illæ, quæ jus vitæ & necis absolutissimum concesserunt Conf. *l. n. de lib. & posth. l. ult. c. de patr. potest. Casar. de B. G. VI. 19. alique*

*Maritus
naturaliter
uxorem
non alit.*

*Abortum
procurare,
infantes
exponere
nefas est.*

naturaliter enim hoc jus patri, sive ut familiae segregis capiti, ne quidem occasione delicti competere verius mihi videtur, frustra cum *Zieglero & Hornio* dissentiente *Pufend. VI. 2. II.*

An Oppi-
gnoratio la-
borum
valeat?

§. XV. An liberos oppignorare vel vendere liceat, affirmat *Grotius*, negat *Feldenus*, in utramq; partem disputat *Eichelius p. I. §. 22. 23-24.* Utrumq; extremo necessitatis casu optima ratione fieri potest, alteri vero jus aliquod constituitur utendi servitio filii; cum quo ipso sententia juris civilis congruit *vid. l. 2. C. de patre qui fil. distr.* quæ hoc prohibuerunt edicta *Theodorici*, *leges Wisigothorū*, aliorumq; de aliis casib⁹ loquuntur.

Naturali-
ter duo sunt
tempora
puberum
& impube-
rum.

§. XVI. Duo sola tempora sunt, quæ naturæ juribus distinguit puberum & impuberum, reliqua ex instituto, uti & tempus quo filius familia exit. Pubertas naturaliter ex potestate generandi, quando quis cum judicio rebus suis præesse, easque cum fructu moderari potest, metienda, illud tempus, cum in uno citius, in altero tardius contingat; ita certus ejus terminus naturaliter definiri haud poterat, qui tamen ut definiretur publico valde intererat. *disput. nostr. de contract. summ. pot. c. 3. §. 2.* Impuberibus omnia jura integra competunt *Do. Coccej. Pos. jur. Gent. §. II. 1.* administratione ob immaturum adhuc intellectum aliis relicta, quare ob cessans adhuc judicium nec obligantur ex contractu, nec acquirunt natura, ex dolo tamen, si prohibitum intelligant, obligantur, dolo enim involvit animum nocendi, qui cessat, si ignarus quid tale commisit, ex culpa vero tum tenentur, si illa ex depravatione morum, non

fi

si ex naturali defectu & imprudentia, quæ in impuberibus videtur naturalis, ortum trahat. Tria tempora facit *Grotius d. c. 5. §. 2. 3. 4. 5.* & qui eum sequitur *Pufend. VI. 2. 7.* & *de off. II. 3. 5. seqq. Eichel. p. II. §. 89.* distinguit *Zieglerus* putatque tempora non debere distingui, quia ubique liberi debeant obedientiam, refellit hunc *Du. Kulpis n. 2. in f.* sed nec id in quæstione, nec dubium erat.

§. XVII. Reverentia ista, quam liberi parentibus debent, nequaquam impedit, quo minus liberi citra parentum consensum nuptias inire possint, siquidem hoc jus omnibus hominibus, imo & ipsis brutis concessum. Filius enim qui nuptias contrahit, exiit naturaliter ex potestate sui patris, neque etiam sub potestate educandi continetur per naturam consensus parentum in matrimonia liberorum; Hoc jus post pubertatem unicuique concessum natura impediri nequit, & cur non in emancipatis & ipsius matris consensus heic requiritur? apparet igitur, meri juris positivi esse parentum consensum in nuptiis filiorum requiri, cum filius invito patre non poterat uxorem in ejus domum ducere, ne ipsi invito agnascatur suus heres *Diff. Eichel p. I. §. 37. 38.* & *p. II. §. 18. Gerbard. de conjugio n. 62. Carpz. Consist. II. 3. 39.* & singulari libello *Andreas Pulveus.* Jure quoque naturali tale matrimonium ratum esse comprobatur nobiscum *Grotius d. c. §. 10. Pufend. Elem. I. 13. 20. Oper. Maj. VI. 2. 14. idem Grotius de offic. summ. potest. circa sacra c. 5. n. II.* pietatis quidem honestatisque summæ erit, parentis consensum heic adhiberi, quod

Naturaliter in nuptiis liberorum parentum consensus non requiritur.

jus canonicum in C. aliter c. 30. qu. 5. Can. nostrates 3. c. 30. quest. 5. can. honorantur 13. c. 23. qu. 2. Habn. & Lauterbach. tit. de Rit. Nupt. docent. bene. Grotius d. §. subjungit, solum autem reverentiæ officium non efficit, ut nullus sit actus, qui ei repugnat.

Tutela non
est juris N.

§. XVIII. Deficientibus vel morte sublatis parentibus, filiis adhuc impuberibus magistratus videlicet communis parens consulit. Tutela enim non est juris N.: Generalis enim juris Nat. regula est, neminem habere facultatem & potestatem J. N. in alium, nisi vel ex jure imperii, vel ex societate domestica. Unde omnino sequitur, tutorem quoque jure Naturali nullam prorsus in pupillum, qui est extraneus, & ejus imperio nullo modo subjectus, habere facultatem, non infringit hanc sententiam, quod ipse imperator in §. p. I. de Attil. Tut. asserat, naturali juri conveniens esse, ut is, qui perfectæ ætatis non est, alterius tutela regatur; aliud enim est, an quid J. N. conveniens, aliud an ex J. N. originem trahat, eoque definitum sit, per naturam nihil aliud quam naturalis inibi æquitas indigitatur. Optime vero saluberrimeque legibus provisum est, ut parentibus defunctis, ne impuberes omnique fere solatio destituti inevitabilem sentiant jacturam, constituentur Tutores, alibi quoque die Weisenheuser constitutæ, conf. Christ. ad LL. Mechl. tit. 19. art. 1. in primis Dn. de Prinzen. disp. de Tutela. personar. Illustr. sect. 1. §. 4.

Divortia
naturaliter
concessa.

§. XIX. Cum utriusque consensu matrimonium ineatur, ita utriusque quoque dissensu dissolvitur,

tur, quilibet enim ita de jure suo, quod mutuam co-
 habitationem involvit, disponit; præclare ait *Jcius*
in l. 35. ff. de R. I. nihil tam naturale, quã eo modo rem
 solvi, quo colligata est, secus vero id erit, si unius sal-
 tem consensus accedat: neque hic obstabit salutare
 Christi præceptum, quippe quod virtutis non juris,
 loquitur textus apud *Matth. V. v. 32.* de divortio
 privata non publica auctoritate facto, quin
 nec quærebatur ibi de utriusque consensu, sed ea
 saltem quæstio erat, an maritus invitæ mulieri re-
 pudium mittere possit? atque hæc quoque Christiano-
 rum veterum sententia fuit *conf. l. 8. C. de repud.*
l. 8. S. 2. C. 3. l. 9. C. eod. Nov. 22. Nov. 117. c. 89. Beze
de divort. p. 231. optime tamen Christianis positivis-
 que legibus hæc restringuntur, & ut non nisi in ca-
 sum adulterii & malitosæ desertionis matrimonia
 dissolvantur, bene statuitur, quin & in hisce duobus
 casibus matrimonium de Jur. Nat. dissolvitur, pra-
 xis hodierna plures matrimonium dissolvendi cau-
 sas admittit. *Conf. Selden. de uxore Hebraica l. 3. c. 6.*
7. Laet. div. Instit. l. VI. c. 23. Pulchre ait *Pufendorf.*
VI. §. 20. ut matrimonia citra gravissimam causam
 consensu mutuo dissolvantur, indecens utique &
 noxium est; cum per istiusmodi divortiorum licen-
 tiam non possint non & familiæ, & publicus civi-
 tatum splendor gravissime convelli. *Johannes Mil-*
tonus de divortis.

§. XX. Tametsi unicuique nuptias celebrandi
 licentiam natura indulserit, dantur tamen casus, ubi
 natura certas prohibet personas, quæ invicem
 nuptias

*Non indi-
 stincte nu-
 ptias cele-
 brare licet.*

nuptias celebrare non possunt, quæ conjugia contra jus Gentium sc. primævum fieri dicuntur. Et cum nulla fere materia pluribus cavillationibus sit obnoxia ac præsens, putem omnino tutiorem esse sententiam, quæ in pluribus cum *Lev. 18.* convenit, & cui quis rite informatus, ponderatis probe rationibus; assensum præbebit, utut quidem ex lumine naturæ aut rationis hæc non adeo promptè constet, aut mathematicis rationibus investigari possit. Satis caute inquit *Grotius d. l. 2. c. 5. §. 12.* Nam causas certas ac naturales, cur talia conjugia, ita ut legibus aut morib⁹ vetantur, illicita sint, assignare qui voluerit, experiendo discet, quam id difficile, imo præstare non possit. Talisque heic norma & jus ponendum, quod, ut Michaël Ephesus loquitur, apud plerisque non corruptos sed naturæ convenienter se habentes obtinet. Prænotamus autem, quod 1. corpus filii naturaliter sit vera pars corporis paterni & materni, quippe ex semine patris & sanguine matris constans. 2. Corpus nepotis non est pars corporis aviti, illud enim semen, ex quo nepos compositus, pater ex avo in hunc mundum non attulit, sed longo demum annorum cursu comparavit. 3. Membris ad generationem factis naturalis quidam pudor inest, eadem enim sunt partes, ex quibus homo naturaliter generatur, eademque sunt, ex quibus sordes emittuntur, de quo naturali pudore pereleganter egit *Velthufius* 4. Ex intentione naturæ in negotio generationis mas & fæmina unum integrum constituunt, ex quo homo nascitur, genusque humanum.

pro-

propagatur *Conf. Grot. §. 13. 14. Puf. VI. 1. 33. Bœcler. p. 168. Ziegler. p. 267.*

§. XXI. His præsuppositis dicimus nuptias inter liberos & parentes naturaliter prohiberi, repugnaret enim ejusmodi conjunctio reverentiæ parentum quæ immutabilis, cum parentes liberis sint Dii, queis illibatum sanctumque cultum debent, quicquid ergo contra hanc reverentiam, id ipsum omnino contra jus Nat., pugnat in super cum sanctimonia liberorum, si istæ corporis partes, ex quibus excrementa non tantum abeunt, sed & ipsi originem traxerunt, detegerentur, contraria enim sunt venerari aliquem, & tamen miscere se ejus obscænitatis. Sicut enim Deus ex creatione maxime est venerandus, sic proxime post eum corpus, ex quo secunda vice sumus creati. Bene Paulus JCrus *in l. adoptivos §. serviles ff. de R. N.* inquit, in contrahendis matrimoniis naturale jus & pudorem inspiciendum, addit contra pudorem esse, filiam ducere uxorem, unde Grotius, quod tamen nostrum non facimus, in ipsis affectibus insitam fugam quandam commixtionis cum parentibus & ex se natis esse, & ab his bruta quoque animantia naturaliter abhorrere dicit. Consequens autem in hisce nuptiis est, quod, si neptis cum avo suo nuptias contrahit, fieret mater sui proprii parentis, quin nec maritus, qui superior est lege matrimonii eam reverentiam potest præstare matri, quam natura exigit, nec patri filia; quia quanquam inferior est in matrimonio, ipsum tamen matrimonium talem inducit societatem, quæ illius necessitudinis

*Quinam
gradus
prohibet.*

dinis reverentiam excludit, vitiumque heic perpetuo effectui adhæret *Grot. d. §. 12. Puf. de J. N. & G. L. 6. c. 1. §. 19. & 31.* quin ex hac propagatione confunditur prorsus jus, ordo, officium cujusque membri, jus educationis, onus alimentorum, jus successio- num, nomina, officia familiæ, nova enim eo in casu familia non constituitur, unde pater incertus fit, nec gradus consanguineorum discerni possunt. Generalis inde regula est, quod inter eos, qui sunt in eadem familia nuptiæ de J. N. esse nequeant, natura enim prohibuit nuptias in eadem familia, ut eo sanctior & purior maneret familia, hinc ex providentia naturæ vix & nisi ex summa libidine homines ad eorum concubitum videmus inflamari. *Conf. Puf. VI. l. 28. seqq. Selden. V. 8. seqq. Præallegatus Veltbussus. de pudore naturali. dissentit. prolixissime Dn. Thom. d. l. §. 221. seqq.* qui ut alias ipsius rationes taceam, parentes reverentiam istam remittere posse autumat.

Alii prohibiti gradibus.

§. XXII. Nuptiæ inter eos, qui parentum liberorumque loco sunt, prohibentur, alteruter enim horum est pars & substantia ejus, qui ex ascendenti- um numero sunt. Prohibentur quoque inter fratres & sorores, quia uterque est pars corporis paterni, nova enim inter hos non constituitur familia, quia nova persona non accedit, sed quæ jam antea fuit manet. Grotius conjugia hæc ob recentem admodum parentum in liberis imaginem interdicta putat, Gentium consensum mire sententiam hanc illustrantem exhibet *Pufendorffius d. l.* Bene Michael Ephe-

Ephesus, fratrem cum sorore concumbere ab initio res media erat; at lege adversus tales concubitus posita, jam multum refert talis lex observetur necne. Prohibentur porro nuptiæ inter affines in linea recta, quia per nuptias unum aliquod integrum constituunt hæ personæ, & descendantium & ascendentium pars sunt, cum patruī vidua, non cum viduis amittæ, materteræ, & vidua avunculi, non ullæ aliæ. *Lev. 18. v. 16. 20. 21. Pufend. VI. l. 33. conf. scripta quæ inter Bucholtzium, Havemannum & Taborem de du-cenda uxoris defunctæ sorore agitata sunt.*

§. XXII. Mulier per nuptias mutat familiam naturaliter, mas non mutat sed novam priori addit, & marito & uxori in famulos jus competit. Servitus est qua omne jus, quod in res & actiones nostras habemus, alii committitur. Servi ex pacto suo ad operas domesticas in familiam adsciscuntur. Dein cum bella passim increbrescerent, apud plurimos populos receptum, ut quibus bello captis vita donata esset, servitio addicerentur. Falsum vero esse videtur, quod partus in servitute natus sequatur patrem potius quam matrem, quod servitus oriatur ex sola necessitate alendi. Partus natura nec servitutum patris sequitur nec matris, posita autem lege, quod servitus hæreditaria esse debeat, partumque afficere, matrem non patrem sequitur, quoniã tempore editionis est pars matris, ex corpore materno, in quo perfectionem nactus fuit, erumpens. Neque servitus in prolem transire videtur, natura par-tui libertatem dedit, ergo non potest videri servus

*Domina-
rum jus in
servas.*

K

ante-

antequam in rerum natura esse cœperit, jus libertatis cuique hominum a natura datum est, quod parentes liberis auferre nequeunt; neque naturaliter fit successio nisi in patrimonium *Dissent. Grot. d. l. §. 29. Selden. VI. 8. Pufend. VI. 3. 9.* officia fervorum satis deducit *Pufend. de O. H. l. 2. c. 4.* Dominorum vero jus nequaquam ad jus vitæ & necis porrigitur *Grot. d. l. ibique Bœclerus. & Feldenus, de servis, Homini- bus propriis & famulis* scripserunt *Bonaccossa, Ex- hardus, Husanus a Tabore editi, & Laurentius pigno- rius.* quare, si intolerabilis sit dominorum in servos sævitia, hos fuga sibi consulere posse, vera est Grotii- que sententia, bene insuper recteque notante imperatore, Dominorum potestatem non in atrocitate, sed pietate consistere debere.

*Societatis
jura qua.*

§. XXIV. Ex pluribus familiis nascitur societas aliqua publica, cujus duo sunt jura (1.) quod singuli de ejus juribus ut membra participant (2.) obligentur ad id, sine quo societas exerceri nequit. Hinc majora obligant, plures enim plus habent juris quam pauciores, sub pluribus pauciores quoque continentur, ea enim credenda est fuisse voluntas in societatem coeuntium, ut ratio aliqua esset expediendi negotia: est autem manifeste iniquum, ut pars major sequatur minorem. Frustra vero disponunt de religione, quippe quæ in nullius arbitrium humanum venit, frustra quoque de saniore sententia disputatur, apertissima litium materia, heic oritura, quis altero sanior foret *Conf. P. O. art. 5 §. 52.* paribus vero votis nihil agitur, altera enim pars

pars altera non est potior. *Conf. Grot. §. 17. idem de officio summ. potest. circa sacra c. 6. n. 4. Strauch. disp. jur. publ. VII. 1.* res igitur manet in suo statu, reusque absolvendus, atque hic est calculus minervæ, de quo *Boecler dissertatione peculiari Conf. diss. nostr. de I. Hum. c. 2. in l. 38. ff. de inoff. test.* Si tres pænæ corporales diversæ statuuntur, junguntur in media, Si unus absolvat, in minima pæna, quoniam qui in majorem etiam in minimam pænam consensisse censetur; tribus pænis pecuniariis existentibus conjunctio fit in media, de jure civili in minima summa. *Conf. Grot. §. 19. c. l. X de arbitr. in 6.* cum vero alter judex damnat, alter absolvit, inter dispares sententias mitior vincat, recte id pronunciant *Seneca contr. 29.*

§. XXV. Absentibus jure Naturali re integra jus suffragii competit, nisi in pænam lege ablatum fuerit, aut per præsentis, si illi plures sunt, negotium perfici potuerit, eoque ipso dum absunt, neque contrarium denunciant præsentibus, eorum sententiis subscribere videntur, ac proinde jus suum tacite in eos conferunt, aut si ea lex dicta sit. *Du. Coccej. disp. de J. B. & P. regni Portug. p. 47.* Naturalis sociorum ordo est prout quisque in societatem venit, Sic inter fratres is servatur ordo, ut qui primus natus est, reliquos præcedat, atque ita deinceps, rejectis aliis omnibus qualitatibus, ab hac prioritate differt dignitas, illa secundum ordinem temporis fit, hæc ex virtute oritur. *Grot. d. l. §. 20. 21.*

*Absentibus
voia.*

Dignitas
quid.

§. XXVI. Dignitas est pretium & æstimatio virtutis, Laus & honor dignitatis declaratio est *Conf. Dn. Coccej. d. diff. de lege morgantica*, ubi de triplici dignitate patria, regia, & quæ ex virtute oritur, differit. Regum lites de ordinum dignitate non aliter definiri possunt, quam ab ordine temporis, nisi notorie & insigniter major sit dignitas majoris, quare potius ex temporis quam virtutis norma, in qua vix regnum regno cedit, quæstio hæc determinanda. Nulla dignitas naturaliter ad hæredes transit, virtus enim non est transitoria, nec cum sanguine devolvitur, sed actionibus laudabilibus demum acquiritur. *Conf. Dn. Coccej. diff. de præcedent.*

ADDITIO.

Vera itaque dignitatis causa & fons non nisi in merito consistit, naturaliter enim nulla est dignitas, nisi quæ ex virtute & rebus præclare gestis comparatur, est adeo, ut verbo me expediam, dignitas virtutum exercitium. Uti vero res pretio tanquam mensura quadam æstimantur, ita generosæ hominum actiones merito suo valent, varieque inde vocantur. Hujus præstantiæ æstimatio duplex est, alia quanti in se sit ac valeat, alia quanti habeatur ab hominibus in Republ., alia privata alia publica est; illa cuique homini honesto competit, hæc publicis functionibus cohæret. Quemadmodum regna ex causa seu titulo, ex quo quis potestatem exercet, considerantur, ita circa præcedentias principum attendi solent literæ seu privilegia principis, vel alterius cujusque magistratus supereminentis, res quoque judicatæ seu sententiæ definitivæ inter easdem personas, eandem causam, idemque jus agendi habentes rite latæ legitimæ præcedentiæ titulum faciunt, facit quoque huc consuetudo, usus & observantia, præterea literæ quoque seu monumenta publica, veluti

veluti constitutiones, Diplomata, consiliorum acta, Recessus imperii, & qui in iis continetur ordo, huc pertrahi & inspicitur solet, nec invalidum quoque ad hanc rem peti potest argumentum a collatione seu comparatione aliorum in dignitate constitutorum, quos præcedit quis vel sequitur, si enim vinco vincentem te, multo magis Te vinco.

§. XXVII. In communi jurisdictione, ubi alius tertiam, alius quartam, alius dimidiam habet partem fructus commoda & onera sunt dividua, & pro rata competunt, at suffragia in negotiis sunt individua, & unicuique competunt in solidum, ita ut alter alterius sententiæ contradicere possit, in re enim communi melior est ratio prohibendi.

§. XXVIII. Cum natura territoria finibus terrarum non numero personarum, uti infra patebit, sint divisa, cuique jus eligendi domicilium, ubicumque fuerit lubueritque, competit, animus constituti domicilii constat, si (1.) quis habitet (2.) in perpetuum habitandi animum habeat: jure Naturali civis constituitur electione, etiam in duobus locis, quæ ab uno inhabitari posse vix dubium: domicilium hoc, uti a quovis a natura libere constituitur, ita libere quoque mutatur, eoque sublato, tollitur effectus quo populo vel principi obstricti eramus. Domicilium vero mutatio a principe prohiberi nequit, nisi id ob publicam salutem & pœnam discedentium fiat.

Quid juris in communi jurisdictione.

Jus domicilii eligendi cuiuscunque patet.

CAP. V.

De Contractibus.

§. I.

Indubium est, hominem de rebus a Benignissimo Creatore indultis liberrime disponere. Si igitur

Homo libere disponit.

intra hos concessæ facultatis terminos disposuerit, regula est, prout disponit, ita jus est, dispositio autem est voluntatis declaratio, quid fieri vel non fieri quis velit: tota igitur conventionis essentia in liberrima dispositione nostra consistit, ita, ut ad nullam prorsus æqualitatem in pactis servandam adstricti simus, concessa enim nec restricta in rebus factisque propriis disponendi facultate, non tantum æqualiter, sed inæqualiter quoque de iis disponere licet. Frustra igitur Grotius ejusque assæclæ in contractibus natura æqualitatem imperari asserunt, quæ sententia ex eo originem trahere videtur, quòd justitiam, cum Aristotele ex medio deducere voluerint *L. 21. C. mand.* dispositionem hanc præcedat necessum est intellectus & voluntas, ille ut quid agendum cognoscamus, hæc ut quid fieri debeat, intendamus *Dn. Cocc. p. I. G. 6.*

*Requisita
hujus di-
positionis.*

§. II. Ut dispositio hæc penitus justa sit, ad eam requiritur (1.) facultas justa, ita quilibet de sua non alterius re disponit §. 3. *I. de l. & l. l. 15. ff. de condit. Inst.* (2.) voluntas, (3.) voluntatis declaratio, voluntas est decretum rei amplectendæ, illiusque, quod fieri volumus, declaratio *Conf. Pufend. Lib. I. c. 4. Thomaf. passim, & Legrand. Instit. Phil. de vita recte Inst.* Hanc præcedit rei cognitio, tantum volitum quantum cognitum, neque enim potest velle, qui, quid velle debeat, nescit, ad non cogitata voluntas humana non extenditur.

*Effectus
voluntatis
declaratæ.*

§. III. Quamprimum ergo intra utrosque contrahentes voluntas declarata, jam id quod ante arbi-

arbitrarium, & in liberrima potestate situm erat, obligatum, nobisque obstrictum esse incipit, jam enim quis non solum voluntatem suam pro futuro tempore determinat circa præstandam alteri rem quandam, sed simul dicit, quasi se jus in eundem conferre, ut rem promissam plene poscere queat. *Dn. Pufend. III. 5.*

§. IV. Atque hæc una species est, qua alterum nobis per consensum semel datum obligamus, ejusque voluntati frænum quasi imponimus, alter obligationum fons est, quando quis facultates naturales excessit, & id, quod alterius est, tenet, vel in re, quæ ad alterum spectabat, quid agit; utrumque cum sine jure fiat, ita ad injuriam hanc reparandam obstrictus est. Priori modo res ablata restituenda, si verò ea in rerum natura amplius non sit, ad tantundem, quod morali æstimatione pro eodem habetur, obstrictus est, posteriori modo si in altera re quid actum fuerit, tum ex facto isto, ad id, quod penes se est, vel quavis culpa factum, quominus penes se sit, tenetur. *Dn. Coccej. P. I. G. 7. delibata nostra juris tb. 15. 16.*

§. V. Unde regulæ resultant, id quod nostrum est invitis nobis auferri non debet: ut teneatur is, qui rem nostram in sua potestate habet, efficere quantum in se est, ut in potestatem nostram redeat, non petito, si res perdita ad inventa fuerit, pretio aliquo: ut ille, qui ex re nostra factus locupletior, quamdiu nos rem non habuimus, in tantum teneatur in quantum factus est locupletior, quod tum fit, si rei quamvis consumptæ perditæque lucrum apud me existit,

Alteræ obligationis species.

J. Civ. regula hinc sunt sequentes.

existit, quando scilicet ego re hac utendo meæ pe-
 percerim: ubi verò Dominus, qui bona fide rem te-
 net, tantum non fuisset confumpturus, nisi copiam
 hujus rei habuisset, nec lucrum illud restituet, con-
 tra naturam esse, ait Tullius, ex hominis incommodo
 suum augere commodum. Et alibi, illud natura
 non patitur, ut aliorum spoliis nostras facultates, co-
 pias, opes augeamus *L. jure naturæ. ff. d. R. l.* quando
 autem in alterius re quis segnis fuerit, ad omne
 prorsus, quod alteri inde oritur, damnum obligatur,
 si verò humanis facultatibus hunc, qui circa res con-
 tingit, casum evitare non potuit, ad impossibilia
 quoque non obligatur *aliter Grotius §. 1. & Pufend.
 IV. 13. 2. 5. Job. Goeddeus ad l. 12. de V. S. verius hic
 Kulpis Exercit. 6. conf. Dn. Simonis peculiarem ad
 Grot. c. X. diff. §. 13. B. F. possessor non tenetur, si res pe-
 rit, neque ad fructus, quos neglexit, nec, si quam rem,
 nisi ex officio hoc factum, donaverit, vel alienave-
 rit, illa tamen bona fides non impedit, quominus
 verus dominus rem vindicare possit, salva B. F.
 possessori hætenus actione contra eum, à quo accep-
 pit, imo, re casu extincta, nec ipse M. F. possessor
 tenetur; contrarium merito statuunt LL. Romanæ.
*Dn. Pufend. de off. hom. L. 1. c. 13. §. 6. 7. 8. 9. 10. Grot.
 L. 2. c. X. §. 45. seqq.**

*Quid con-
 tractus &
 pactum.*

§. VI. Ex hisce rivulis natura contractuum
 obligationumque, quæ nimium quantum apud plu-
 rimos obscurata videtur, descendit: contractus est
 pactum, quod vi & sua natura efficacem producit
 actionem, pactum est duorum pluriumque in idem
 placi-

placitum consensus *l. i. ff. de pactis.* de quo bene *JC.*, nihil esse tam congruum fidei humanæ, quam ea, quæ inter eos placuerunt, servare; nihil esse tam naturale, quam voluntatem domini, volentis rem suam in alium transferri, ratum haberi, grave esse geminatam fidem fallere. Inter pacta & contractus nullam naturaliter differentiam statuimus. Consensus nudus ex se non infert obligationem, neque verbum volo sufficit, cum voluntas nondum satis declarata fuerit, neque sic translatio aliqua juris intelligitur, sed consensus de commutando jure vel cum animo se obligandi *l. 3. §. 1. ff. de O. & A.* consensus vel plenus est, quo negotium perficitur, qui scilicet à parte una voluntatem transferendi, à parte altera animum accipiendi involvit, minus plenus, quo convenitur ad illud perficiendum, hic nihil operatur *l. p. inf. C. de his quæ ut indign.* solentque tractatus, præfationes, præparatoria vocari, uti pacta de contrahendo, de emendo, de quibus *Dn. Coccej. disp. de pact. & Stip. bodierna diff.* quæ de pactis nudis & non nudis aliisque varie disputantur huc non pertinent. Quare, pacta nuda apud Romanos actionem non dederint, præclare exponunt *Schilter. ad ff. Exerc. 8. ib. 2. 3. Kulpis in colleg. Grot. l. 2. c. XI. §. 1.*

S. VII. Promissorum tanta vis est, ut ipse Deus, qui nulla alias lege obstringi potest, contra naturam suam sit factururus, nisi promissa præstet. *Conf. Neb. c. IX. v. 8. Hebr. VI. v. 18. & X. 23. 1. Cor. XIX, 10. 13. Thess. I. v. 24.* atque hæc ex natura divinæ perfectionis veniunt.

Promissio-
TMS VII.

L

S. XIII.

Qui con-
trahere pos-
sunt.

§. VIII. Sequitur autem inde, ob defectum intel-
lectus & voluntatis, & ob ademptam administratio-
nem nullum furiosi, nisi dilucida intervalla habuerit,
amentis, infantis consensum, nullumque adeo con-
tractum esse, id quod de promissis quoque ebriorum
judicandum, si ebrietas eò jam processit, ut ratio
plane obruta & sopita sit, nisi, discussa crapula, per e-
brietatem acta quis rata habuerit, *Conf. l. 5. l. 40. junct.*
l. 129. ff. de R. I. l. 1. §. 12. de O. & A. l. 70. §. 4. de fidej.
Struv. synt. Jur. Civ. Exercit. 6. th. 37. Pufend. de off.
hom. c. 17. §. 10. fecus in minoribus & fœminis, qui
naturaliter obligantur, utut effectum obligationis
leges civiles quandoque circumscribant aut tollant:
quousque in pueris imbecillitas rationis duret, cum
in aliis citius in aliis tardius judicium crescat, vix de-
finiri potest, sed illud ex cujusvis quotidianis actioni-
bus judicandum: supra diximus, id naturaliter ex fa-
cultate generandi & ei conjuncta administratione
decidendum, quamvis in plerisque civitatibus leges
civiles certum heic temporis terminum in univer-
sum constituent, *Conf. Puf. §. 2. Maj. op. m. 6. 3. vid. l.*
101. d. V. O. l. 3. c. de integr. rest. Dd. ad §. 9. l. de in-
util. pact. Lauterb. tit. ff. de pactis.

Errante
non contra-
hant.

§. IX. Consensum quoque impedit error,
qui efficit, ut intellectus à vero pacti promissive obje-
cto deviet, adeoque voluntas revera in illud non
consentiat, ut adeo error consensum ejus tollat, in
quo quis errat, si in parte individua error contige-
rit, totum tollitur. Si igitur in promissione aliquod
factum vel qualitatem rei supposuero, & citra hujus
intui-

intuitum promissurus non fueram, naturaliter huius promissionis nulla vis erit. *Dn. Pufend. L. 3. c. 6. §. 6. Dissent. Thomaf. lib. 1. §. 72. lib. 11. 7. 39.* si modo liquidæ rei circumstantiæ ostendant, promissorem unice ex illo facto eâve qualitate tanquam ex conditione consensum suspendisse, omnemque insuper adhuc in investiganda rei natura diligentiam adhibuisse. *l. 15. ff. de Jurisd.* Ignorantia autem futuri pro errore non habetur, de J. N. enim inspicitur error, qui tempore dispositionis fuit, non qui postea supervenit, non enim dicitur ignorare, qui futura nescit, quia hoc supra humanam naturam & proprium Dei est.

§. X. Multo minus contractus dolo initus subsistet, præsertim cum talis contractus non sit, actus moralis ex prædeliberata contrahentium voluntate celebratus, si verò tertius aliquis ad contractum talem dolose quem induxerit, contractus quidem hætenus validus erit, salva tamen decepto contra talem decipientem actione. *Conf. Puf. d. l. §. 13. Dn. Thom. Jurispr. div. l. 2. c. 7. 8. §. 49.*

§. XI. Contractus vi metuque initus subsistet, vis & metus consensum non tollit, quin potius eum tantò magis auget, enixioremque reddit, quin si princeps contractum metu initum rescindere vellet, pleraque fœdera, inter principes inita, nulla forent, dum contractum metu vicinæ potentiæ initum esse opponerent, accedit & illud, quod, si quis ad urphemdam præstandam obligatur, & tam diu, donec hanc præstiterit, in carcere detinetur., facile prætensurus sit, hanc obligationem metu initam, quo casu sum-

Dolus impedit contractum

Contractus vi metuque initus validam inducit obligationem.

ma ipsi ad injuriam vindicandā via aperiretur. Tandem metus & coactio voluntatē non tollit, coactio enim nō voluntati, sed facultati adeoq; libertati opponitur *l. 21. in f. quod metus causa l. 116. de R. I.* plenissima hic enim deliberatio est, alterqve mavult contrahere, pacisci, aut pacem cum hoste suo inire, quam interfici, aliudve gravius malum pati. *Aristot. l. 3. ethic. c. 2.* ubi enim electio, ibi plenissima voluntas. Duo autem hic distinctissimi actus, duæ causæ, duæ obligationes, promissio unius & coactio alterius, illa licita, hæc reprobata, unde altera alteram non impedit, sed cujusque diversissimi effectus remanent, quare si latroni ego extrema necessitate coactus 100. promiserim, ad hos ipsi petenti exsolvendos obnoxius effem, salva mihi tamen postea adversus latronem, actione, qua illatam vim injuriamqve vindicare possum, quod vero cum difficile videbatur, inde jurisprudentia civilis huic incommodo medelam præparavit, dando exceptionem quod metus causa, alii inter metum justum, ut in exemplis quibusdam allatis, & quem magistratus, & injustum, quem plerumqve privati inferunt, distinguunt, illud negotium pro licito, hoc pro injusto, ipsoque Nat. jure nullo reputant; nos posteriorem sententiam pro planiore, priorem autem pro solidiore reputamus, *Conf. Bustum. comment. ad pand. præfat. Dn. Coccej. disp. de jure Belli. & Pacis Regn. Port. quest. 5. c. 1. aliter Grot. lib. 2. c. 11. §. 7. Puf. III. 6. 10. 11. 12. 13. Hobbes. II. 16. disp. nostr. de contract. summ. potest. c. 2. §. 29.*

§. XII. Materiam promissi quod attinet, eam oportet esse, aut esse posse in jure promittentis, non sit supra vires nostras, alias enim stolide aut improbè promittimus, quare non valent promissa facti per se illiciti, aut quod causam habet naturaliter vitiosam: inde quoque fluit, quod si quis de re, quæ in ipsius potestate & facultate non est, disposuerit, dispositionem talem, quamvis postea res in ejus potestatem deveniat, non valere, neque enim vel obligationis, vel ipsius jam conditionis tempore obligatio valet, non illo, disponderent enim de re aliena, non hoc, cum jam in rem non fuerat consensus, frustra quoque de aliena re paciscitur; nisi, alterum hoc facturum, meque id curaturum, promisero *Pufend. de off. h. m. §. 19.*

Materia promissi.

§. XIII. Promissa vel pure & absolutè vel sub conditione, ut scilicet validitas promissionis conferatur in aliquem eventum, à casu aut arbitrio humana pendentè, fiunt; sunt autem conditiones vel possibiles l. impossibiles, illæ casuales, fortuitæ s. potestativæ, hæ, l. physice l. moraliter tales, aliæ suspensivæ, aliæ resolutivæ, de quibus integrum caput *Pufend. t. t. ff. de condit. & demonstr. t. t. ff. d. condit. Instit. Lauterbach. in comp. ff. tit. de pact.* is autem conditionis effectus est, quod pœnitentiã impediatur, quod plene ad heredes transeat, unde, uti doctores loquuntur, fluit, pendente conditione subesse aliquid, quod conventionem sustentet, atque sic obligationem tanquam in utero materno latere. *Carpz. p. 3. c. 9. d. 18. n. 3.*

*Promissio-
num divi-
sio.*

§. XIV.

*Quid juris
in promissio-
ne turpi*

§. XIV. In promissione naturaliter turpi duo sunt consideranda, ipsa promissio & deinde causa, promissio non est vitiosa, sed causa, ita si quis centum promiserit, si cajum occiderit, postremum illicitum, & ad pœnam corporalem, prius licitum, & promittens ad pecuniam promissam exsolvendam tenetur: promittere, solvere pecuniam actus licitus est, nec turpitudinẽ, nec injustitiam involvit, sed causa, cui hæc promissio innititur, injusta est, ex quo pariter fluit, nullam, si ex turpi causa quid dederim repetitionem superesse, quia dominus ita de re sua, uti in infinitum potuit, liberrime disposuit, & aliud injustitia aliud vitiũ rei est, illa obligationem producit, hoc non; imo & mandans & mandatarius uterque ad reparationem damni ex hac injuria illati, prætereaq; ad pœnam tenentur, jus civile autem omnem promissioni turpi obligationem detrahit. *Conf. Grot. §. 9. Pufend. III. 7. 8. Dn. Bod. disput. de condit. turpi impleta cap. I. Passim.*

*Modus
promittendi,*

§. XV. Modus promittendi in sufficienti voluntatis declaratione consistit, & fit voce, literis, nutu, quæ voluntatis deferendæ instrumenta sunt, vox est pictura animi, mentis nostræ decretum depingens. Sed non tantum ipsi, sed & per alios voluntatem nostram declarare possumus, nihilque interest, an per nos an per alios, qui tum instrumentum nostrum sunt, voluntas declaretur. Si ergo quis voluntatem nostram declaret, una est actio, si verò quis suam voluntatem nostro mandato pandat, duplex. Itã nomine principalium promittunt in publicis *Legati*

gati, in privatis exercitores & infitores Grot. §. II. 12. 13. & hinc in generali præpositione fieri potest, ut nos obliget, qvi præpositus est agendo contra voluntatem sibi soli significatam, sicut in Legatis, quæ promittunt ex vi instrumenti procuratorii excedendo mandata Domini, legati enim geminas habent literas 1. credentiales, quibus se legitimant, quæq; ratihabitionem ejus, quæ legatus acturus fuerat, involvunt; 2. mandatum arcanum soli legato pro re nata præscriptum, utrumque principem mittentem obligat, cui tamen salva remanet potestas, legatum, secretum hoc mandatum intempestive alteri, ad quem missus est, revelantem debite puniendi. Conf. Dn. Kulpif. comm. de Legatis stat. Imper. 12. 8. quod verò exercitores in solidum teneantur, optima est juris civilis ratio, ne, qvi fidem unius magistri secutus, in plures debitores distringatur.

§. XVI. Si quis in promisso alteri deferendo internuncium adhibuerit, & vero hunc mori contingerit, antequam alteri nostra voluntas per eum fuerit significata, & is eandem acceptavit, revocari poterit promissū, nam expresse promissor voluerat, intervenientibus hujus verbis, promissionem contrahere, & hæc unius saltē dispositio est, cum consensus neq; ante neq; post mortē concurrat. Secus autem sese res habet in tabellario, cui literæ voluntatem meam exprimentes ad alterum deferendæ dantur, eæque per alterum post traditæ sunt, nihil inde obligationi decedit, tabellarius enim duntaxat perlator instrumenti obligatorii est, seu literarum, quas per quem-

*Quid juris
si internun-
cii adhi-
biti.*

quemcunqve perferri ac tradi neutrius quicquam interest, aliud est, si Dominus, anteqvam tabellarius literas tradidit, mortuus fuerit, definit enim tum dispositio, postquam nunc negotium imperfectum, mortuusqve disponere nequit, neqve & hic hæredes obligantur. *Grot. de I. B. & P. l. 2. c. 11. §. 17. Puf. III. 9. 5 & 7.*

*Quid juris
in revoca-
tione,*

§. XVII. Sic porro ratione revocationis mandati distinguendum probe erit inter ministrum, qui missus est, ut tantū promissū significet, & inter eum, qui missus est, ut ad certa præsupposita promittat, priori casu revocatio vim suam habebit, etiamsi ministro non innotuerit, altero verò casu irrita erit revocatio, quam legatus post factam promissionem demum accepit, quia jus promittendi ab ipsius voluntate pendeat, quæ voluntas, nondum cognita revocatione, omni culpa carebat, & exinde alteri validum jus quæsitum, quod ei non auferendum. *disp. nota de cont. summ. potest. c. 2. §. 18. Grot. d. l. §. 17.*

*Acceptatio
pro altero
facta-*

§. XVIII. Quantum ad acceptationem pro altero factam, tres casus distinguendi veniunt (1.) qui accepit, vel ut minister Titii agit, & ipse Titius accipit (2.) vel accipiens tanquam procurator agit, & tum duo sunt negotia mandatum illius, pro quo accipit, & Effectus mandati, dum pro alio gerit (3.) quis pro alio, neqve ut minister, neqve ut procurator alterius agit, & non valet, nisi sua intersit, aut tertius rati habeat. *Conf. Dn. Coccej. hypom. juris civ. tit. de inutil. stipulat.*

§. XIX.

*Quæ ex
contractu
obligatio.*

§. XIX. Obligatio ergo ex contractu, uti diximus, oritur (1.) cum dominus rem vel jus suum alteri promittendo concedit (2.) cum alter vel alienum quid tenet, vel a domino rem ea lege accepit, ut eam vel aliam redderet, utrobiqve ratio est, quod reus alienum quid habeat & ultra suum, & utraqve significant nomina contractuum, frustra inde contractuum natura ad æqualitatem refertur, frustra quoque hi in onerosos & beneficos dividuntur, cum tota, uti toties dictum, contractuum essentia in libera dispositione consistat. Antiquissimus contrahendi modus permutatio est, ubi res pro alia nobis commoda re permutatur, *l. 1. ff. de C. E.* cum vero sæpius eveniret, ut, quam rem alter habere cupiebat, ab illo, cui res permutanda displicebat, consequi non posset, inde infinita passim incommoda oritura fuissent, nisi promptus aliquis modus fuerit adinventus, quo huic hominum indigentia remedium aliquod pararetur, inter primaria hæc media erat, ut quibusdam negotiis specificum quoddam nomen imponeretur, quo consensus ad jus commutandum significatur, talia negotia erant emptio, venditio, mandatum, mutuum, societas. Ut, v. gr. si quis mutuum se contraxisse diceret, statim de negotii forma constaret: ut verò contractus sit nominatus, requiritur, ut speciale nomen habeat, (2.) ut animus transferendi juris satis indicetur, non consilium. Huc igitur pertinent varia ista negotia mandatum, commodatum, depositum, pignus, emptio, venditio, cui adjiciuntur pacta veluti

M

addi-

addictio in diem, lex commissoria, item retractus, jus protimiseos, emptiois istud genus, quod per aversionem dicitur, auctio, locatio conductio, societas, contractus qui aleam continent, sponfiones, varia ludorum genera, lotariae, olla fortunae, affecuratio; ad securitatem accedunt contractibus fidejussiones & pignora, queis pacta antichretica & lex commissoria addi solent, in singulis eorumque juribus explicandis fat occupatum est jus Romanum, unde & haec repetere velle, esset actum agere, interea quoque compendiose haec in multa capita contraxit, iuraque exponit. *Pufend. offic. lib. 1. c. 5. per tot. oper. Maj. passim.*

*Dominium
ante traditio-
nem
transfer-
ant.*

§. XX. Dominium naturaliter ante traditionem utique transferri potest, non possessio, & qui ejus effectus est, ipse domini usus naturalis, ita vinum nec bibere, nec re quodam uti possum, nisi in potestate mea constituta fuerit, siquidem nihil tam naturale est, quam voluntatem Domini, rem suam in alium transferre volentis, ratum haberi quoad omnes effectus. Traditio autem est actus, quo res in alterius potestatem corporalem transfertur. Domini usus est vel naturalis vel civilis: exerceri vel extra rem, vel non potest, tradita res est quando (1.) manu tenemus (2.) si rem corporalem, quandoque volumus, apprehendere possumus. (3.) quando non quidem nos, sed alius nostro nomine apprehendit. Dominium est facultas à natura concessa re pro lubitu utendi, *Supra.* usus domini naturalis est, ad quem natura rem produxit, v. g. vinum ut bibatur

bibatur, panis ut comedatur, usus domini civilis est actus, quo dominus ex re sua naturaliter quid lucrari potest, domino civili potestas vendendi, vindicandi &c. competit.

§. XXI. Qui in absentis vel cujuscunque patrimonium sumptus fecit, eosdem a reverso repetit, quoniam in relicta versatur, alterius negotia gerendo: factum tale licitum naturam quasicontractus absolvit, qui neque ex tacito neque ex præsumpto consensu nascitur, cum contra consensum, & invitum etiam detur *l. 6. §. 3. ff. de N. G.* quin illi, qui nec tacite nec expressè consentire possunt, ex hoc quasicontractu obligantur, ut exemplo furiosorum & pupillorum constat, obligatio autem ista ex ipso facto potestateque juris est *l. 32. ff. de R. Cr. Conf. specialem Lauterbachii ad hanc legem disp.* tacita & præsumpta subinde conventio verum, non quasi contractum efficit, fons igitur quasicontractuum ex potestate & ipso juris principio nascitur, quando enim quis ex aliena re fructus percepit, cum ultra suum quid habet, ad restituendos hosce fructus omnino obligatur *arg. l. 32. de R. Cr. Conf. hic. pr. l. d. 1. & l. 1. & l. 33. de cond. ind. Dn. Cocc. Hyp. L. 3. t. 28. §. 1. 2.* naturaliter cujus est res, ejus etiam periculum rei, inde commodatarius, re citra culpam suam perdita, ad restitutionem non tenetur, res perit suo domino, & periculum ejus est cujus res est, id quod in omnibus passim negotiis tenet, *l. 208. d. R. I.* nisi tamen res culpa perierit. Dissentit frustra Grotius, qui putat commodarium teneri resarcire rem, quæ periit.

Quasi contractum.

*Mensura
rerum.*

§. XXII. Ad promovendos contractus & conservanda eô melius societatis humanæ jura, valde commodum erat, mensuram aliquam adinvenisse, qua rerum pretia commensurari possent, causa pretii hujus & mensuræ est indigentia, hæc est carentia ejus, quod habere volumus, non tamen quo necessario egemus: inde recte *Cicero* dicit, indigere esse carente re, quam quis habere vellet, ejus iterum duæ sunt causæ, difficultas parandi; & copia utendi, nam quo prolixior & major usus rei est, eo major est difficultas comparandi, quare si neque in præsens neque in futurum re utimur, quin, si singulis ea momentis acquiri possit, cessat pretium difficultasque parandi, quo rarior itaque res, & quo minus illa comparari potest, tanto major indigentia & pretium est; indigentia autem talis de publica, non unius alteriusque privati intelligenda est, si enim publice sit rerum copia, singuli quoque rem facile comparare possunt; privatus autem affectus hanc mensuram & verum rei pretium nihil immutat; si enim per errorem vel affectu emptor plurius aut minoris, quam quanti est, rem comparet, id non rei, sed emptoris potius æstimatio & pretium est, qui cum sit suorum nummorum Dominus, offerre, quantum lubet, potest. *Conf. Dn. Cocc. disp. de pret. affect. & in primis Dn. Puf. de offic. Hom. l. c. 14 per tot.*

*Divisio &
qualitas
pretii.*

§. XXIII. Dividitur pretium in vulgare & eminens. Illud spectatur in rebus & actionibus seu operis in commercium venientibus, quatenus usum aliquem & delectationem hominibus afferunt, fundamen-

damentum ejus est aptitudo rei & operæ, qvæ aliquid mediate aut immediate conferre potest ad vitæ humanæ necessitates, hoc autem cernitur in nummo, qvatenus is omnium rerum & operarum pretium virtualiter continere, & communem iisdem mensuram præbere intelligitur. Ad mensuram valoris pertinet (1.) ut res non variet valore, (2.) ut alium mensura usum non habeat, nam alias mensura non esset certa, qvæ pro copia usus ejus æstimatio quoque variat, qvæ proinde res, qvæ certam æstimationem desiderant, metiri non potest. (3.) mensuræ partes ejusdem sint æstimationis, alias enim rei mensuram non exæqvarent (4.) mensura sit talis, ut ejus qvantitas per pondus & formam insculptam publice appareat. Accurata rerum mensura vix in universo dabitur, proximè tamen iis accedunt metalla, & qvi ex his formatur nummus, quippe cujus intrinseca bonitas, qvæ in metallo illo latitat, rerum pro eo acqvirendarum pretio respondere videbatur, materia enim hæc ad custodiendum habilis, & in quam propter raritatem multarum rerum pretia veluti constipari possunt, accedit, qvòd substantiam habeant valde compactam metalla, sic ut usu non facile deterantur, & in minutas comminui particulas idonea sint, *Pufend. l. 5. c. 1. §. 13.* quin extra æstimationem nummus vix usum haberet, nisi ad pompam luxumque uti eo velis *Conf. Bæcler. dissert. Singul. de mensura pretii Fransk. III. resolut.*

§. XXIV. Quantum in mutuo æstimationem concernit, regulariter ad tempus & locum celebrati

*Usurarum
justitia.*

con-

contractus, sin pars aliqua lædatur, solutionis de-
 mum tempus respiciendum erit. *Fransk. exercit.*
9. §. 2. 3. Gail. II. O. 73. 2. Carpz. II. 28. 4. 5. Lauterb.
Stryck. tit. ff. de R. Cr. usurarum conventio in infi-
nitum licita est jure Gentium. Deut. XXIII. v. 19. &
20. Dn. Cocc. posit. 5. n. 2. p. 6. Luc. XIX. v. 23. usuræ
 enim nihil sunt aliud, quam merx in locatione, cum
 enim pecuniæ meæ usum in alterum transtuli, com-
 modo isto, quod ex remea percipere poteram, ca-
 reo, damnum ergo istud, quod ob deminutum rei
 meæ usum sentio, ab utente refarciendum, quare si
 quis utitur aliena pecunia, perinde tenetur usum
 & æstimationem usus domino restituere, ac usum
 seu fructus prædii alieni, si eo fuisset usus, atque usu-
 ra nihil est aliud quam æstimatio usus. *Hagen. de usu-*
ris c. 3. Cloppenburg. de sen. cap. 5. §. 6. Habn. ad We-
senbec. t. ff. de usuris. neque impedit, quod pecunia
 suapte natura res sterilis sit, nam & domus & res ali-
 as infœcundas hominum industria fructuosas fecit,
 itaque etsi ex pecunia fructus naturaliter non oria-
 tur *l. 62. ff. de R. V.* opera tamen commercioque ho-
 minum fructus inde produci possunt *l. 3. ff. de us. ear.*
rer. prohibitio usurarum apud Hebræos positivi
 juris est, *d. Deut. XXIII. v. 19. & 20.* quippe quæ
 peregrinos non stringit, sed solos, queis invicem
 prohibitæ erant usuræ, judæos: prohibitio abusum
 usurarum, illasque, quas mordaces vocamus, solum
 tangit. Christum verò usuras non damnare vel inde
 patet, quod servos lucrum accipientes laudet. *Luc.*
XIX. v. 23. oportuit, inquit, te committere pecuniam
num-

nummulariis, & reversus ego recepissim utiqve
 quod meum est cum usura. *Conf. Gronovii, Schockii,
 Salmasii contra Cloppenburgium hoc nomine edita
 scripta. Conf. Seld. VI. §. 9. 10. Pufend. V. 7. 8. Textor.
 c. 13. n. 4. Heig. p. 11. qu. 1. Wiss. p. 1. D. 24. th. 3. Dn.
 Coccej. disp. de anatocism. sect. 1. §. 5. 6. 7. seqq. Schilt.
 ad ff. Exerc. XXII. th. 5. & Dd. comm. ad titulum ff. de
 usuris.* quare cum nulla hinc intrinseca aut universalis
 pravitas sit, sed ex circumstantiis solum æstimand-
 um, quatenus mordaces fiunt, Legibus civilibus,
 utiqve certa quantitas potest determinari intra
 quam accipere liceat. *Conf. t. t. ff. de usuris. R. I. 1500.
 30. 77. tit. von wucherlichen contracten. Rec. dep. spir.
 1600. Lauterb. ad h. t. Carpzov. consistor. II. 20. 319.
 Coler. pr. Ex. p. 3. l. 10. 37.* quod si alii usuras prorsus e
 Republ. proscribunt, pacta tamen alterius generis
 concedunt, nomine solum non re ipsa abstinent, aut
 ad eludendam infamiam usurariam jam alia diverti-
 cula ut quærant homines, haud raro indulgent,
 exempla prioris ap. *Grot. n. 21. posterioris generis ap.
 Pufend. V. 7. 212.* imo & usuræ usurarum, cum de re
 nostra liberrime disponamus, de J. N. licitæ sunt.

§. XXV. Æstimatio usus quoque contingit
 in contractu assècurationis: assècuratio pactum est,
 quo tertius in se suscipit periculum mercium pro
 certo pretio. *Dn. Cocc. disp. de assècur. §. 9.* quo ma-
 jus periculum tanto majus pretium in hoc contra-
 ctu exigi potest, periculum heic est casus futurus in-
 certus, quo extrinsecus damnum mercibus accidit,
 quale est, quod à tempestatibus, piratis, latronibus,
 incen-

*Contractus
 assècurati-
 onis.*

incendiis, scopulis metuitur *Grot. introduct. l. 3. c. 24. §. ouder* nec soliti tantum, sed & insoliti plane continentur. *Marquard. de mercatura l. 2. c. 13. n. 66.* si alteri jamtum constet rem salvam in destinatum locum venisse contractus hic nullus est *Ricc. d. 837. Mastrill. d. 284.* Hinc nec valet affecluratio, quæ in præteritum vel præsens concepta est, v. g. si navis in itinere perierit dabo; dum periculum non amplius sit rei jam perditæ, nec casus aut eventus, nisi in futurum, sic enim negotium hoc non affecluratio, sed sponsio erit, vero autem rei pretio plurimum detrahi incerto eventus casu jam tum dictum, de requisitis ejus in universum consuli possunt *Stracha, Santerna, Stipman, Dn. Cocc. dict. dissert. de affecluratione Grot. §. 23. Puf. V. 8. Kurickius integra dissert. de affeclurat. pass. Feltman. ad. l. 4. §. 7. de pact.* In societate negotiatoria, prout circa participationem lucri & damni conventum est, quod variis modis ac inæqualibus etiam pactis fieri potest, ita jus habetur, si nihil dictum sit, pro rata instituenda est partitio, computatis insuper operis, ut tamen quis damnum solus sine omni lucro sentiat, societati repugnat, ut dispositio talis in vim donationis de J. N. subsistat, & sic non amplius societas audiat. In civili jure vocatur hæc leonina. In societate navali adversus piratas defensio & securitas individua est, illa omnibus in solidum competit: at præda & lucrum dividitur, de jure hujus societatis, quam *admiralitetem* vocant, disquirunt varie, ad nudam defensionem contra piratas simpliciter valet, nec superioris con-

consensu opus est, ad laceffendendos alios, non valet, nisi ex mandato & concessione summæ potestatis, de admiralitate conferantur *ordinationes & edita varia ab Hispaniarum Rege, Statibus Hollandiæ, ac Rep. Hamburg edita. Locc. l. ii. c. 2. Franc. Clarkii praxis curiæ admiralitatis Anglicanæ, quæ Londini prodiit.* computatio ac compensatio dominis navium fieri solet, secundum regulas legis Rhodiæ, vel, ut hodierno stylo loquimur, secundum jus Avariæ pro diversitate rerum factorumque vel communis vel grossæ *Marquartus de jure mercat. l. 3. c. 4. n. 13. Grot. introduct. ad Jurisprud. Batav. l. 3. c. 29. Peckius & Vinnius ad L. Rhodiam.*

CAP. VI.

DE

Juramentis, interpretatione & damnis.

§. I.

CUM contractus & negotia humana ob innatam hominum pravitatem nocendiqve libidinem facile rumpi poterant, sanctius aliquod vinculum adinveniendum erat, quo hæc hominum inconstantia tanto firmiter arctiusqve constringeretur, fit hoc per juramentum, cujus apud omnes populos, & ab omni ævo, maxima semper vis fuit & sanctimonia, ita ut gravissima pæna perjuros manere,

*Juramenti
sanctimo-
nia.*

N

crede-

crederetur, juramentum enim præstatur sub amissione maximi boni, gratiæ nimirum numinis æterni, quam nemo præsumitur velle amittere. *Grot. l. 2. c. 13. Puf. IV. 2. 6. Hobb. II. 22. Conf. Rudolphum Schraderum & Fer. Setzerumpassm. Vitriar. l. 2. c. 13. qu. 1.*

Quid juramentum.

§. II. Juramentum est assertio religiosa, qua divinæ misericordiæ renunciamus, aut divinam pœnam in nos deposcimus, nisi verum dicamus; religiosum est, quod sanctum & inviolabile est. *Gell. l. 17. noct. Att. c. 2.* assertio hæc dupliciter fit, sive enim (1.) declaramus rem ita, ut eam proferimus; se habere, atque hoc assertorium, sive enim (2.) promittimus rem ita effectum iri, atque hoc promissorium, dici solet, ex illo obligatio ad pœnam, ex hoc ad faciendum nascitur, in illo declaratio scientiæ requiritur, (mentales ergo reservationes hic exulent, ubi scilicet quis sententiam non declarat, sed reticet) in hoc voluntatis, de eo, quod inter utrumque agitur, ex qua metus violandæ rei sacræ resultat.

Requisita jurantium.

§. III. Juraturo animus rationis compos & deliberatus adsit; verbaque jurantia, ubi ea interveniunt, non enunciative aut per jocum, sed intentione jurandi proferantur; necessum est; eoque sensu, quo delatum, præstandum est, non tamen ultra receptum loquendi morem juramenti significatio extendi debet. *Conf. Grot. §. 3. Pufend. IV. 2. 12. 14. Feliman. de jur. Perborr. diff. 1. c. 2. n. 15.* Quis autem verba jurantia deliberato profert, animum vero jurandi non habet, nihilominus obligatur, sufficit enim, quod actus is ex deliberato processerit, animo,

animo, alterqve in eum sensum eum acceperit. Ju-
 ramentum dolo elicitum nullum est, quia dolus om-
 nem voluntatem, sine qua juramentum fieri non
 potest, excludit: Secus, si dubium sit, annon etiam
 sine eo fuisset juraturus, aut dolus circa accidenta-
 lem aliquam circumstantiam fuerit versatus, in me-
 tu idem juris quod in obligationibus *de quo Grotius*
§. 3. neque autem Deo heic obligatio acquiritur.
 Quia jusjurandum est testimonium aliquod Dei, &
 vero testis ex testimonio suo non acquirit obligati-
 onem, sed eam vel factum aliquod, de quo testatur,
 præsupponit. *Vitr. quest. 12. Ziegler. p. 364. Frans-*
kius II. resol. 3. 18. Rauchbart. p. 2. qu. 4.

§. IV. Qui ingenere jurat, ad omnes omnino
 species tenetur naturaliter, nisi appareat (1.) non
 cogitasse eum de aliqua specie (2.) licet cogitaverit,
 tamen non juraturum se fuisse *l. 9. §. 3. ff. de trans-*
act. Juramentum de re illicita nullum est, in hac
 enim non solum voluntas, sed ipsa quoque facultas
 desinit, quare quod juramentum contra virtutes,
 quod impossibile, quod majus bonum morale
 impedit, plane illicitum est, profectum in bono Deo
 debemus, ita ut ejus libertatem eripere nobis ipsis
 non valeamus. Jurejurando Deo obligamur, qui
 nunquam exigit virtuti renunciemus. Ad quod
 Philonis illud a Grotio excerptum adaptaveris, sunt
 quidam adeo duro atque infociabili ingenio, sive o-
 dio humani generis, sive dura domina iracundia
 subacti, ut morum feritatem jurejurando obfirmant,
 ut ne hunchabeant mensæ aut tecti socium, ne illi

Quid si ju-
ramentum
generale.

bene unquam faciant, ne quid ab eo ad mortem usque accipiant. Si vero impossibilitas non perpetua, sed ad tempus fuerit, obligatio erit in pendentia. *Conf. Grot. §. 6. 7. Pufend. IV. 2. 9. 10. Textor. c. 27. n. 57. Nov. §. 1. Caus. 22. qu. 4.*

Forma jurandi.

§. V. Forma jurisjurandi est, quod Deus testis & vindex invocetur, simulque ab eo perfidiæ ultio poscatur, formula autem est, Deus me perdat, Gott straff mich. Ita me DEUS adjuvet, als mir Gott helfff/ veletiam implicate So war Gott lebt: Gott Gott ist. Ich wil nicht selig werden/ ich wil Gottes Angesicht nicht schauen. Qui per falsos Deus iuraverit, quos ipse tamen pro veris habet, utique obligatur, & si fefellerit, perjurium committit. Quia sub quocunque speciali conceptu generalem numinis notionem ante oculos habuit; adeoque dum sciens pejeravit, divinæ majestatis reverentiam, quantum in se, violavit. *Grot. §. 12. ibique Felden. Pufend. IV. 2. 4. Textor. c. 27. n. 13.* Hinc Christianum a Gentili in gravissima causa tale juramentum accipere posse ipse *Amesius, Balduinus in Casibus conscientie* docent. *Conf. Gen. XXXI. v. 53. & de Judeorum juramentis O. C. P. i. t. 86. Myns. cent. 6. O. 20.*

Effectus juramenti.

§. VI. Effectus juramenti sunt, quod præcitat controversiam *Exod. XXII. v. 11. ad Hebr. VI. v. 16. l. 12. ff. de jurejur.* quod obligationem producat ex qua tam homini quam Deo jus nascatur, aut DEO soli, ubi ex parte ejus, cui juratur, impedimentum accesserit. Duplex autem ex juramento nascitur obligatio, altera ex contractu, altera ex delicto, illa cui

cui juratum, hæc ei, per quem juratum, uti mox, datur. Qui juravit, de jure N. non probavit, non enim sequitur, juratum, ergo verum est. Sed cum ulterior progressus non detur, pro vero habetur, inter partes autem hæc firmitatem capiunt ex dispositione. Heres ex conventionione jurata, quoad efficaciam obligationis, jure per juramentum in alterum translato, obstrictus; at ex ipso juramento heres non tenebitur, unde nec perjurus fit, nemo in alterius animam jurat, quo nomine quoque, si defunctus pejeraverit, heres ad pœnam non tenebitur, *Grot. II. 13. 16. Textor. c. 27. n. 83. Ziegler. p. 367. Pufend. §. II. bene inquit hic Dn. Kulpis. Heredem quoad vinculum juramenti non teneri, bene quoad efficaciam obligationis.*

§. VII. Juramenta hosti publico, quin piratis & latronibus data obligatoria sunt, duplex enim hic obligatio, altera ex conventionione, quæ actum promissionis meæ, ex qua ego obligor, involvit, altera ex delicto est, ex quo prædo mihi obligatur *Grot. §. 15. & 3. 19. §. 2. Puf. IV. 2. 8. male heic cum Cicerone & Alberico Gentile dissentiente Bodino de Republ. l. 1. c. 7. & l. 5. c. 6.*

*Juramenta
hosti
data.*

§. VIII. Juramenta non impediunt præcepta monitaque Christi; sed, hæc in promiscuo loquendi usu consistere non debere, innuunt, quo ipso tam sancta res, qualis juramentum est profanaretur. Deinde maximus in eum, penes quem juratur, honos redundat, cujus nomen tanquam rem sanctam & venerabilem juramento adjicimus. Perinde enim
heic

Jurare libet.

heic est, ac si quæras, an adorare Deum liceat, qualis perjuramentum cultus Deo utique præstat. Jurare igitur Christiani omnes possumus. *Exod. XXII. v. 11. Deut. VI. v. 13. & X. v. 20. c. 20. X. de jurejur. Gerbard. loc. theol. tom. 3. de leg. moral. §. 116. Amesius de conscientia lib. 4. c. 22. qu. 1. Balduin. de casibus conscient. lib. 2. c. 9. cas. 1. Grotium dissentientem confutant commentatores Zieglerus, Osander & Textor. c. 27. n. 45. divino tamen humanoque juri conveniens est, ne facile, nec temere juretur c. 26. circa f. X. h. unde variorum populorum legibus moribusque non solum jurandi licentia restricta, sed aliis quoque signis, vice jurisjurandi uti datum est, quod multis insuper autoritatibus comprobatur *Kulpis in Colleg. Grot. n. 6.**

*Quomodo
porro jure-
tur.*

§. IX. Jure quoque naturali promitti per quamvis rem nobis charam & venerabilem, idque juramentum dici potest, licitum id est, neque enim apparet prohibitum. *Conf. l. 2. C. de R. Cr. l. 2. C. ad l. jul. maj. l. 33. de jurejur.* Ita per principem, per patriam, per patrem, per liberos jurari potest, pertinet huc formula illa *bey Fürstl. Gräffl. Adel. Treuent und Ehren:* intelligenda vero hæc de juramento promissorio, assertorium enim per nullum alium nisi Deum fieri potest, quia neminem nisi Deum assertionis nostræ testem invocare possumus, nemo nisi Deus καρδιωνώνης est, qui intima cordis nostri penetralia intuetur. *Conf. Myler. ab Ehrenbach in Nomenclologia passim. Gail. II. obs 59. Myns. I. Obs. 17. Dn. Zollii disput. von der Cavaliers Parole,* in sacris talia juramenta

menta apud Eliæ, Josephi & Pharaonis personam passim nota sunt. Sensus est, nos tam sancte promissa impleturos, quanti facimus honorem ejus, per quem id promissimus *Conf. Tim. V. v. 35.*

§. X. Cum in promissis, conventionibus, juramentis verba quandoque in diversos sensus accipi possint, solida interpretatione opus erat, qua genuinus eorundem sensus eruatur, ne quisque sensum, quem vellet, suis verbis affingere, atque ita obligationem eludere possit. *Kulpis §. I. c. 16.*

Usus interpretationis,

§. XI. Generaliter illud, quod inter partes agitur, & de quo non rite constat, vocatur dubium, dubium de quo quæritur, est vel factum ipsum *t. t. ff. de Reb. dub.* vel voluntas, hæc dubia est, quando signa, quibus ea declaratur, dubia & incerta sunt. Signa quibus voluntas declaratur sunt vel verba vel facta *l. 32. d. LL.* verba sunt picturæ animi, ex instituto hominum introducta, ut per ea, quid velimus, significemus. Facta nihil sunt aliud, quam signa, quibus ex actuali quo vel ob finem vel ob media sua judicamus hanc necessario alterius esse voluntatem, verba dubia sunt, quoties una vox plura significat, quod sæpe numero contingit, quia longe plures sunt res ac negotia, quam nomina. Ex verbis & factis nullum nascitur jus, nisi bene fuerint declarata: egregie totam interpretationis materiam, confuse a *Dialecticis, Oratoribus, Historicis* tractatam in ordinem concinnum hic redegit *Grotius*, quem sequitur & commentarii vices supplet *Puf. V. 12. & Dn. Thom. l. 2. c. 12. add. Hopper. de art. jur. L. II. f. 92. Placcius de JCo perfect. c. 8. 9. 10.*

Quid dubium quomodo hoc interpretandum,

§. XII.

*Regula in-
terpretati-
onis*

§. XII. Sermo est vox articulata, qua homines sibi invicem animi sensa significant, & inter se rationantur: vox est sonus ab animalibus quibusvis editus. Sonus est quicquid ab auribus ex quorumcunque corporum collisione percipimus. Interpretatio est dextra verborum explicatio, estque vel declarativa, vel extensiva, vel restrictiva. Cum vero significationes verborum varium assumant sensum, & a variis varie interpretentur, ita tria sunt momenta, quæ hanc difficultatem potissimum amputare videntur, si enim in interpretatione dubium aliquod nascatur. Inspiciendus (1.) est mos & consuetudo loquentis, prout ille vocibus communiter uti solet *l. 50. §. f. ff. de leg. 1. l. 75. de leg. 3. l. 96. de R. I.* (2.) Si hic non appareat, communis populi interpretatio inspicienda, & sensus a Gentibus inductus, ex trito isto, verba valent usu ut nummi. *l. 50. §. 3. ff. de leg. 1.* (3.) Si de neutro horum constet, propria genuinaque vocis significatio assumenda *l. 67. d. R. I. l. 69. de legat. 3.* eodem modo circa dubium factum procedendum, in hoc enim (1.) agentis (2.) populi consuetudo, & (3.) quomodo tale negotium publice fieri debuisset, advertendum venit.

Interpretationes l. C.

§. XIII. Quæ ex favore causæ in pænis aliisque negotiis assumuntur interpretationes, v. gr. quod contra eum, qui apertius & clarius loqui poterat, interpretatio facienda, quod in naufragio mulier præ masculo prius mortua fingatur, quod puer ante minorem, senex ante juvenem prius mortui habeantur, quod in dubio benignior sententia suscipienda,

enda, hæc meri juris positivi sunt, quæ, negotia illusoria fierent, statuta sunt, omnis enim de J. Naturali interpretatio certa firmaque esse debet, alias, ea incerta, nihil prorsus agetur. Quin quid favorabile, quid odiosum sit, non ita prompte patere, bene contra Placcium disputat in speciali Quæstione *Thomassius, quam inseruit jurisprudentiæ suæ divinæ.* Omnis igitur voluntas & dispositio certa esse debet, alias ea incerta nihil agetur, inde tres resultant regulæ 1. mutatio non præsumitur. 2. Res præsumitur manere in suo statu naturæ, quia ille certus est, 3. præsumptio naturalis est, quod reus in dubio non condemnari sed absolvi debeat.

§. XIV. In artium vocabulis, quæ populus vix capit, adhibenda artis cujusque prudentum definitio, conjecturis opus est, ubi aut verba simplicia, aut verborum complexio sunt *πολύσημα*, vel plures significationes recipiunt, aut quoties *εναρτιοφωρία* quædam seu repugnantia species occurrit, tum enim varii sunt loci, ex quibus veram dicentis voluntatem conjicimus: vel ex materia, ut pro materia substrata intelligatur, vel ex effectu, ne sequatur aliquis a ratione alienus, vel ex conjunctis, quæ talia sunt aut origine, ubi ejusdem auctoris sententia, tum ex alio quodam scripto suo, aut etiam loco, tum ex ejusdem loci antecedentibus & consequentibus interpretatio sumitur *Grot. §. 2. 3. 4. 5. 6. 7. Pufend. §. 5. 6. 7. 8. 14. 16. 20. 21.*

Cautela.

§. XV. In contractibus omnibusque juris capitibus regula juris communissima tenet, nemini jus suum

Damna rescarcienda.

O

suum

suum auferendum, sed, si quod damnum rei fuerit
 illatum, illud refarciendum esse. Damni nomine,
 omnis læsio venit, qua alicui tollitur diminuiturque
 quod suum est, cum enim per factum aliquod alterius
 patrimonium lædatur, corrumpatur, is, qui notorie
 facultates naturaliter concessas egreditur, illud
 damnum refarcire debebat.

*Varietas
 factorum*

§. XVI. Facta hæc sunt duplicia, aut enim (1.)
 scimus rem esse alienam, ubi non tantum ipse actus,
 sed & neglectus & contemptus alterius inspicitur,
 (2.) nescimus injuriam, quam tamen scire poteramus,
 quo casu tantum neglectus est alterius: illud deli-
 ctum, hoc culpa est, delictum seu injuria est omnis
 culpa vel actio illicita ejus, qui scit, vel scire potuit, esse
 illicitum, sub delicto omnia crimina & actus culposi
 comprehenduntur, ex eoque obligatio nascitur ad
 reparandum, ignorantia igitur, si rigorem J. N. inspi-
 cias, non excludit delictum, nam naturaliter non tan-
 tum delictum est, quando sciens vel dolose quis fecit
 injuriam, sed etiam quando ignorans tale quid com-
 misit, ob naturalem homini datam facultatem, qua
 adhibita, hæc & scire & avertere poterat & debebat,
 quoad gravitatem delicti autem differentia est, nam
 gravius delinquit, qui ex proposito peccat, quam per
 ignorantiam, mitius in hoc versatur jus Romanum
 distinguendo inter culpam & delictum. Si vero quis
 viribus humanis scire non potuit, rem fuisse alterius,
 ea inter hoc & priora facta duo differentia intercedit,
 quod in hac specie caveri non potuerit, ne fieret, in
 prioribus potuerit, in hac nulla, in prioribus pena
 insu-

insuper aliqua adjici poterit, igitur ex rigore Naturæ homo ad omnem, etiam exactissimam, quæ ab humano intellectu ac ratione proficisci potest, diligentiam tepetur in omnibus causis civilibus, & si vellevissima culpa negligat ejus observationem, inde tanquam ex vero delicto tenetur, verum Jus Civ., uti mox visum, intuitu & favore humanæ imbecillitatis temperavit in suo foro hunc naturæ rigorem, & quidem in eo, quod circa culpam non attendat, quid intellectu humano in se & adhibitis omnibus ejus viribus possit cognosci ac prospici, sed quid pro præsentī corruptiore hominum conditione possit; neque exigit culpam ad summum facultatis intellectivæ gradum, & prudentiam, quanta in ea esse potest, maximam; sed ad communem hominum modum, mediorem sc. ac talem diligentiam, quam patres-fam. qui vulgo frugi ac diligentes habentur, solent adhibere, reliquum enim, quod communiter hominibus deesse videmus, intuitu humanæ infirmitatis potius naturæ, quam animi vitium videtur. *Dn. Coccej. in collat. jurid. p. 6. §. 5. 6.* Sub facto aliquo non continetur omissio in re aliena: exc. 1. Si recepimus 2. si actum habemus. Tenentur omnes, quorum actio est causa damni, ex omnium enim actuum injustitia obligatio ad reparandum nascitur; omit-tendo peccat, qui aliquid agere debebat.

CAP. VII.

DE

Summa Potestate.

§. I.

*Datur po-
testas sum-
ma.*

AD Jura Universi hujus regenda, & contra invi-
tos exercenda, necessaria est in terris potestas
aliqua. Equidem vix domus, vix familia, vix
civitas salva, sana, tutaque esse poterat, nisi vinculo
quodam potestatis summae universum hoc governa-
retur: proverbium est apud Hæbreos, quod *Grotius*
de I. B. & P. L. l. C. 3. §. 4. citat; nisi potestas publica
esset, alter alterum vivum deglutiret. Qui sensus est
apud Chrysostomum ita, nisi Rectores civitatum es-
sent, feriolem feris viveremus vitam, non mordent-
es tantum, sed & vorantes alios alii. Bene *Pufend.*
de O. H. & C. l. 2. C. 5. §. 7. Genuina & principalis
causa, quare patresfamilias, deserta naturali libertate
ad civitates constituendas descenderint, fuit, ut præ-
sidia sibi circumponerent contra mala, quæ homini
ab homine imminent. Nam uti post Deum *O. M.*
homo homini plurimum prodesse, sic & idem non
minus obesse potest. Quin alia reprimendæ homi-
num malitiæ media non erant suffectura, neque con-
scientiæ morsus sat validam deprehenduntur vim,
habere refrænandæ hominum malitiæ. conf. *Hobbes*
de civ. c. 6. Gomara Hist ind. Occ. c. 44. & 65.

*Origo Im-
perii.*

§. II. Quod si originem & progressum Rerum-
publicarum evolvamus, certum, aut ad minimum

pro-

probabile esse videtur, quod, constitutis in genere humano familiis, seu una, seu sensum pluribus, non tantum cuique familiae, ejusque capiti in ipsam familiam, quam uxor, liberi, &, qui in hanc adsciscerantur, servi componebant, jus aliquod regendi & necessitates domesticas attemperandi, verum, etiam pluribus familiis in singulas, quoties quaestio juris suborta, jus aliquod imperiumque competierit. Equidem quantum privatas familias concernit, verislima, ipsique naturali rationi convenientissima lex est, omnia illa, sine quibus familia, ejusque structura conservari non potest, ab ipsa natura concessa esse, hoc vero sine directione nullatenus fieri poterat, de hoc igitur imperio, quod & jus in uxorem, & facultatem liberos educandi, servis imperandi tribuebat, dubitari vix potest, & absque quo ex mente *Pufendorffii* vita socialis intelligi nequit. Quod vero cum paucis forte familiis genus humanum constaret, omnibus in singulos, si de jure cuique tribuendo quaestio incidebat, jus competeret, majori forte disquisitione opus habere videtur. Immotum est, mentibusque humanis penitus insitum principium, dari aliquam universalem normam, ad quam hominum actiones flecti debent, quod tum ex fine rerum creatarum, tum ex unico illo medio, quod sine eo ne ad momentum quidem genus humanum subsistere possit, oppido liquet, positâ hac lege, ponitur superior, jus nullum est, nisi superiorem statuas; Jam tum agnovit Pomponius *in l. 2. §. 13. ff. de Orig. jur.* Nullum & inane esse jus, nisi sint, qui illud
exe-

exequi possint, inde *Seldenus* judicia inter illustri-
 ora Juris Noachidarum seu gentium nniversalis ca-
 pita, quæ nunquam non, & in ipsis rerum initiis ho-
 miniâ natura imperata sunt, refert *lib. 1. cap. 10. &*
lib. 7. cap. 4. & 5. Probamus autem hoc ulterius,
 1. quoniam genus humanum vicariâ quasi summi le-
 gislatoris potestate regi debet, ex ratione mox dicta.
 2. Quoniam genus humanum absque imperio con-
 servari non potest, nisi statuere velis turbam ali-
 quam, ubi nemo audit neminem, pulchre ait *Cicero*
lib. 3. de LL. sine imperio non domus ulla, nec civi-
 tas, nec gens, nec hominum genus stare, nec rerum
 natura omnis, nec ipse mundus durare potest. Nul-
 lum animal est homine sævius, si libidini licentiâ ha-
 beat conjunctam, nec absurde quis dixerit, per Cre-
 atoris providentiam ideo tam tardis incrementis
 hominem adolefcere, secus ac bruta, quo ingenii
 humani ferocia & asperitas per longas moras ut-
 cunque frangi, & in harmoniam cum aliis dispari-
 bus ingenii queat temperari, nam subito in plenas
 vires adultus homo quavis bestia intractabilior erat
 futurus. 3. Imperium hoc vel uni, vel pluribus,
 vel denique toti generi humano competere debet,
 non illi, nec istis hoc vindicandum, quoniam homo
 in hominem non habet jus, nec imperium, nec po-
 testatem, ergo necessum est, ut statuamus, Imperium
 humanum toti generi humano, seu societati compe-
 tere, quæ ex sententia quoque *Solonis in l. 4. ff. d.*
Colleg. & corp. jus habet in singula membra, exinde
 igitur colligimus, quod, si unus ex antiquissimis pa-
 tribus

tribus familias vel delictum commiserit, vel alterius jus læserit, is à cæteris collective sumtis familijs ad resarciendum hoc adstringi potuerit, & debuerit. Ipse supremus rerum arbiter Noachidis dicebat, qui sanguinem effundit, ejus sanguis iterum effundetur, & à quo nisi à Noachidis, quibus loquebatur, & in quibus omne hominum genus erat congregatum, hoc intelligi potest, singuli enim nihil in se juris, nedum tantam occidendi potestatem habebant. Hæc igitur contra *Hobbesium*, *Pufendorfium*, aliosque, statum naturalem fingentes, verissima esse putem. Nul- lum eqvidem generis humani punctum & articulus cogitari potest, quo genus humanum judiciis, si ipsam judicandi potestatem, non externam judici- orum formam consideres, caruerit, verissimum adeo est, judicia non ex facto hominum, sed ex ipsa natura fluere.

§. III. Ast vero ob varia hominum vitia, ex ambitione, avaritia, & voluptate orta, istiusmodi status haud diu perstitit, indeque ut innocentes à nocentibus, illisque, qui mutuam amorem, illiba- tumque humanæ societatis vinculum turbabant, se- curi essent, præstabat, ut plures familiæ in certam aliquam societatem coirent, eamque legibus, pactis- que ita confirmarent, ut communi jure fruerentur, & membra, imo totam societatem conservarent, vim illatam repellerent, armaque contra armatos & invasuros quærent. Causa hujus rei immediata populus, mediata Deus est, sufflaminabat hanc appetit- us ad societatem, ex indigentia & depravatione
ortus,

*Origore-
rum publi-
carum.*

ortus, adeoque illud Imperium, quod hactenus in-
 distincte omnibus competeat, jam in certam ali-
 quam societatem, quam civitatem, seu Rempubli-
 cam appellabis, & quæ finibus terrarum, non nu-
 mero personarum, qui inconstans, varius, & vagus
 est, circumscribitur, devolvebatur, ad hanc civita-
 tem arctiorem homines non ultroneus naturæ du-
 ctus, sed graviorum malorum evitatio compellebat,
 necessum autem hic erat, ut insignis hominum mul-
 tudo se jungat, singulique cum singulis de co-
 habitatione & mutua conjunctione cum volunta-
 tum, tum virium pascantur. Ejus vis est, ut pa-
 ciscentes una quasi persona, seu unum corpus, sive
 ut *Cicero de LL.* loquitur, unus fiat ex pluribus. E-
 nimvero fœtus hic rudis adhuc & informis indige-
 sta moles futura erat, nisi pactum accederet de Im-
 perio & subjectione. In hoc pacto præcedit consul-
 tatio & decretum de forma regiminis, sequitur,
 translatio voluntatum & virium in unum sive homi-
 nem sive cœtum. Accedit interdum jurisjurandi
 religio, quod tota hunc Europa servatur.

§. IV. Potestas hæc summa justitiæ tuendæ
 causa constituta: Summum enim summæ potestatis
 jus est, jura tueri, quo in ipso numine nihil divinius
 aut sanctius est, quodve id ipsum est, quo Naturæ
 arbiter ex Sapientissimæ voluntatis suæ regula,
 quodam quasi æquilibrium, rerum universitatem
 pensitat, & veluti trutina examinat. Hujus sanctis-
 simi juris ipse partem Principibus delegavit, eam sc.
 qua terram justitia regerent, hominumque jura
 vicaria

*Quare po-
 testas stabili-
 ta.*

vicaria quædam Numinis potestate tuerentur. Quod imperium Princeps velut medius inter partes cognoscit statuitque. *Coccejus diff. de jur. Victor. §. 4.* Ad justitiam rite administrandam & per omnes undiqvaque partes exequendam triplex potestas necessaria, *legislatoria*, quæ jus statuitur, *Judiciaria*, quæ applicatur, *deliberativa*, quæ is civitatis status constituitur, ut feliciter & cum effectu defendi possit, quæ posterior species politica non juris est, & Aristoteli πολιτική & βουλευτική, ista δικαστική dici consuevit. Huc omnia jura tam circa sacra (quatenus eorum cura ad civitatem pertinet) quam circa profana, quæ infinita, spectant, hæc non indigne ab eodem Aristotele ἀρχιτεκτονική nuncupatur. *Conf. Clapm. de arcanis rerum publ. c. II. n. 32. Bodin. l. 4. de republ. c. 6. l. 7. ff. de LL. ibique Dd. Saverda Symb. 79.* cum vero tam augusta reipubl. negotia ab uno homine expediri non possint, opus est, a summa potestate constitui ministros, qui ipsius vice controversias civium examinent, vicinorum consilia explorent, milites gubernent, opes civitatis colligant, & quæ plurima alia sat bene a *Seccendorffio* in dem Fürsten-Staat exhibita.

§. V. Summa Potestas vel corpori inhæret, quo casu indivisim in toto corpore, vel personæ, vel personis, & tum singulis competit. Summum dicitur, cujus actus alterius juri non subsunt, unde is summam potestatem habere dicitur, qui suo jure & nomine proprio omnia agit. Summum hoc est i. quod omnibus superius est, supra quod nihil poni potest;

Cui inhæret summa potestas.

potest; ut unus Rex in regno omnibus prorsus sub-
 jectis superior est, quemque nulla in hisce terris pot-
 estas præcellit. 2. Summum dicitur, quo nihil
 superius, etsi par sit, uti interdum duo interdum tres
 in Imperio Augusti fuisse leguntur, & tum Impe-
 rium adhuc vere Monarchicum fuisse docet *Dn. de*
Danckelmann disp. de Imper. in Pares corol. 5. qui-
 bus inquam nemo superior erat, perinde uti pluri-
 bus unam metam simul, ubi nullus eorum prior,
 nullus posterior est, contingentibus, nemo potest
 dici priori, sed omnes hi demum pares sunt. Qui in
 in priori sensu summum tenet Imperium, is omnia
 suo jure facit, qui posteriori, is nihil sine altero ex-
 pedire potest, quia uniusquisque heic potestatem &
 majestatem in solidum habet, alteroque contradi-
 cente nihil agit, majestas sui natura individua est,
 publica igitur negotiorum momenta ab utroque ex-
 pedienda, *Conf. Bodin. 2. de republ. c. 2.* Utraque
 Summa potestas vel est simpliciter talis, vel limitate
 respectu quorundam jurium seu personarum. *arg.*
l. 1. de act. rer. amot. Aurel. Vict. de Cesar. in Frag.
 Specialis summæ potestatis nota atque character est,
 quando quis jure suo non alieno agit, neque enim
 potest dici superior, cujus actus ab altero possunt fi-
 eri irriti, quæ imperium ἀνοικίδιον, & ad rationes
 reddendas nemini mortalium obstrictum est. *Grot.*
d. l. Pufend. l. 7. c. 6. §. 1.

*Summa
 potestas ex
 potentia a-
 gendi non
 metitur.*

§. VI. Potestas hæc suprema, non ex poten-
 tia agendi, alias enim validissimi latrones eam facile
 consequerentur, sed ex causa & titulo metienda,
 summa

summa etenim Potestas consistit in administratione
 justitiæ, quæ non requirit robur corporis, sed in æ-
 quitate, Justitia & Prudentia absolvitur: deinde hoc
 Principio, quod validiori naturâ imperium compe-
 teret, posito, nihil ad destruendum humanum genus
 pronius esset, quæle regnum verissima ferini regni
 imago esset, ea enim ferarum natura est, ut validior
 infirmiore premat; in brutis quidem tale regnum
 consistere potuit, quoniam hæc victu contenta in-
 alia Imperium non quærunt, inter homines vero
 tale diu durare non potuit, hi enim studiis variis va-
 rie agitati, in odia, in inimicitias irrumpunt, gloriaq;
 ac imperandi cupiditate premuntur, & sic, si fortiori
 jus competeret, quotidie Imperii causa inter se certa-
 turi essent: quin cum bruta homines corporis viri-
 bus longe superent, sequeretur, brutis in homines
 Imperium competere; tandem imperium sic facile
 mutaretur, nec constans sed momentaneum esset,
 corporis enim robur multis mutationibus obno-
 xium, & qui nunc fortissimus, alio tempore longe
 imbecillis existere potest; sicque imperium ab uno
 in alium sæpe transiret, unde nonnisi mera confusio
 cyclopumque status, ubi nemo audit neminem,
 qui alias dissociata multitudo dicitur, expectan-
 dus esset.

§. VII. Imperium acquiri solet, vel *electione*,
 quæ in civitate introducta, rege priori defuncto,
 antecedere solet *interregnum*, vel *successione*, quæ
 vel arbitrio regis vel populi relinquitur. Successio
 Imperii veteris continuatio est, electio personæ;

*Acquisitio-
 nes imperii.*

successio familiæ cohæret, jus ab electione familiæ
 cœptum succedendo continuatur, quare quantum
 prima electio tribuit, tantum defert successio, infra:
vel violentia bellica, quævis acquirendi modus occupa-
 tio nuncupari consuevit. *Pufend. de off. l. 2. c. 10.*
de mod. acqu. imper.

*Forma im-
 periorum.*

§. VIII. Quantum ad Imperiorum formas,
 duo proprie Rerum publ. extrema & cardines sunt,
 five enim regnum five respubl. est, media inter hæc
 innumera esse possunt, vel enim Senatus cum certa
 optimatum familia républ. habent. *conf. Bodin. de
 republ. l. 2. c. 6.* vel quidam ex populo varii numero
 ut triumphari, quadringenta viri. Quin misceri
 potest 1. ipsa reipubl. forma duplex, 2. forma & ad-
 ministratio reipubl. vicaria, five 3. mixtio plurium
 administrationum fieri potest. Inde originem tra-
 hunt respubl. irregulares, quando v. gr. senatus &
 populus summo utrinque jure negotia publica tra-
 ctant, inde systemata civitatum, ubi plures perfectæ
 civitates aliquo peculiari vinculo ita connectuntur,
 ut ipsarum vires fere pro unius civitatis viribus ha-
 beri debeant, quo pertinet fœdus, quod civitates
 fœderatæ Belgicæ inter se contraxerunt, eadem
 prope facies est fœderis pagorum Helveticorum: a-
 liud igitur est forma seu summa potestas, aliud exer-
 citium seu administratio, illa jure proprio compe-
 tit, hanc quis exercet non jure proprio, sed
 ut tutor summæ potestatis seu ut instrumentum &
 minister alterius, hinc ei tribuitur aliquando summa
 potestas, quamvis eam non habeat, mixturam for-
 marum

marum sistit Anglia, administrationum Resp. Romana, formarum ac administrationum Respubl. illæ; in quibus administratio monarchica, forma popularis. *Conf. Pufend. VII. §. 14. & dissert. de gest. Phil. §. 3. Monzamb. c. 6. §. 9. Bodinus d. l. Gassen- dus Phil. Moral. p. 1466. Valckenier. im verwirrttem Europa lib. I. passim. Coccejus jur. publ. c. 7. §. 2 & 3. Dn. Danckelmann. d. d. §. 13.*

§. IX. Absurda vero & publice noxia est sententia, quæ majestatem ipsam duplicem reddit, atque aliam realem, aliam personalem statuit, ut adeo summa potestas sine exceptione populi sit, ita ut ei, reges, quoties imperio suo male utuntur, coercere & punire liceat, quæ sententia cum infinitis malis causam det, ita summarum potestatum sacrata jura non poterat non turbare, gravissimisque confusionibus totius reipubl. structuram exponere, quam doctrinam quoque sat bene refutavit *Grotius l. 1. c. 3. §. 8.* Summa potestas enim private in regem translata, nulla ejus particula populo relicta: quadrat huc bene illud *Valentiniani Imperatoris responsum*, allegatum a *Grotio ex Sozom. histor. eccles. l. XVI.* Ut me ad imperandum vobis eligeretis, in vestra situm erat potestate, o milites, aut postquam me elegistis, quod petitis in meo arbitrio est, non vestro. Vobis tanquam subditis competit parere, mihi quæ facienda sunt cogitare; Neque, quod quoad contrariam sententiam allegatur, speciem habere videtur, quod sc. regimen omne eorum causa qui reguntur, non qui regunt, comparatum sit, at imperium justitiæ tuen-

*Diviso
Majestatis
in realem,
& persona-
lem nulla
est.*

tuendæ causâ constitutum, Princeps propter rem-
publ. est, sub qva tamen ipse tanqvam nobilius mem-
brum continetur, nec qværitur hic, quid nobilius sit,
sed de jure saltem exeqvendi. *Kircher. de Republ. d.*
2. §. 3. Althus. pol. c. 9. §. 24. refutarunt quoque eam
Puf. 7. 6. 4. Clasen. pol. III. 2. Grafvinckel de jur. Maj.
c. 10. n. Illa igitur omnino rejicienda sententia,
qvod ubiqve & sine exceptione summa potestas ex-
istat penes populum, qvod *Monarchomachi* volunt,
qvorum Princeps *Stephan Junius Brutus vel potius*
Hubertus Languetus, quem satis refutat. Pufend. de
J. N. & G. 7. 6. 56. Aut saltem, qvod mutua Regis
aut populi subjectio sit, ita ut populus univertus
Regi recte imperanti parere debeat, Rex autē male
imperans populo subjiciatur: nisi tale regimen con-
stituatur, tum enim expressa instituitur Imperii
partitio, suisqve limitibus definitur *Vasq. contr.*
Illustr. 1. 1. 10.

Cautela
circâ no-
mina Re-
gum.

§. X. Cavere omnino fas est, ne decipiamur
ambiguo nominis sono, aut rerum externarum
specie, qvod contingeret illi, qui vel ex titulis impe-
rantium, vel comitiis ordinum, vel delatione Impe-
rii dijudicare hoc sustineret *Bodin. de Republ. l. 8.*
Grot. 1. c. 3. 5. 11. & 12. Multis autoritas svadendi non
potestas jubendi competit, alii sunt majus Regis con-
siliium, per qvod qverelæ populi, qvæ sæpe in confi-
storio reticentur, ad Regis aures perveniunt. Alii
jus habent de actis principum cognoscendi, atqve
etiam leges præscribendi, qvibus Princeps teneatur.
Ziegler. d. I. Maj. l. 1. c. 31. n. 61. Hobbes. Leviathan.

c. 19.

§. 19. *Kulpif. colleg. Grot. p. 16.* Distinguenda quoque summitas Imperii ab habendi plenitudine, aliud enim est de re quærere, aliud de modo habendi *Dn. Becmann. pol. p. 73.*

§. XI. Falsum vero esse videtur, quod regnum sit in patrimonio vel usufructu, proprietas enim & usufructus consumendi & abutendi potestatem complectitur, quæ facultas in se, dum quis suo jure utitur, injusta non est, usufructus ipsius Domini, imperium Reipubl., non imperantis gratia constitutum est: Usufructus ad heredes transit, imperium non; Usufructuarii heredes possunt repetere omnes impensas, quas usufructuarius ad rem conservandam & meliorandam impendit, unde consequens esset, heredes Regis omnes impensas, quamvis ex tributo populi factas, revocare posse, quod tamen experientia quotidiana reclamare videtur, tributa insuper ut plurimum in commodum Regis non Reipubl. solvuntur. Id verum est, quod in regnis bello acquisitis plenior principi potestas disponendi, consentiente in id, aut connivente populo, relinquitur, quæ id operabitur, ut civium conditionem pro lubitu ordinet, ac modum succedendi ex arbitrio suo introducat, cum ex adverso in regno non patrimoniali in his omnibus populi consensum teneatur adhibere, nec eo invito quicquam circa internam regni structuram ejusve in alium translationem disponere possit *Pufend. VII. 6. 16. 17. Textor. Syn. I. Gent. c. 9. n. 27.* ut adeo, quamvis improprio sensu dominium pro imperio accipi possit, soleatque, sicque non-
ita

Male dicuntur regna in patrimonio vel usufructu esse.

ita magnopere nomini repugnemus, tamen cum ex verborum significatu res explicentur, & consequentia inferantur, nihil proclivius, sed & nihil in re tanta in primis periculosius est, quam nativi sensus consuetudine seduci, & insensibiliter quoque ad erroneas conclusiones, atque a justis finibus ad dominii abusus deflectere. *Conf. l. 215. ff. de V.S. Liv. lib. 1. cap. pen. & pass. Dn. de Danckelman. diss. de Imperio in pares. §. 6.* utraque regna tam patrimonialia quam usufructuaria impugnat. *Brutus. vind. contr. Tyran. qu. 3. p. 185. & 205.* existentiam demonstrat. *Grotius l. 3. II. 12. & 13. Hobbes. de civ. IX. 12. 13.* id quoque verum est, principes, regna ex empto alioque titulo acqvirentes, hæc eodem titulo in alios transferre posse.

*Principes
regna non
alienant.*

§. XII. Reges principesque regna alienare non posse, vix dubium est, principes ad Rempubl. conservandam constituti, unde & Tutores, non Tollitores regni sunt, qui alienat non conservat, ne tuetur, sed perdit *l. 3. de Offic. proc. cas.* alienatio & administratio invicem opponuntur, inde istiusmodi alienationes a successoribus revocantur; exc. 1. Si alienandi potestas concessa. 2. Si moribus hoc obtineat. 3. Si Respubl. aliter se conservare non possit. Et tum, quando populus alienatur, non ipsi homines, sed jus perpetuum eos regendi alienatur. Inde quoque quamvis Rex suis sumptibus bellum gesserit, Ei tamen non, sed Reipubl. acqviri videtur. Nam omnia, quæ bello acqviruntur, ei acqviruntur, qui jus belli habet, atque non familia principis jure privato,

privato, sed Respubl. cujus pars & caput est Princeps, qvi eam repræsentat, Jus Belli habet. Unde seqveretur, in statu Aristocratico vel Senatui, vel uni forte civi propriis sumptibus bellum gerenti acquiri debere. *Dn. Cocc. disp. de Just. B. & P. regn. Port. p. 48.*

§. XIII. Frustra quoque Rex successori sive infanti sive impuberi Tutorem dat, homo in hominem nihil juris habet, nemo enim alteri subjectus est, naturali jure soli Parentes sunt Tutores, qveis mortuis, evanescit tutela, non enim sive testamentaria, sive legitima est juris naturalis, cum nec testamenta nec successiones ex hoc jure sint. Optimum tamen foret, ut ad bella declinanda, multasque, quæ non poterant non oriri, confusiones tollendas, de tutela publica aliqva lege caveatur; quâ posita, agnato primum ad tutelam jus est ob spem successionis proximam *Dn. de Prinzen disp. de tutel. Person. Illustr.*

*Non datur
tutela Re-
gum.*

§. XIV. Quantum ad Principum obligationes, easque quidem, quæ summam potestatem infringunt, notandum est, quod duplex sit Principum obligatio, altera ex lege Superioris, altera ex conventionione, illa infert subjectionem, hæc non, nisi pacto quis remittat id, quod rationem Summæ Potestatis constituit: Ex lege superioris quis tanquam inferior obligatur. Quando vero Princeps se obligaverit, quod gravissima, quæ suscipit, negotia cum subditis communicare, quod ultra consveta onera subditos non onerare, nec bella sine optimatum consensu gerere velit, majestatem suam illabatam servat, neque enim potestas Principis ibi impeditur, sed tantum

*Duplex
obligatio
principum.*

Q

tum ex placito ipsius Principis exercitium juris limitatur. Sed nec in tali civitate duæ existunt voluntates, nam utiqve omnia quæ vult civitas, vult per voluntatem Regis, etsi limitatione ista fiat, ut non existente certâ conditione, Rex quædam non possit velle, aut frustra velit. *Pufend. l. 7. c. 6. § 10. n. aliter Hobbes. VII. 17. Velib. de Princip. Just. & decor. p. 998. Lampad. de Republ. Germ. part. 1. §. 59. atque hic Bœcler. & Conring. in comment. idem Puf. dissert. de Gestis Philippi §. 3. seqq. & dissert. de Republ. irregulari.* Quin & lex commissoria non tantum in regni delationibus adjici potest, sed & in aliis contractibus, nam ne sic quidem imperium definit summum esse, sed erit habendi modus imminutus per conditionem. *Grot. d. l. §. 16.*

*Capitul.
non infrin-
gunt sum-
mam pot-
estatem.*

§. XV. Ita capitulationes pactionesve, quibus immensa potestatis jura coarctantur, majestatem Principis non evacuant aut absorbent, uti *Bodinus & Reinkingio l. 1. Class. 3. c. 9. n. 8.* relatus, sinistre suspicatur, sed eandem limitant aut determinant, pertinent enim ejusmodi pactiones ut plurimum ad salutem imperii, ex qua ipsius imperatoris autoritas, salus, & felicitas dependet. *Strauch. diss. jur. publ. 10. 28. Stamler. de reservatis §. 8. Limneus l. 12. 36. & ad capit. Proleg. sect. 8. n. 22. Coccejus jur. publ. c. 1. §. 4.*

*Fœdera
inæqualia
summam
potestatem
non tollunt.*

§. XVI. At nec feuda, nec inæqualia, quæ inter Principes ineuntur, fœdera summam potestatem vel infringunt, vel tollunt, illorum firmitas ex contractu est, exhibitro enim fidei & servitorum præstatio cum feudali Jurisdictione non procedunt ex

coğeri-

cogente aliquo imperio, sed ex initis inter utramque
 partem placitis *Hennig. ad Grot. lib. I. c. 3. §. 23. Vin-*
niius de Jct. c. 3. §. 6. Bodinus de Republ. l. 9. conf. l. f.
ff. de Offic. ejus cui mand. Jctio. Neque tamen
 ideo vasallus fit subditus, & Dominus, etsi vi juris-
 dictionis suæ feudalis judicium quasi ordinarium in
 Vasallos exerceat, quod dicitur *das Lehn oder Man-*
nen Gericht & curiæ ejus feudali cohæreat *I. F. 10.*
2. F. 15. 16. 20. 34. Vasalli magistratus est. *conf. Carpz.*
l. 4. Resp. 70. n. 24. Dn. de Danckelmann. d. d. §. 37.
 Horum vis itidem ex pacto est, quo alter alteri ope-
 ram, alter vero præsidium & tutelam pollicetur: for-
 mæ horum variæ sunt, quæ tamen summam pote-
 statem minime vel tollunt vel minuunt, sed ex vi pa-
 ctionis manentem quandam alteri prælationem
 donant, solennis ejus formula est *in l. 7. ff. de capt. &*
post. rev. Quando alter alterius majestatem comiter
 conservare tenetur, ad quod genus referenda sunt
 jura quædam eorum, quæ vocantur protectionis,
 advocatiæ, mundiburgii; ut adeo nihil quicquam
 heic decedat juri status & territorii, neque alteri
 propterea subiciatur, verissimaque adeo vox est
Schutz und Schirm gibt keine Obrigkeit Carpz. ad
l. Reg. c. 6. sect. 5. n. 10. Conf. Grot. l. I. c. 3. §. 21. Cic. in
orat. pro Balbo c. 16. Mart. Mager. Schonberg de ad-
vocatia armata, fœdus ergo tale, tametsi alterius ho-
 norem, dignitatem afficiat, nequaquam summam
 potestatem infringit, secus si alterius quoque pote-
 statem concernat *Alb. Gentil. de Jure belli III. 16.*
 Unde fœdera hæc inæqualia alia cum, alia vero sine
 Q 2 dimi-

diminutione imperii alterius contracta, prout *Puf.* 7.5. 18. intelligendus: *aliter Zieglerus p. 197.* Multo minus Rex iste, qui stipendium aliquod pensat, summam diminuit potestatem *Bœcler. ad Grot. p. 262. Selden. VI. 17.*

*Quid S.
Pot. possit?*

§. XVII. Summa potestas omnia ista facere potest, sine quibus justitiæ administratio & executio expediri nequit, judicium ejus rei sive justa sive injusta, soli competit Principi. Ut autem subditus obligetur, requiritur, 1. res in ipsius potestate sit. 2. Congruat intellectui humano, quando igitur ultra fines hosce Princeps quid mandat, si quid imperet, quod naturali juri aut divinis præceptis contrarium, an & tum subditi obligentur quæri poterat? putamus equeidem subditos heic abstinere non solum jure posse, verum & debere, Deo enim magis quam hominibus parendum. *Conf. Act. V. 29. Grot. I. 3. 9. & 4. 1. II. 26. 3. Gerhard. de Magistr. pol. n. 399.* Cæterum de jure bellandi subditorum in Principes non minus ardua quam periculosa quæstio est, mirum in modum inter varios Scriptores *Thuanum & Gramondum* in Gallia, *Salmasium & Miltonium* in Anglia, agitata, inter Monarchomachos, qui hoc dogma tetigerunt, excellunt *Hotomannus, Seseilius, Brutus, Buchananus, Althusius* aliique plures, quorum perversis dogmatibus se opposuerunt præter *Arniseum, Albericus Gentilis & Joh. Barclajus* *integris libris. conf. Kulpis. p. 19. & 20.*

*Inviolabi-
litas impe-
rantium.*

§. XVIII. Vera omnino sunt, longeque præstantia, quæ de Principum inviolabilitate Autores passim

passim referunt, scilicet aduersus Regis injurias mul-
tam populo relictam potestatem, quod veteres ex illo
Psalmi colligere videntur, Tibi soli peccavi. Hæ-
bræi *Barnabomoni* sententia extat in dictis Rabi-
norum, titulo de iudicibus, quam *Grotius* citat, nulla
creatura iudicat regem, sed Deus benedictus. *Ari-
stoteles* inquit, si magistratum gerens aliquem ver-
beraverit, reverberandus non est; graphice quo-
que monente *Apastolo ad Rom. XIII.* Qui obsistit
potestati, Dei ordinationi obsistit, tum vero qui ob-
sistunt, sibi ipsis condemnationem accipient, addit,
Dei enim minister est, qui potestate fungitur tuo bo-
no: bene *Tacitus Annal. XVI. Hist.* ferenda Regum
ingenia, & alibi, bonos imperatores voto expeten-
dos, qualescunque tolerandos, interventu melio-
rum eos pensari, Imperium sacrosanctum & invio-
labile ab omnibus haberi, generis humani maxime
interest *Diod. sicul. lib. 1. c. 9.*

§. XIX. Ast tamen magistratus & Princeps is, *Limitatio.*
qui certos & notorios imperii terminos excedit, in-
quod excedit, privatus, imo hostis est, unde in hoc
cessat obligatio, in cæteris non, pulchre ait *Sen. lib*
II. contr. 9. Etsi parendum in omnibus patri, in eo
non parendum, quo efficitur, ne pater sit: jus defen-
dendi se contra notorias injurias lege naturali uni-
cuique contra unumquemque competit; hoc jus
quoad bona auferri quidem potest, ne utique
quoad vitam. Magistratus in universum definit,
si excessus is plane notorius generalis sit, vel quoad
actiones suas, vel quoad actiones civium, aut con-
cer-

cernat aliquam partem status publici, aut ea lex dicta sit, non vero sufficit, si dubitetur, an excessus sit, quando enim res non est notoria, iudice opus est, quod tamen iudicium principi competit. *Grotius d. l. §. 8. 9. 10. II. conf. itinerar. Job. Moquet. l. 4.* Contra has injurias publicas jus defendendi competit populo, vel ei, qui populum repræsentat, defensio enim regni non est cujusvis privati, neque præcise totus populus necessarius est, sed sufficit major pars. Hoc jus lege publica ei auferri nequit, quoniam talis lex in Tyrannidem coincideret. Bene autem iudicat Pufendorffius, difficillimum esse designare actiones, ob quas patratas jure quis mereatur vocari Tyrannus. Excedit autem Princeps notorie notorios imperii terminos. 1. Si jubet contraria præceptis naturæ, virtuti. 2. Si imperium extendat ad ea, quæ non sunt in arbitrio humano, utpote res fidei & intellectus, in primis vero homines cogendo, ut in causa divina simulent, & profiteantur aliter se sentire ac sentiunt. Hoc facto continentur manifesta in Deum crimina mendacii, falsi, hypocriseos, doli, blasphemiarum, & læsæ majestatis divinæ. Huc vero in primis spectat, si im mittit hostem terris suis, si contra cives bellum gerit, si leges status publici causas infringit & evertit, si promiscue, non attendita justitia, sævit in cives, quin si nulla amplius in Re- publ. jura salva tutaque sint; quemadmodum igitur unusquisque se contra invasorem defendere potest, ita etiam civitas contra hostem, qui desit magistratus. *Conf. l. 3. ff. de J. & J. Herod. l. 2. c. 14. Aurel. Victor.*

Victor. de casar. l. 2. c. 2. Molina de just. tom. 4. disp. 7. Dn. Coccejus disp. de Us. & diff. bod. pact. & stipul. corol. 5. 6. 7. Cavendum tamen, ne vitæ Principis vis inferatur, nec cuivis privato hic jus quoddam concedatur. Hinc si quis in extremis angustiis constitutus, unde sine Principis invadentis internecione eluctari non possit, eoque in casu occidi, quam Principem occidere malit, is sane rem omnis humanitatis virtutisque plenissimam efficit. Conf. Thom. Hurtad. moral. resol. 17. p. 18. Grot. l. I. c. 3. §. 8. n. 14. c. 4. §. 4. l. II. c. I. §. 9. ibi Osland. & Ziegler. disp. nostr. de jur. hum. cap. I. §. 14.

§. XX. Quæ tum ad imperii invasorem, per quem privatum seu Tyrannum, jus belli gerendi non habentem, intelligimus, recte sentit Grotius, licere populo ac ex eo singulis resistere, raptoremque vi dejicere, ac denique occidere, si vel ante invasionem lex publica, tale quid permittens extiterit; vel expressa jussio ejus, qui jus verum imperandi habet, accedat, aut invasor in actu invasionis adhuc occupetur; (Hic Tyrannus in acquisitione dicitur) nisi tandem totus populus in ejus gesta, vel expresse, inito scilicet cum invasore pacto, vel tacite consenserit, tum enim hæc non ex se, sed populi approbatione firmitatem capiunt, omnino enim probabile est, eum, qui jus imperandi habet, sive is sit Rex, sive Senatus, id malle, interim rata esse, quæ imperantur, quam legibus judiciis sublati summam induci confusionem *Grot. de J. B. & P. l. I. c. 4. §. 15. & II. 4. II. & 15. II. 13. 15. II. 16. 18. Gerbard, de Mag. pol. n. 468. disp. nostr.*

*Quid juris
in imperiis
invasore.*

nostr. de contr. summi. pot. c. 2. §. 10. Tyrannus in exercitio est, qui imperium legitime acquisitum male administrat, actus vero ipsius, quatenus Rempublicam non evertunt, omnino subsistunt.

An Rex regno dejectus summam Potestatem retineat.

§. XXI. Rex regno ejectus a Tyranno privato summam potestatem retinet, licet populus in hunc Tyrannum consenserit. Populus enim suo pacto, nec jus regis ejecti tollere, nec in præjudicium regni quicquam disponere potest; secus si alter Princeps alterum Principem dejecerit; nam quoniam hi alium judicem non habent, bello res decidenda est, ideoque cives belli victoriam sequi debent *Dn. Coccejus d. d. de I. B. & P. Regn. Port. p. 67.* nisi & hic Tyrannus, ejusque excessus notorius sit.

Officia Imperant. & Parent.

§. XXII. Aliæ quæstiones regulæque de officiis summorum imperantium ad politicam spectare videntur, quas compendiose satis contraxit adornavitque *Pufend. de offic. H. & C. integro capite & op. maj. l. 7. c. 9.* Præterea sparsim quoque hæc persequuntur *Illustr. Dn. Cancell. de Fena & Dn. de Secendorff.* Ille in tractatu *de ratione status*, Hic in *Den Teutschen Fürsten Staat.* Summa generalissimaque summorum imperantium lex est, salus populi suprema lex esto, ad quem finem rite obtinendum cives bonis moribus imbuendi, commodæ leges ferendæ, eadem executioni dandæ. Pænæ recte temperandæ, injuriæ civium mutua prohibendæ, idoneis & probis ministris utendum, tributa recte exigenda & collocanda; facultates civium promovendæ, factiones prohibendæ, adversus invasiones exte-

exterorum vires parandæ. Subditorum vero officium in eo potissimum constare videtur 1. Rectoribus civitatis præsta reverentiam, fidelitatem, & obsequium. 2. Salute & incolumnitate totius civitatis nihil habere carius, 3. cum concivibus vive pacate & amice.

CAP. VIII.

DE

Contractibus Summarum Potestatum.

§. I.

Pincipum summarumque potestatum contractus nullam aliam decisionem capiunt, quam ipsi privatorum contractus; in proverbium abiit decantata Doctorum sententia, quod Princeps in contractibus privatorum jure utatur. *Bodin. de republ. cap. 8. Zas. ad l. 2. n. 10. de O. I. Sixtin. lib. 1. de Regal. cap. 5. n. 35.* Casta etenim fidei sanctimonia omnes omnino homines tenet, jurisque per contractum in alterum translatio ad sui præstationem plenissimamque executionem & Principes & Privatos æquo jure stringit. Cum vero Principum contractus, fœdera, alienationes, aliam longe præ privatorum contractibus in multis faciem habere videantur, speciali quodam capite ea tangenda erant.

§. II. Inter publicos contractus eminent fœdera, hæc sunt conventiones de re publica, inter personas, quæ paciscendi facultatem habent, initæ, publicæ

Princeps in contractibus utitur jure privatorum.

Fœdera quid.

R per-

personæ hic veluti privati considerantur, qui de re sua disponunt: de fœderibus plena est tota *Besoldi & Wabremundi Ehbrenbergii dissertatio. Conf. Grot. lib. 2. c. 15. Pufend. VIII. 9. Textor. c. 23. 24. 25.* A fœderibus differunt sponsiones, hæ autem fiunt, quando hi, qui à potestate summa mandatum ejus rei non habent, aliquid promittunt, quod eam proprie tangat, uti plerumque ii, quibus ut bellum gerant commissum, faciunt. *Conf. Obrecht. dissert. de sponsor. pac. c. 1. §. 5. Textor. c. 23. §. 5.* fœdera fiunt, aut pacis, aut societatis alicujus causa, quæ vel ad commercia, vel belli communitatem, vel ad res alias pertinent, vel sunt cum imminutione summi imperii vel sine tali, de quo cap. præc. alia æqualia, alia inæqualia, alia quoque fœdera sunt, quæ continent id, ad quod lege naturali jam tenebamur, quæ fœdera cautionis instar & stipulationis sunt, nec novam in se producunt obligationem, sed veterem firmiter jam tum in naturali lege radicatum confirmant, perinde, uti obligationi, tamen perfecta, juramentum quoddam accedere potest, de quibus plenus est. *Grotius d. c. §. 5. 6. 7. Pufend. VIII. 9. 1. 2. 3. 4.*

§. III. Fœdera omni jure licita esse, unanimis Jctorum & politicorum calculus approbat, omnia enim ista subsidia Principi permessa sunt, quæ ad tranquillitatem utilitatemque Reipubl. pertingunt, nullius enim populi tantæ videntur vires esse, ut diu stare possit atque florere, nisi finitimorum munitus sit amicitia & societate. Unde facile constat, vix dubiâ esse quæstionem, anne fœdera cum his, qui à vera religio-

*Fœdera
contrahere
licet etiam
cum infidelibus.*

religione alieni sunt, contrahere liceat. Fœderum enim fides ex legibus naturalibus, & liberrima nostra dispositione dependet, illibatum hujus juris vinculum inter omnes omnino homines commune, & sic rectissime ad infideles etiam extenditur, nihil quoque est commune fœderibus cum materia religionis, fœdera enim fiunt de eo, quod Reipubl. est, quod in religione non est. *Grot. d. l. §. 7. Reinking. Reg. Sec. lib. II. Class. III. c. 3. n. 33. Limneus ad cap. Carol. 5. art. XI. Matth. Cuno de pact. l. 1. cap. 22. num. 47. Octaviani Cacherani peculiaris tractatus, an Principi Christiano fas sit, cum infidelibus fœdus contrahere, virtuosius tamen, longeque humanius est, ab hisce fœderibus abstrahere. Kulpifus hic late: disput. nostr. de jure humanior. cap. 1. §. 17. & de Jure Corresp. cap. 2. §. 6. minus Christianum erat Christianissimi Regis contra Christianos cum Turcis initum fœdus; Quæ heic Grotius de faciendis inter Christianos populis universali fœdere, instituendis, que inde contra professos Christiani nominis hostes sacris expeditionibus, quas passagia vulgo vocant, adducit, pia quidem, omnique laude plenissima, sed vix speranda sunt, ipsis Christianis in mutuam sui destructionem non raro conspirantibus. Conf. Bongarsii Tract. Gesta Dei per Francos. Bæcler. annot. Hist. de passagiis p. 3.*

§. IV. Principe cum multis principibus fœdera contrahente, quis fœderatorum præferendus sit, quæri merebatur? si promissum in fœdere utriusque præstari possit, v. gr. pecunia, res expedita, quo

Fœdere
cum pluri-
bus inito
quis præfe-
ratur? Q

cessante, antiquiori jus quæsitum esse autumamus. Cum enim semel priori huic confœderato fides data, ab hâc, quæ firmiter radicata est, obligatione, alter se eximere nequit, excederet enim legitimos facultatis suæ terminos. Qui prior tempore, prior jure. Neque hæctenus *Grotii in §. 13.* sententia videtur admittenda, quasi is, qui justiore causam fovet, præferendus sit, fœderum enim obligatio ex conventionone, non ex justitia causæ nascitur, neque enim in potestate fœderati est, judicare, quis justam, quis injustam teneat causam, fœderatus enim non tenetur auxilium ferre, ut judex, seu ut superior, sed ex data fide. Quando vero prior fœderatus causam notorie injustam foveat, nulla hæc mittendi auxilia obligatio est, ubi enim notoria injustitia, ibi non bellum sed latrocinium est, & quamvis confœderatus non sit judex, facilis tamen responsio est, quod in re notoria non opus sit judicio, secus in re dubia: aliter *Grotius d. l. n. 13.* cujus sententiam hæc approbat *Pufendorff. HX. 9. §. 5.* *Albericus Gentilis de jur. Belli III. 10. p. 637. septem. conclusionibus rem hanc definire voluit.* §. V. Solvuntur fœdera lapsu temporis adjecti, neque tacite renovatum intelligitur fœdus; extincta enim obligatione, nova obligationis declaratione denuo opus est. *Conf. Ziegler. ad Grot. l. 2. c. 5. §. 14. Textor. c. 25. n. 17.* Unde fœdus tacite factum esse præsumi non debet, quamvis etiam actus talem interpretationem recipere videantur, cum hæc novam apertamque requirant dispositionem. Violato fœdere, non tollitur fœdus, sed obligatio nascitur ad im-

*Quomodo
definiant
fœdera.*

implendum, delictum enim unius alteri impunitatem ad deserendum foedus conciliare non potest, quare quando rumpens conditionibus promissis satisfacere recusat, incipit vis armorum. Foedera autem alia sunt, quæ connexionem habent, alia, quæ separatam in singulis capitibus obligationem producunt, quamvis ergo in his posterioribus quædam foederis capita rumpantur, ideo tamen reliqua, cum separata sint, adhuc valebunt, quod ipsum à foederatis ut plurimum caveri solet, persæpe quoque caveri solet, ut, licet in uno capite foederi non fuerit satisfactum, reliqua tamen inviolata servantur. *conf. Grot. de B. & P. l. 2. c. 15. §. 15. Matth Cuno de pactis c. 22. n. 86. qualis clausula in pace Dano Svecia Rotscildiana legitur.*

§. VI. Sub foederibus successores quoque continentur, Princeps enim hæc non ut Privatus, sed ut Primarium Reipubl. caput contraxit, ipsaque Respubl. hæc contraxisse videtur, Respubl. æterna est, Princeps non moritur, nisi (1.) aliud dictum, ne sc. ad successores transeat. (2.) Si specialiter ad personam Principis contrahentis videantur directa, ejusque adeo personæ limites non egrediantur, sive id ob amicitiam intimam, sive ob cognationem, sive ob aliud vinculum arctissimum fiat. *disq. nostr. de contr. summ. pot. c. 2. §. 16. Job. Labar deus hist. de reb. Gallie. l. 5. p. 74. 45. Pufend. de J. N. & G. l. 7. c. 9.*

§. VII. Si foederis observatio Reipubl. perniciofa valde foret, an nihilominus Princeps ad observandam eam adstringatur, disquiri meretur, distinguimus

*Successores
sub foedere
continen-
tur.*

*An Præ-
ceps tene-
tur si foede-
ris obliga-
tio reipubl.
damnosa.*

guimus hic, utrum Princeps plenior de Regno disponendi facultatem habeat, uti in Regnis bello quæsitis plerumque contingit, & tunc illum tali fœdere obligari censemus, an vero jure Regni pro totius Reipubl. salute imperet, quo casu ipse sua pactione universonum salutis præjudicare non potuit, sed potius vel potestas consentiendi, vel verus consensus, re scilicet non satis intellecta, deficit. *Conf. Camden. sub. anno. 1585. & 1595. disp. nostr. de contr. summ. pot. c. 2. §. 17.* Neque ad talem causam Princeps videtur se obligare potuisse, qui ad tuendum non perendum constitutus.

*An subditi
fœdera faci-
ant.*

§. VIII. Fœdera facere subditi non possunt, nisi (1.) contra Tyrannum (2.) pro defensione necessaria, ut si Princeps tam impotens sit, ut populum amplius defendere non possit, talis vero necessitas locum habere videtur, (1.) si aliud non supersit remedium, (2.) si notoria injuria illata, (3.) si religioni vis fiat. (4.) Si participant de summa potestate (5.) ex mandato saltem tacito. Huc trahi potest famosum illud fœdus Schmalcaldicum, quod tuendæ conscientiæ causâ contractum, atque, excepto imperatore & imperio, diserte contra vim injustam conceptum fuit, & unio Hallensis an. 1610. Halæ Svevorum inter Evangelicos inita: Non potest autem vis ulla injustior, & quæ magis & manifestius excedat notissimos humani Imperii fines intelligi, quam quæ conscientis infertur, adeoque nec ulla justior defensionis causâ. *Conf. Schleid. de statu relig. lib. 8. ad ann. 1531. p. 211. Hortleder. in discurs. Acad. qui est 26. Inter discurs.*

discurs. Academ. Arumeus tb. 14. Carpzov. ad l. Reg. c. 6. sect. 8. per tot. Dan. Otto de jur. publ. cap. II. p. 390. Dn. de Danckelman. disp. de Imper. in pares. §. 29.

§. IX. Fœdere constitui potest jurisdictio in sua membra, disponunt enim de jure suo, alteriusque jurisdictioni se submittunt, exemplum est, si plures status fœdere JCTIONEM constituent, vel si curam fœderis ejusque executionem uni, vel pluribus committant, qui in re fœderis imperium aut potestatem exequendi in reliquos consequitur, (Hi interdum *Garans* dici solent,) & caput ac Dux fœderis dicitur, neque tamen, uti supra, ideo reliquis potestate superior, vel hi subditi ejus fiunt, sed liberi manent. Neque defunt exempla, quibus ex fœdere plenum Imperium constitutum est, integra tamen salvaque libertate & potestate, exemplum *in fœdere Sœvico, de quo conf. Sleid. de Stat. Rel. l. 4. inf. Strauch. diss. jur. publ. 10. §. 4. seqq. Dn. de Danckelmann. disp. de imperio in pares §. 16. 17. 18. 19.*

§. X. Quot fœderum, tot sponsonum possunt esse materiæ. Si sponsores spondeant Principem suum hoc facturum, eo casu, nec ipse, nec Princeps tenetur. Aliud si spondeant, se velle obligatos esse, nisi Princeps suus hoc faciat, quo posteriori casu satisfactum obligationi, si sponsor se restituat in pristinum statum. Quando vero improbatur à Rege, vel civitate sponso, in quid teneantur sponsores quæstio sat famosa est, ad quam decidendam tres opinioniones refert Grotius, quartum novissima verior, sponsores scilicet bona primum ad id, quod inter-

*An Fœdis
dictio in
alios fœdere
constitui
possit.*

*Quid Juris
in sponsori-
bus,*

est, & si ea non sufficient, corpus ad servitutem obligari. Ex notitia & silentio summas potestates non obligari, vix dubium est, nisi ideo eas tacuisse appareat, ut approbent negotium. Quod ita exprimit Grotius, si actus aliqui accesserint, qui ad aliam causam probabiliter referri nequeant, tum recte intelligi actum esse ratihabitu.

*Imperium
an alienetur.*

§. XI. Succedit objectum istud & res, de qua summæ potestates contrahere possunt: certum est, Imperium vel partem Imperii alienari, & per contractum devolvi non posse; Imperium in Principis marfupio non est. *Bald. in cap. 1. Intellectu X. de jurejur. Otrad. cons. 94. Fas in l. debitorem 7. C. de pactis*, id tamen largiri potest, si Rex titulo privato v. gr. empti vel donati regnum jure acquisiverit, tum jus ita jure quæsitum, eodem modo iterum alienari potest. *Conf. Dn. Coccej. disp. d. I. B. & P. Regn. port q. 1.* Si quoque regnum belli jure quæsitum sit, pleniorum quodammodo facultatem de Regno disponendi tribuimus, quæ tamen ad excessum neutiquam pertinget, Reges sunt tutores ad tuendum populum dati, qui alienat, non administrat, unde in legibus civilibus illis, quibus sola administratio concessa, non statim alienatio permessa, qui alienat, perdere censetur. *Conf. l. 3. C. de offic. proc.* Principatus non ad dominorum, sed subditorum commoda inventi, *Vultej. Conf. 35. n. 141. vol. 3. Vasq. 1. Contr. illust. c. 30. n. 2. §. 2. cap. 29.* Duo sunt casus in quibus alienatio hæc permessa, si (1.) ex necessitate & (2.) utilitate publica contractus hic celebratus, regula enim est, quod

quod omnia illa, sine quibus pax & publica tranquillitas promoveri nequeunt, Principi natura indulta sint, & tunc alienatio hæc sub administratione imperii continetur. Neque quoad alienationem partis, consensus illius, quæ alienatur, partis requiritur, neque etiam opus est, ut partis hujus aliqua subsit utilitas, in casu enim necessitatis potior est ratio totius, quam partis, cum satius sit, ut abscindi se patiatur pars, quo conservari possit corpus reliquum, quam ut pereunte toto pereat & ipsa. *Conf. Ziegler & Osand. ad Grot. l. 2. c. 6. §. 4. Myler. ab Ebrenebach. nom. l. 8. §. 2.* Pacta vero ex necessitate inita, hac evanescente, ne utiquam cessant, frustra impieque dissentiente Machiavello, qui credit, non chartas aut scripturas, sed vim & necessitatem Principem ad servandam fidem adstringere. *Conf. Machiav. de Principe. Cassan. es recherches des droits de France l. 1. c. 5. p. 293. Petr. Gregor. Tholos. de Rep. l. 24.*

§. XII. An Princeps minorennis læsus restitutionem in integrum petere possit, inter Dd. Juris Nat. disputari consuevit, negativam hic statuimus, nisi Rex fuerit impubes, tum enim talis ipsi restitutione indulgenda erat, aut enim Rex, vel tutore vel curatore autoribus contraxit, & cessat restitutio, cum nemo alias cum administratoribus regni contracturus fuërat, aut cum alio æque absoluto Principe, & adhuc cessat restitutio, aut cum privato contraxit, ubi eodem jure ac privatus utetur Princeps, arbitris eo nomine statutis, qui, quatenus ipse ex calliditate alterius & lubricum ætatis læsus fuerit, judicent.

An restitutio in Principibus locum habeat.

S

Conf.

Conf. Ziegler. & Feld. ad Grot. l. 2. c. 14. §. 1. Curing. de Finib. c. 19. §. 8. Alb. Gentil. de I. B. III. 14. p. 598. Pufend. IIX. 10. 2. Si vero Princeps arbitrorum iudicio stare nolit, creditoris quidem jus hic declaratur, exactio vero sequi non potest. Grot. d. l. §. 6. & sparsf. flor. p. 277. Hobbes VI. 15. Pufend. VIII. 10. 6. Strauch. de constit. Princ. th. 38. Ziegler. de jur. Maj. l. 1. c. 31. n. 22.

An Successores ex contractu Antecessor obligentur.

§. XIII. Quoad successorem, quatenus is ex contractu antecessoris obligetur, notandum est: Si Princeps antecessor intra justos administrationis terminos contraxerit, successor qualiscunque indistincte tenetur, quamvis etiam antecessor in re dubia contraxerit, modo non ex errore & inconsulte transegerit, talis enim contrahendi potestas sub Imperio comprehensa est, quod nec in infinitum protrahi, nec ad angustias nimias coarctari debebat. Qui enim ad publicam utilitatem & dignitatem celebrati sunt contractus, in feram redundant posteritatem, quod confirmat *c. si gratiose de rescript. in 6to R. I. de anno 1555. §. Solches u. jedes wie obgeschrieben conf. Mant. de tac. & ambig. conv. l. 27. t. 5. n. 1. Grot. d. l. §. 10. II. 12. Pufend. VIII. 10. 8. Carpz. de Leg. Reg. c. 3. §. 13. Arniseus de j. Maj. l. 1. c. ult.*

Quid juris si Princeps vel publice nomine contraxerit.

§. XIV. Omnis successor ad illa, quæ respectu regiminis & imperii contracta sunt, aut quæ publicam causam concernunt, obligatur, quæ vero Princeps ratione privati patrimonii contraxit, ex eo soli hæredes obligati sunt. Sin contractus iste de negotio publico intolerabilis, ac cum destructione

Regni

Regni conjunctus esset, nec eum, qui hæreditatio jure ad Regnum peruenit, obligatum credimus *Olrad. conf. 94. Garf. Mastrill. l. 1. c. 18. n. 48.* in dubio autem semper in utilitatem Reipubl. quid contractum præsumitur. *Reink. d. R. S. l. 1. Class. 3. c. X.*

§. XV. Rex beneficia regulariter non revocat, beneficio enim semel translato jus quæsitum est alteri, quod ei subinde auferri non poterat. §. 3. 1. *de F. & F.* Nec enim Imperii Majestatisq; propriū est concessa auferre, *autor de referend. palat,* item de donationibus, privilegiis &c. judicandum *l. 60. de Jud. l. f. C. de re Jud. Vultej. conf. 35. vol. 3. Reinking. l. 2. d. 2. c. 8. n. 25. Myl. ab Ehbrenbach. de nomol. l. 13. §. 4.* Excipe tamen, si Princeps in eum statum perveniat, quo apparet, Principem vel noluisse, vel non potuisse ita jus suum auferre, quod tum contingit, si in summum Reipubl. detrimentum talia beneficia tenderent, sic enim ea licite revocantur, quin si non quidem ab initio, sed in progressu appareat, talem concessionem Reipubl. perniciosam fore, tamen hisce aliisque concessionibus illa semper clausula tacite inest, si res in suo statu permanferit *l. 8. C. de revoc. donat.*

An beneficia a Rege indulta revocentur?

CAP. IX. De Jure belli.

§. I.

AD defendenda Jura & legitimam, quam natura impertit facultatem, duo supersunt remedia, imperium & bellum, illud in subditos, hoc in

In extraneos bellum in subditos imperium exercetur

S 2

extra-

extraneos exercetur, illo fas & æquum inter subditos, qui parere jubenti tenentur, imperando sustinetur, contumacesque coercentur. Hoc extraneorum, qui imperio ejus non parent, injurias propulsat, & à se suisque amovet. Bellum est facultas legitima de re controversa per vim certantium. *Cicero* dixit, bellum certationem per vim, per certationem non actum, sed jus certandi intelligens, uti successio est jus succedendi *l. 24. ff. de V. S.* actio jus agendi seu persequendi *§. 1. l. de act.* Bellum gerere licet frustra cum *Erasmo Roterodamo in libello de Christiano milite & Johanni Fero. lib. de pace tuenda*, id negantibus *Anabaptistis & Phatinianis.*

Ovid bellum justum.

§. II. Bellum justum nihil aliud est quam defensio juris contra vim injustam, injustum bellum, non bellum, sed latrocinium est, is quoque jus suum defendit, qui ablatum ab alio repetit, atque inde non defensivum tantum, sed & offensivum sua gaudet justitia. Justitia belli constat ex unico necessario isto medio, sine quo enim nec me conservare, nec jura mea recuperare possum, illud utique naturalis juris est. Unde bene *Dn. Coccejus diss. de Jure vict. §. 7.* facultas defendendi, quæ omnibus, quin & brutis à rerum creatore data est, desineret, si unicum illud remedium, quo solo defensio fieri contra invitos potest, auferretur. Invitus vero quis sit, ad restituendum id, quod alteri debetur, si enim sponte quis satisfaturus est, cessabit armorum strepitus. Patet hoc porro ex necessario fine & officio magistratus, qui ideo constituti sunt, ut subditi tuti sint ab injuria, a vi
tam

tam publica quam privata. Comprobant id porro instinctus motusque naturales, inditum enim est natura homini naturalis quædam inclinatio se defendendi, quam primum enim natum est animal, ipsum sibi consiliatur & commendatur ad se conservandum, atque ad suum statum, & ad ea, quæ conservantia sunt ejus status; alienatur autem ab interitu, iisque, quæ interitum videntur afferre. Licitum est vim vi repellere, quin cum nemo per famosam *Jsti in l. 13. ad l. Aquil.* decisionem, membrorum suorum sit dominus, ne quidem hæc defensio remitti aut omitti potest. Evincunt hæc prima naturæ Græcis τὰ πρώτα κατὰ φύσιν dicta, per quæ nihil aliud quam motus instinctusque illi intelliguntur, quibus spiritus animales ad sui defensionem rapiuntur, confer. specialem *Bæcleri diff. de primis N.* nam & vitulus nondum enatis cornibus ea parte minatur, & equuleus nondum firmatis ungulis calcitratur, & catellus dentibus nondum robustis morficat. *Grot. de J. B. & P. l. 1. c. 2. §. 1. Tabor de abusu armorum in defenf. bonorum coerc. c. 5. §. 9.*

§. III. Neque divino juri repugnat bellum conf. Psalm. XX. v. 6. testantur id exempla bellorum apud Israëlitas etiam non mandatorum, quin leges generales ac perpetuas de modo gerendi bellum Deus populo suo præscripsit. *Deut. XX. 10. 15.* Unde bella Abrahami cum septem populis, Dei bella vocantur, quippe Dei jussu non arbitrio humano suscepta. Inde Divino ad Hebræos scriptore teste dicitur *Gedeonem, Baracum, Simsonem, Jephthen, Davidem, Samu-*

*Bella ad
vino juri
non repugnant.*

Samuelem, atque alios per fidem debellasse regna. *Conf. Seld. de I. N. & G. VII. n. 12. Alb. Gent. de jur. bell. l. 5. Grot. d. I. B. & P. c. 2. §. 2.*

Neque
Novo testa-
mento.

§. IV. Neque bella novo testamento repugnant, Christus enim magistratui obediendum esse, imperat *Rom. XIII.* atque hæc obsequii gloria à subditis præstanda sine armorum adminiculo, subditis refragantibus, exerceri haud potest, quod plurimis rationibus demonstrat *Grotius*, non obstante *Matth. V. v. 38. & Rom. XII. v. 17.* nihil hæc loca arguunt aliud, quam generosius, melius, virtuosiusque esse bellum non geri, indeque à cæde abstineri, quin longe benignius quem facturum, si injuriam potius ferat, quam vi, viribusque declinet, omni vero juris vinculo hætenus hic cessante. Christus enim non fuit legislator *supra*, sed majora virtutum perfectionumque sancita decrevit *disp. nostr. de jur. hum.* idem ad objectiones veterum Christianorum respondetur, ut taceamus, non fuisse hos legislatores, id certum, multa præclara, & quæ pietatem summam redolent, in eorum scriptis contineri, unde nec illi capitalibus, si quæ à reis sumebantur, suppliciis interesse cupiebant, cum tamen recte supplices ad debitam pœnam vocentur, ita recte bella geruntur, & gesta fuere hætenus *conf. Gerhard. de magistr. pol. §. 388. & 391.* quæ cum in se clara limpidaque sint, ita præter necessitatem tam prolixè à *Grotio* tractata fuere. *conf. Vitriarium c. 3. Kulp. ibid.*

Diviso
bellorum.

§. V. Bellum vel publicum vel privatum est, illud quod autoritate potestatis summæ geritur, male

male vero Grotius putat, tale esse, quod autore èo geritur, qui jurisdictionem habet, jurisdictio intra, bellum autem extra territorium exercetur, jurisdictio inferiori quoque magistratui, jus belli superiori competit, jurisdictio in eos, qui judicem, bellum in eos qui talem non habent, geritur. Privatum bellum nihil aliud est, quam legitima illa, in casu deficientis judicis defendendi se facultas. Male heic Grotio sententia, quasi judicia non à natura, sed hominis facta sint. Theologis heic nobiscum consentientibus *conf. Gerhard. de Magistr. pol. n. 27.* judicia enim sunt à natura, perinde uti officium magistratus, quod in jurisdictione consistit, à natura est, facta humana non opponuntur, sed subordinantur naturæ. Tale vero privatum bellum incipit, ubi cessat iudicium, ubi iudex sine certo periculo aut damno expectari non potest, si quis versetur in locis non occupatis, ut mari, solitudine, insulis vacuis, si subditi iudicem non audiant, aut is iustitiam denegaverit. Bellum porro vel solenne vel minus solenne est. Illud, quod autore eo, qui summam in civitate potestatem habet, geritur, & ut ritus certi adhibeantur, hoc sc. quod ritibus istis, qui tamen de jure gent. secund. sunt, carere potest, ad illos non hosce ritus Princeps obligatur, *aliter. Grotius d. l. §. 4.*

§. VI. Soli in civitate Principi jus belli competit, magistratus vero duplex jus belli à natura habet. (1.) Ex mandato superioris, quo id constitutum, sine quo jus suum tueri nequit, unde si non verbis & via juris, sane via facti demandatam sibi provinciam

*Cui competit
jus belli.*

ciam exequatur, deinde uti cuilibet, sic & magistratui (2.) jus privatæ defensionis competit. Ad illud, jus cogendi refractarios per apparitores spectat, quæ pars imperii, non belli est, qualis potestas publ. statuta & judicata in causis civilibus modica coercitione tuendi & exequendi mixtum imperium vocatur. *arg. l. f. §. 1. de offic. ejus cui mand. fct. & vel manu militari l. 68. de R. V. l. 13. pr. ne vis fiat ei qui in poss. vel pignorum captione, mulctæ indictione, corporis retentione fieri solet l. 9. §. f. ad L. Jul. pecul. l. 4. §. 2. de damn. inf.*

Instrumentum belli.

§. VII. Adhibentur in bello servi & subditi, quos tanquam instrumentum aliquod Princeps ad hoc officium compellere potest. In hoc instrumento requiritur, ut voluntate causæ agat, ut vel ultro, vel cogi possit, servus Aristoteli audit *δουλος ἐπιψυχον*, quod autem propter certum statum aliqui leventur, ut Clerici, de quo *Arniseus de exempt. Cler. sect. 1 §. 6. Gerh. de Mag. pol. n. 298.* alii arceantur, ut servi l. II. d. re. milit. positivi juris est.

Belli causa quosplex.

§. VIII. Belli causa vel justifica vel svasoria est, illa, ob quam juste, hæc ob quam conducit bellum geri, illa quæstio juris, hæc politica, illa proprie justa, hæc cæteris paribus, injusta est. *Conf. Bæcler. ad Tac. c. 10. n. 1. p. 322.* distinctio porro est inter principium & occasionem, illud, à quò incipit bellum, actu, hæc prætextum involvit, qui ad bellum gerendum nos adigit. *Conf. Grot. II. c. 1, Polyb. lib. 3. Hist. cap. 6. Liv. l. 36.*

§. IX.

§. IX. Sola injuria, non futura, non imminens, sed quæ realiter illata, justa bellum gerendi causa est; Maxima nobis ex Dionis Cassii; quem Grotius *l. II. c. I. §. I.* citat, effato, justitiæ habenda est ratio: quæ si adsit, vis bellica spem bonam præbet, sin absit, nihil quis certi habet, remota justitia quid aliud sunt bella, quam mera latrocinia. *August. de Civ. Dei l. 4. c. 4.* Unde qui sine causa bellum gerit, *Seneca* latro, *Lucano*, prædo, *Justinus*, pirata vocatur, de quibus adaptari poterat illud *Seneca*, possum dicere, non esse hanc crudelitatem, sed feritatem, cui voluptati sævitia est; Possumus insaniam vocare. Nam varia sunt genera ejus, & nullum certius, quam quod in cædes hominum & laniationes pervenit, nam sine causa in bella ac pugnas ferri, mera insania est, malum sibi quærens.

*Injuria
belli causa
est & qua.*

§. X. Non igitur metus vicinæ potentia sufficiens ad bellum causa est, aliud est potentia injuriam agendi, aliud ipse injuriæ inferendæ actus, impedire alterius incrementem vim, non bellum, sed invidia est, metus injuriæ non est injuria, nisi certitudine morali constet, non solum de potentia ipsa, sed & nocendi animo. *Conf. Grot. l. 2. c. XXII. §. 5. & II. l. 17. Pufend. II. 5. 6. II. 6. 5. Strauch. diff. jur. publ. IX. 15.* non sola citra necessitatem utilitas, non denegatio matrimonii in laxa foeminarum copia, non cupiditas melioris sedis, justam bellandi causam præbent, posteriori titulo Hispani contra Indos usi, confutati à *Fr. victoria relection. 5. Joseph. de Costa de procur. Indor. Salut. l. 3. c. 3. Vasquius l. 20.* ad quæ accedit,

*Catalogus
causarum
ad bellum
non suffici-
entium.*

T

quod

quod India jam tum occupata fuerat à suis incolis. Ut ut autem imperiū in homines rationis usu carentes, bestiarumque instar viventes, occupari possit, terra tamen eis relinquenda, furor, amentia &c. non tollunt dominium, & jus semel quæsitum. Hinc nec inventio rerum, ab aliis occupatarum, etsi illi, qui teneant, sint improbi, ac de Deo male sentientes, fat justam bellandi causam suppeditat. Neque arrogatio domini in populum barbarum, nisi gravissima peccata naturam & societatem humanam per se impugnantia concurrant, *Grot. d. l. §. 10. Alber. Gent. l. 25. Lipsius pol. V. 4. 17.* Neque libertatis desiderium, quasi illa naturaliter & semper quibusvis competat *Pufend. elem. r. 37. Grot. de I. N. Gent. III. 2. 8.* quamvis non diffidendum, libertatem rite à Tyranno scilicet amissam jure vindicari: nec voluntas regendi alios, quam peritia & prudentia præ alio non tribuit, nec titulus Domini Universalis in orbem, (quod enim Imperator Romanus orbis Dominus vocetur *in l. 9. C. ad l. Rhod.* per id non imperium aliquod in cæteros; sed quod præcipuus inter cæteros sit, significatur, uti Roma urbium Domina i. e. præcipua vocatur,) belli causam sistunt. Unus autem in omnes imperium non competit, ut enim navis aliqua ad eam magnitudinem pervenire potest, quæ regi nequeat, sic & hominum numerus & locorum distantia tanta esse potest, ut regimen non ferat. *Conf. Petr. de Ando. l. 2. c. 8. Zoanettum. Clutenium aliosque, quos confutat. Bachev. ad Treutl. V. l. d. 3. th. 7.* accurate quoque vocabulum mundi Dominus explicat *Godofred.*

fred. ad l. à Zoon c. 7. Conring. de Imper. Germ. Rom. c. 2. & dissert. de Imper. Rom. Germ. §. 10. Du. de Danckelmann. disp. de Imperio in pares Coroll.

§. XI. Neque Ecclesiæ proprie in populos ignotæ hæctenus terrarum partis jus competit, ecclesiæ enim jus non in imperando, sed docendo, monendo, adhortando, objurgando consistit, nec quicquam commercii habet cum brachio seculari. *Puf. de Habit. relig. Christ. ad vitam civilem. passim.* Neque voluntas implendi vaticinia justam bellandi causam præbet, vaticinium enim nihil aliud est, quam narratio rei futuræ, aliud autem est prædicare, aliud jus ferre, neque quis sibi jus in decreta Dei assumere valebit.

Ecclesia in ignotos populos non habet jus.

§. XII. Ob causam adhuc dubiam bellum geri nequit, nemo enim jus prætereendere potest, nisi de eo liquido constet; an causa certa sit, nec ne, Principis arbitrium est, probe expensuri, an causa justa sit nec ne. Quare in rebus dubiis examen instituendum, hinc illinc argumentis petitis vel ex re ipsa, qualia sunt, quæ ex causis, effectis, & adjunctis aliis desumuntur, vel ex opinione prudentum, utpote consiliorum. Sunt vero tres modi, quibus vitari potest, ne controversiæ erumpant in bellum, quæ non huc, sed ad Politicam spectant, & à Grotio, *Pufendorffio IX. 13. 3. Camillo Borelli, Job. Baptista Perusino late efferuntur. Kulpis pluribus d. l.* Primus modus colloquium est, de quo *Bæcleri dissertatio de colloquiis Principum*, alter compromissum, de quo *Anthonijs Blancus*. Officium vero arbitratorum exhibet. *Puf. V. 13. 4.* Tertius est fors *Grot. d. l. §. 9.*

Causa dubia jus belli non præbet.

An causa belli utrinque justa esse possit?

§. XIII. Utrinque potest esse jus belli gerendi, quin processus justus, sed non justa causa, in contradictoriis enim utrumque verum aut falsum esse nequit. Huc pertinent egregia Grotii monita in *cap. 24. de bello non temere etiã ex justis causis suscipiendo.*

Qui bello juventur.

§. XIV. Juvare bello subditi & ex fœdere socii debent, illud ex officio magistratus, hoc ex vi pacti resultat. In eadem causa sunt qui juvant, & qui juvantur, regula est, qui causam hostis mei sequitur, meus quoque hostis est.

An civis deserere possit?

§. XV. Ad periculum à tota civitate declinandum si unus exposcatur, deserere quidem is potest, non dedit, nisi periturus, neque Vasquii contrarium tenentis sententia heic quicquam facit, cujus potiora argumenta sunt, cives ideo in civitatem subisse, ut eorum res salvæ sint, jus magistratus in defendendis civibus consistere, at hæc argumenta facile elidit ipsa necessitas, ipsa civitas non nisi dedito hoc cive, salva sanaque esse poterat, fatius proinde erat, unum quam omnes perire, magistratus non unius civis, sed totius cœtus curam gerere debet, civis hic adeo cum defendi non poterat, dedito debebat. *Conf. Grot. Felden. Puf. elem. 1. 12. 45. Bœcler. dissert. de domin. eminent. p. 95. diss. nostr. de contract. summ. potest.* Dissentiunt præter allegatum Vasquium & Scotum commentatores *Feldenus, Zieglerus, Oslander.*

Sociis an auxilia debeantur?

§. XVI. Sociis auxilia quoque debentur, quamvis nulla spes certi exitus sit, nisi præsentissimum adsit periculum, de quo Grotii sententia admittenda. An amicis, an hominibus aliis ob jura, quæ

quæ vocant amicitia, & naturalem illam, quæ inter homines est, cognationem auxilia sint ferenda, iterum tum politices tum ethices quæstio est, non huc spectans, sed à mero Principis arbitrio dependens. *diff. Grot. d. l. §. 5. Alber. Gent. d. l. p. 48.*

§. XVII. Subditi tenentur sequi bello magistratum: possunt commodare operam & aliis, exc. si causa belli sit notorie injusta, regulariter justa belli causa pro subditis alienis, ut ab eis arceatur imperantis injuria, non est, subditi enim obligantur suo magistratui, in cujus actiones extraneus nullum jus habet, secus si notoria injuria, & Princeps Tyrannus sit, tunc enim arma tali gerens Princeps causam subditorum legitimum jus persequentium sequitur. Optimum est, ut in ejusmodi contentionibus conciliari suis imperantibus quærant subditi, aliorum Principum interventu, quorum sponcione caveatur, ne conventa deinceps pœnæ aut eminentis imperii jure rumpi possint; *Conf. Grot. II. 26. n. 6. exemplum in pactis Monsonianis inter Hispanos & Gallos Telinae factis artic. 5. seqq. extat in Ministerio Cardin. Mazar. p. 182. add. Bodin. de Republ. V. 6. p. 605. Obrecht. spons. pac. c. 5. §. 3.*

*Subditi
sequuntur
Principem
in bello.*

CAP. X.

De Processu belli.

§. I.

HActenus de justitia & causis, unde bellum oritur, actum, sequitur ipse belli processus. Quod in causis privatorum judicia, id in causis regum bella sunt, induciæ feriæ, victoria sententia est.

Connexio.

§. II.

Quale
bellum pro-
prie lici-
tum.

§. II. Bellum licitum est sine quo recuperare jus suum læsus nequit, hoste enim res nostras restituere detrectante, unicum hoc, quod in vi consistit, remedium incipit. Omne igitur jus belli hac regula definitur, quod omnia illa in bello sint licita, sine quibus reparatio juris nostri obtineri nequit. Ideo enim bellum iuste geritur, ut jus suum, quod aliter non potest, princeps recuperet. Hic finis est totius negotii, præliis igitur victorias, victoriis jus suum tueri ac vindicare princeps intendit. *Dn. Coccejus disp. de jure victoriae §. 8.* excipe, si sine bello aut victoria reparari possit, quando sc. tantum bonorum in manibus habeam, ex quo satisfieri mihi possit. In dubio hæc omnia dependent a conscientia & iudicio cordati principis: huc tres *Grotii regula in l. 3. c. 1. §. 2. 3. 4.* pertinent *conf. Hobbes de cive l. 8. Text. 18. §. 6. Veltbus de princip. just. & decor. p. 1001. Strauch. de imper. mar. c. 8. n. 3.*

Apertus
gerendi
bellum mo-
dus.

§. III. Modus gerendi bellum apertus per vim & terrorem fit, nec tantum hoc remedium in hostes, sed omnes, qui ab eorum partibus sunt, patet, hi enim sequendo causam hostis pars belli existunt. Cum vero hæc ipsa licentia, si aliter jus recuperari non possit, in ipsam competat vitam, ita multo magis in res hostium exercetur, quare non tantum ipsæ res hostis, sed etiam, quæ ab extraneis advehuntur, & communi nomine contrabandæ dici consueverunt, auferri possunt. Quæ vero non ad utilitatem hostium sed voluptatem potius vergunt merces, illæ prohiberi nequeunt, hostem enim istæ magis ener-
vant

vant quam roborant, quoad commercia vero Gentium bello non implicitarum licitum est cuique jus suum urgere, & commercia cum hoc populo exercere, unde regula existit, orto inter populos bello, non excludi jure Gentium pacatos a libero cum hostibus commercio, quæ vero ad commercia pacis non belli, seu quæ propria bellorum sunt, restringenda, uti durante bello arma administrare, quo ipso commercia pacis non exercentur, sed hosti assistitur.

2. Commercium illa pacis non cum alterutro hostium solo, sed cum utroque æqualiter exercenda sunt, ne videatur alterum alteri præferre, unde qui hosti frumentum venale subvehit, non ideo statim hostis loco erit, modo tibi pro eodem pretio vel tantumdem petenti non denegaverit. Igitur hoc ipsum potius est officium verum mediatorum & pacatorum, ne commerciorum consuetudine alteri parti præ altera magis faveant *Conf. Liv. 38. Dn. de Danckelmann. disput. de Imper in pares §. 12. 13. 14. 15. 16.* Breviter, omne illud commercium extraneorum, quo hostis vires augentur, & ad præsentem belli statum faciunt, indictum est, quod fieret, si obsessis arma, frumenta, pecunia subministraretur *Conf. l. 2. pr. ibi ut ferrum & frumentum & sales ff. de publ. c. 2. X. de Judeis c. l. extrav. comm. eod. tit.* Si vero quis accepto pretio contentus esse nolit, judicium hostis ejusque causam sequitur, quod igitur in hostem in hunc quoque licebit. *Conf. l. 2. C. quæ res export. non possint Gold. tom. 2. Const. Imper. fol. 117. Dn. Coccejus disput. de commiss. §. 1. 2. passim.*

§. IV.

*Latens
bella geren-
di modus.*

§. IV. Modus agendi bellum latens per dolum, cui stratagematis nomen vindicant, expeditur, de stratagematibus ex veteribus Scriptoribus extant, *Polyenus & Frontinus, ex recentioribus Henricus Ranzovius ac Elias Reusnerus, manipulum Stratagematum Amstelodami Winstrupius, Tholose vero quadam Gallorum stratagemata Bellus edidit.* an dolo utiliceat in bellis, gravis est inter doctores pugna, simpliciter hic affirmativam statuimus, dolo an virtus quis in hoste requirat? quin levior hæc, ad recuperandum jus suum, via est, humano enim sanguini parcitur, si occidere hostem multo magis eum circumvenire licebit, viribus corporis vincere belluinum, at consilio superare animæ rationalis & ingenii est. Idem de mendacio dicendum, quoties enim alter nec decipitur, nec ipsius jus læditur, toties id licitum erit, at quæ vale jus prætetendit hostis? mendacium proinde sermo est, quo aliud loquimur quam sentimus. Simulatio actus est, quo aliud agimus, aliud agi simulamus, & quamvis verba ad exprimendum animi sensa à natura sint comperta, non tamen inde sequitur, cuius vera dicenda, sic enim, & occulta pandi deberent, quin verba à natura non sunt inventa, sed ex arbitrio hominum deveniunt, id verum est, contra virtutem plerumque esse mendacia, omnino enim in his quædam imperfectio est, ob summam, quæ heic & in dictis & factis deprehenditur, inconstantiam, sed nec hoc perpetuum, interdum enim mendacia summam merentur laudem, si mendacio aliquo vel Princeps, vel familia, vel patria confer-

conservari, vel aliud quoddam Reipubl. commodum procurari possit. *Conf. Exod. XIX. Grot. de J. B. & P. l. 3. c. 1. §. 9. 10. II. 12. 13. 14. Pufend. IV. 1. & de off. l. 1. c. 10. Seld. VI. 3. Alber. Gent. II. 3. 4. 5. Hobbes. 18. 4. Veltbus. de princ. just. & decor. p. 986. Dn. Coccej. disp. de simulat. passim. Casauboni epist. ad Frontin. Ducæum Jesuitam Montalt. lit. Provinc. epist. 9. Grotium loca quædam contorte heic explicantem refutat Nic Abramus Professor Pontomuffanus. Quando igitur extrinseco signo aliter ac alter putabat, utimur, si id in rebus fiat, simulatio, si in verbis, mendacium appellari solet. Per simulationem rebus pro arbitrio uti licet, etiamsi prævideamus, futurum, ut alter inde falsam concipiat opinionem, dummodo nullum inde sequatur nocumentum, aut nocumentum ipsum seposita doli consideratione licitum sit. *Grot. d. l. §. 8. Cæterum quæ hætenus dicta sunt, non nisi ad asserentem sermonem, & quidem talem, qui nulli nisi publico hosti nocet, non ad promittentem, multo minus ad juratum referenda sunt. Grot. d. l. §. 18. 19.**

§. V. Quantum vero ad ipsum sermonem, bene de hoc inquit Cicero, societatis vinculum est ratio & oratio, quæ docendo, discendo, communicando, disceptando, judicando conciliat inter se homines, conjungitque naturali quadam societate. Regula constans est, sermone & reliquis animi sensibus utere ad tranquillitatem communem promovendam. Huc pertinent famosæ illæ regulæ, quas *Pufendorff & Thomafius* formant, de quibus conferendus quoque erat *Uffelmann de obligatione Homini*

Sermo quomodo instituendus.

U

que

quæ ex sermone oritur, scilicet, Tace si per loquelam tuam offendantur alii, aut damnum incurrant præter meritum, aut humanitas vel pactum, vel ingenere pax communis taciturnitatem exigant (2.) loquere quoties ex humanitate vel pacto ad loquendum obstrictus es, vel taciturnitas damnum vel contemptum alteri infert, aut tranquillitatem lædit. (3.) Vocabula in alia significatione non adhibe, quam conventum est. (4.) Ea loquere, quæ cum animo tuo conveniunt, si humanitas vel pactum vel communis tranquillitas talia exigant. (5.) Falsiloquio abstine, quoties per id alter læderetur aut contemneretur, & pax humani generis turbaretur.

*Requisita
belli solennis*

§. VI. Duo belli solennis essentialia requisita sunt 1. ut inter diversos populos summo imperio pollentes geratur. 2. Ut publice sit indictum: indictio sive denunciatio belli per facialem sive literas diffidatorias fieri solet. *Absage-Brieffe* ab hac differt clarigatio, quæ publica & solennis rerum aut cuiusvis juris clara voce facta repetitio est, in bello defensivo neutrum necessarium, quia quod bellum jam tum est, illud nasci amplius non potest, nec indici potest bellum, quod jam tum cœpit, quin in defensivo bello jus non repetitur, sed contra invadentem defenditur, in invaso non est res arbitrii, sed meræ necessitatis, nec potest bellum indicare, qui tale movere noluit. *Conf. Grot. l. 3. c. 3. §. 1. seqq. Alberic. Gent. II. n. 2. Zoucheus jur. Fec. p. II. f. 10. n. 1. aliter Zieglerus p. 533.* Sed & apertissimi casus dantur, ubi nec in offensivo bello clarigatione opus, si scilicet notorie constet

constet, adversarium restitutionem denegaturum, si alter absque clarigatione nos invaserit, tum enim talionis jure, quos mores in se probat, in alio non improbat, si de ferocia adversarii constet, quando tuto ad eum perveniri non possit, hodie plerumque indictiones per faciales seu *Heroldos*, quoniam per libellos publicos, quos *manifesta* vocant, expediti solent *conf. Textor. XVII. 50. Besold. Thes. pract. voc. Heroldt.* Consvenerunt etiam bellum molientes, legationibus ac literis ad vicinos Principes armorum suorum necessitatem, hostilium injulitiam accusare, quales svaforias literas examinat *Forstnerus ad Tac. XV. Ann. 13. p. 135.*

§. VII. Effectus indictionis ad subditos, socios, aliosque adhærentes extenditur: pluribus fociis eadem causa bellum gerentibus, una, ex diversis, quot causæ, tot denunciationibus opus, quod enim heic injuriæ, tot personæ, & quot repetitiones, tot hic bella sunt, unde etiam, si hi focii absoluto bello invadantur, nova hic indictione opus est, igitur si focii ita concurrant in bello, ut unusquisque ex causa propria agat, tunc revera distincta bella sunt, etsi mutuis viribus gerantur. *Grot. d. l. §. 9. Textor. XVII. 5. 4.* Quoad subditos, nulla hic clarigatione opus, clarigatio enim species belli est, quod subditi non gerunt, subditi Principis judicium sequuntur, clarigatio insuper publica est persecutio, quæ non nisi inter publicas personas expeditur, multo minus inter latrones clarigatione opus, quippe qui cœtum non constituunt, sed criminis causa fociantur, nisi mutato

Effectus
indictionis
quis?

prædonum statu aliud vitæ genus amplexi fuerint. Finis est, ut certo constaret, non privato ausu, sed voluntate utriusque populi, aut populi capitum, bellum geri *Grot. d. l. §. XI.*

Indictione præsidio facta quid juris?

§. VIII. Indictione præsidio saltem facta statim bellum geri potest, illique, qui in præsidio sunt, indictionem sibi factam denuncient, tantum tamen spatium expectandum, ex quo probabiliter constet, adversarium reparaturum, aut ad minimum reparare posse, id quod ablatum, in quo si cesset, statim armorum strepitus incipiet. *Conf. Alexander ab Alexand. Gen. dier. l. 5. c. 3.*

Effectus bellorum.

§. IX. Quantum ad ipsos, facta indictione, bellandi effectus, dicta jamtum fuit regula omnia scilicet ista licere aut permitti, sine quibus jus defendi vel recuperari, aut victoria obtineri nequit, ista igitur licentia, si impedimentum hoc aliter tolli haud possit, non tantum ad corpus vitamque, sed & res hostium protenditur. Frustra heic dissentientibus, qui vel ex virtute, vel generositate, vel conscientia, contrarium decidere malunt. *Grot. d. l. c. 4. §. 12. 13. Pufend. III. l. 7.* removendum quoque erit heic bellum injustum, de hoc enim vera est Grotii sententia, ubi belli causa injusta deprehenditur, etiamsi solenni modo sit susceptum, injustos esse interna injustitia omnes actus, qui inde nascuntur. Quin hi latrunculorum non justii bellandi actus sunt. Et quamquam res inæstimabilis sit vita hominis; nullumque magis natura nefas, quam hoc sacrum, hoc carum. Deo animal lædi, nedum occidi, cum tamen sine
cade

cæde juris persecutio fieri non possit, ita hæc licita, non enim adigi hostis ad satisfaciendum potest, nisi viribus, quibus resistit, recisis & debellatis *Dn. Cocc. disp. de Jure victor. n. 11.*

§. X. Jus hoc licentiæ latisime patet, nam non eos tantum comprehendit, qui actu ipso arma gerunt, aut qui bellum moventis subditi sunt, sed omnes etiam, qui intra hostiles fines sunt, quo nomine & advenæ, si ad bellum cogi, utique & occidi possunt, quod in illis advenis, qui in obsidione urbis continentur, & tanquam temporarii subditi ad bellandum coguntur, passim constat; cessat tamen hoc, quando advenis, exeundi facultas conceditur, quod fit, quando ex hostium manibus fugiunt, quæ fuga enim cui-libet, cæteris paribus, patere debet, multo magis hoc in transeuntibus tenet, hi enim liberrimo transitu jure gaudent, & a belli calamitate immunes sunt. *Grot. §. 6. & 7. Alber. Gent. II. 2. Francisc. de Immola conf. 51. Petrin. de Bello 2. 18.* id vero vix admittendum putamus, quod subditi in solo proprio, in solo hostili, in solo nullius, in mari indistincte occidi possint, hæc enim occidendi facultas non aliter, permessa, quam si, ut sæpe dictum, alias victoria & jus nostrum obtineri nequit, at capi utique possunt.

§. XI. Consequens est, quod ii, a quibus nulla hostilis vis metuitur, occidi non possint, quo nomine nec infantes, nec foeminae, nec Clerici, nec senes, tuto occiduntur, non enim hæ personæ resistunt, sed victoria citra has omnino parari potest. Excipe, nisi & hæ arma tractent, foeminae quoque ad fornicationem

*Quomodo
jus hoc se
extendat.*

*Qua per-
sona non
recte occi-
dantur.*

onem alios seducant, aut a cædere reliquorum discerni non possint. *Conf. Livium graphice hoc perorantem l. 5. c. 77.* Idemque in Imperio constitutum in der *Reuter Bestallung. de anno 1570. §. 70.* ideo & captivi, & qui se dederunt, cum non amplius resistent, occidi nequeunt. *Conf. quoad priora Alb. Gent. II. 2. & 26. Textor. 18. §. 17. Seld. VI. 16. jus militare Danic. art. 40. jus mil. Wurtenb. art. II. nec movet, quod ipse Deus injunxerit Hebræis, ne vel sexui vel ætati Cananitarum hostium parcerent. Hebræis enim duplex bellorum genus fuit. Alterum commune, quod sua auctoritate, eodemque, quo aliæ gentes, jure gerebant. Alterum speciale, in septem populos, quod speciali Dei mandato, ejusque arbitrio gesserunt: In hoc, non illo mandata fuit infantium foeminarumque cædes. Deut. XX. v. 16. & seqq. Seld. c. 6. §. 12. seqq. Sich. de L. Reg. c. 5. c. 16.*

*Ad quid
præfectus
teneatur?*

§. XII. Quamdiu obsidio durat omnis in obsessos licentia permittitur, præfectus præsidii culpam omnem præstat. Si tuendi nulla spes superfit ad dendum, si obstinatus deditioem detrectat, ad damnum, protervia sua causatum, resarciendum tenetur. Sola enim defensione laudabili ipsi concessa, defensionis terminos excedit is, qui defendere amplius nequit. *Conf. Grot. d. c. §. 13. Hojer. ad jus militare Brandenb. tit. 3. art. 20. p. 328.* capti autem, dediti, obsides non occiduntur, nisi ob talionem & pertinaciam in resistendo. *Alb. Gent. II. 19. p. 394.* Si quis autem præsidio decesserit, omnium populorum legibus gravissimas pœnas fert, neque ullam fere excu-

excusationem accipit. *Conf. l. 3. §. 5. de re milit. Livius. XX. c. V. 37. Maximilian. Articulis. Brieff art. 23. jus milit. Brandenb. t. 7. art. 33. Svecorum art. 48. 49. 50. Dan. art. 107. Batav. art. 51. Helvet. art. 43. conf. Kulpis colleg. Grot. §. 6.*

§. XIII. Quod de infantibus, senibusque dictum, idem statuendum de maribus, quorum vitæ genus ab armis abhorret, in qua classe sunt sacerdotes, & qui cum his affinitatem habent, Monachi & pœnitentes, qui studiis Literarum operam navant, agricolæ, mercatores, aliique opifices & artifices, quorum quæstus pacem amat, non bellum *Conf. Grot. l. 3. c. II. §. 10. Alb. Gent. II. 22. p. 427. Feltmann. respons. milit. IX. n. 68. 69.* mitius inde quoque cum sacerdotibus militaribus denen Feld-Predigeru procedendum erat, salva tamen heic utrovis toties dicta exceptione, nisi hæ personæ aut armatæ sint, aut alio modo noceant *Marquard. de jure mercatorum l. I. c. 16.* Ubi variorum populorum constitutiones refert. *Conf. Baron. ad Ann. 888. n. 2. Claud. Espenceus l. II. digr.*

Quæ porro persona non recte occidantur?

§. XIV. Quod lædendi modum concernit, videbatur quidem, si merum naturæ jus inspicias, nec venenata arma, nec percussores heic arceri, at jus Gentium, si non omnium certe meliorum jam est, ne hostem veneno interficere liceat, nec per se, nec ita, ut spicula & arma veneno inficiantur, imo ipsa natura ejusque decreta sanctiora hæc tanquam turpia arma rejiciunt, quod apud plures, uti dixi, gentes pariter tenet. *Conf. præter Grotium ex Theologis Dan-*

An armis venenatis uti liceat?

Danbauer. Colleg. Decal. p. 714. Zentgrav. diff. de armis in bello prohib. §. 7. Alb. Gent. p. 254. Norderm. de jur. Princip. th. 79. Hispanis idem tribuit & modum toxicandi prolixè describit *Thuanus lib. 46. p. 962.* quin expressis pactis super omittendo certo globorum armorumque genere conveniri solet, specimen ejusmodi conventionis novissimo bello inter Germanos & Gallos *Argentorati Anno 1675.* factæ extat, unde excepta *art 57.* verba huc pertinent, citata à *Dn. Kulpif. colleg. Grot. §. 7.* Causa hujus rei esse videtur, quod hæc arma non ad juris defensionem, sed vastationem tendant, quin in vindictam, majoremque dolorem excitandum vergant, & subinde ad honestam gloriosamque victoriam nihil faciant, qui vero injuste invaditur, alio remedio præcluso, hoc utetur, necessitate actum natura alias injustum, excusante. Necessitas enim legem non habere dicitur.

*An fontes
veneno in-
fici queant?*

§. XV. Contra idem Gentium decretum militat, si fontes veneno inficiantur, secus, si aquæ sine veneno ita, ut bibi amplius nequeant, contaminentur. *Grot. 3. 4. num. 17. Zentgr. d. dissert. §. 19. & 21.* frustra hic contranitente *Alberico Gentili II. 7.* cui à *Zentgravio. d. l.* satisfactum videtur. Nequaquam vero uti licebit incantationibus & magicis artibus, neque scorta, venerea lue quadam laborantia, ut inde hostilis exercitus inficiatur, submittere fas erat. *Conf. iter. Alb. Gent. II. 6. p. 289. Zentgr. d. d. §. 27. & 20.* neque in hostiles scæminas stupra permiffa erunt, scæminæ enim sua resistantia nobis nocere nequeunt, per talia facinora vires hostium non attenuantur, nec nostræ

augen-

augentur; verum quidem, quod in hostile corpus nulla committatur injuria, sed & efferatæ libidinis actus hic concurrat. *Alb. Gent. II. 21. p. 421. Textor. c. 28. §. 13. & 23. Zouchæus jur. fec. p. II. sect. 2. §. 17. Selden. V. l. 13. de jur. milit. originem & armorum varia genera sistit Alb. Gent. II. 7.* Differentiam veterum ac hodiernorum *Forster. ad Tac. II. Ann. 21.* arma in bello prohibita late persequitur *Zentgr. in d. diff. fusc. omnia exhibita à Kulpisio.*

ADDITIO.

Voce armorum generaliter intelligimus omnia, quibus hosti in bello nocere, vel hostem vincere possumus, adeoque non modo cum vi & manu, sed & cum consilio & prudentia alter altero superior est. Arma duplici sensu sunt illicita; vel vicio causæ, si pars justâ bellandi causam non habeat; vel ex defectu personæ, ut si pars jus belli & armorum non habeat; vel denique ipso armorum genere, si jure Gentium id non probatur, id vero certum est, & ex purissimis legis naturæ fontibus resultat, nullum armorum genus jure Gentium licitum esse, nisi quod necessarium est ad juris nostri defensionem, & sine quo vel jus ereptum recuperari, vel impetitum servari nequit. Quod cum obtineatur victoriis, nulla arma licita sunt, nisi quæ ad victoriam, & nulla victoria justa, nisi quæ ad jus nostrum obtinendum necessaria est; indubitatum equidem est, ei, qui vi injuriam infert, vel factam tuetur, pariter vim omni jure Gentium opponi posse. *Liv. lib. 43. c. 41.* Armaque in armatos sumere jura sinunt, detestanda vero sunt omnia illa arma, quæ non tam ad vincendum, quam ad nocendum ulciscendumque excogitantur, & exasperandis fauciorum doloribus, & ad tollendam omnem spem convalescendi inventa & comparata, ac proinde immanitatis magis belluinæ, quam justitiæ exequendæ instrumenta sunt. Uti si globis plumbeis, qui ex variis instrumentis bel-

X

licis

licis emitti solent, æs vel ferrum ita miscetur, ut aculei pariendo dolori, & ne sit eximendi iterum convalescendique facultas, emineant. Idem dicendum putant, de ingentibus illis machinis bellicis, quæ non expugnandis & occupandis oppidis & munimentis, sed tantum concutiendis & evertendis eorum ædificiis admoventur: Vulgo bombardiren dicitur, & voce & re nova, cum neque spes neque animus sit expugnandæ urbis, sed exsatiandæ vindictæ, explendique odii. Quin naves incendiarias, globos ignitos, vel pulvere oppetos ac sinu stragem gerentes, vel ingentia ore incendia vomentes machinas mos hodiernus quoque commendat; Verum hujus immanitatis non illa pars obnoxia est, quæ aliter jus suum tueri ac recuperare nequit, sed in illum, cujus injuria necessitati tam execrabili causam dedit, ejus vindicta recidit, & illius caput tot innocentium hominum sanguine consecrat. Sed & in eum hostem, qui armis illicitis ac citra necessitatem juris sui tuendi utitur, vicissim eadem arma, eademque bellandi ratio permixta est, ut in eum quoque paria machinarum monstra ac furia, et si tantum ad nocendum & ulciscendum parata sint, justa talionis lege immitti possint. Nunquam tamen jus armorum & hostium in eos est, qui armis jam capti vel victi sunt: Cum omnis cesset feriendi in eos necessitas, qui jam sunt in nostra potestate, atque adeo juri nostro tuendo vel recuperando nullum amplius impedimentum afferre possunt. Non minus igitur sancta debent esse arma quam judicia, & quam justitia ipsa, pro cujus tuitione à natura permixta sunt, imo hoc eo magis, cum causa agatur ipso Deo judice & in immediato divini illius numinis judicio sanctissimo, in quo turpibus pudendis que artibus uti nefarium est quam maxime. Hinc veneno in hostem uti nullo jure Gentium in bellis licitum est; cum nihil in eo virtutis, nihilque sit, quo appareat, eum altero potiorrem vel superiorem esse, & præterea res sæda, improba, ac inter homines detestabilis sit. Neque ea virorum sed mulierularum

ularum pessimarum sunt arma, non bella, sed veneficia: nulla victoriæ insoles, cum nulla re alteri prævaluerit, sed mera flagitii infamia. Maximopereque interest, gladio an veneno quem interimas, in gladii enim actu virtus apparet, in veneno nulla: ex illo fortitudo, & quis superior sit, & victoriæ ratio dignoscitur; nihil horum in altero. Differunt igitur eo ipso, in quo omne questionis momentum situm est; sc. quod gladii, similiumque armorum usus in bellis honestus, veneni foeditissimus, & plane infamis sit, & honestum est certare, quis armis potior ac superior sit, turpissimum vero, quis veneficiis. Ad hoc belli actus igitur multo magis pertinet, si hostium fontes & aquas veneno hostis diluit; vel tela, gladios, hastas, glandes aliaque missilia ea peste inficit, at vero non abhorret a rationibus belli, si fontes vel aquæ non ita corrumpuntur, ut homines earum haustu pereant, sed ut bibi nequeant. Sed quid si alia via juristuendi & hostis vincendi non sit, uti si pars, quæ læsam se putat, hoste nimis inferior sit viribus ac consilio, nec ulla facultas ejus arcendi, veneno autem eum abigere possit? Resp. tum pro victo habebitur, ac dedere potius se debet, vel satisfacere hosti, quam ferrum infamare veneno, atque hoc suggerit servator *Luci XIV. v. 31.* sc. ut qui se viribus hosti imparem sentit, mature pacem petat. Cæterum non desunt casus, quibus veneno quoque se tueri fas erit, v. gr. Si sciant cives, victorem non mansurum intra fas belli & victoriæ, & ab eo se non hostilia, sed ultra sacros victoriæ fines atrociam passuros, atque ideo herbis, ubi aliter non possunt, a suis & conjugum liberorumque corporibus malorum extrema depellant, non id in legitimum hostem, sed in furiam, prædonem ac Tyrannum agitur, in quem omnis expediendæ salutis honesta ratio, idem licebit, si hostis pacem dare nolit, detestandumque est, cum percussor emitur, qui ex occulto & ex insidiis hostem feriat; nam nec minus id turpe ac fædum, nec plus in eo virtutis est, quam in veneno, & utrobique perinde sublata est mutua defensionis copia, quæ in bellis non magis, quam in judiciis tolli

in univēsum potest. Quin & tauros, leones, apros in praelia duxisse veteres, antiquus poëta *Lucret. lib. 5.* circa fin refert, sed & hoc bellandi genus Jure Naturali licitum esse pernegamus: nam non hominum in ea re virtus est, sed belluarum, & ab his, non ab hoste hostis vincitur. Denique ab artibus magicis quoque præsidium quandoque sibi quærunt bellatores, & famosi ideo sunt ultimi septentrionis populi, Finni, Lappi, an vero in his aliquid veri sit, varie disquirunt, nos ita existimamus: etsi quis artis magicæ usus in bellis esset, id tamen non nisi in eos, qui superstitioni huic dediti sunt, vim habere posse, in alios vero, qui animum corpusque virtute & recti studio munitum habent, nihil valere. *Conf. integr. diff. Dn. Cocceji de armis illicitis.*

An res
vastare li-
ceat?

§. XVI. Jus illud, quod in personas, multo magis in res hostium grassandi licentiam impertit, quare non tantum vastare, sed & hostiles res deprædare licet, per vastationem res hostium destruantur, per deprædationē minuntur, illa tum licita, si res vastata nobis noceat, si aliud defendendi remedium non supersit, si per eam vires hostium minuantur, nostræ vero firmentur, quare cum per res luxum promoventes, nec per ipsas sacras res vel augeantur, vel conserventur hostium vires, omnis heic vastatio cessabit, secus erit, si in templis hostes latitant, vel templorum destructio hostes ad deditionem permovere possit. *Conf. Grot. c. 5. §. 2, 3, 4. Puf. VIII. 6. seqq. Dn. Budæi dissert. de bello in res sacras Add. Maximilian I. Ritegeß-Recht art. 13. Maximilian. II. Articulis-Briefff art. 9. Ferdin. III. K. R. art. 10. jus milit. Brandenburg. tit. 14. art. 65. Wurt. art. 12. Dan. art. 41.* Regula igitur constans est, vastationem hætenus naturaliter illicitam, nisi sine ea jus & victoria obtineri nequeat.

Grot.

Grot. d. l. Joseph. l. 6 Freber. in orig. palat. Lebm. in Chron spir. stultum erit, nullo suo bono alteri nocere, quare male rem frugiferam, quæ hostibus in fructu esse non poterat, perderemus, quo spectat lex divina de asservandis arboribus frugiferis *Deut. XX. v. 19.* nisi iterum res illæ hostibus fomes & incitabulum virium essent, illicque inde ad resistendum tenaciores fierent. *Conf. Carion. in Chron. lib. 5. p. 10. 30. Crus. in Annal. Suv. ad ann. 1462. Lebman. Chron. Spir. lib. 7. cap. 107.* quæ quoque dispositio ad rem quamvis, quæ sine causa peritura, extendenda, ut si ædificia comburantur, esculenta aut potulenta corrumpantur. *Selden. V. 15.* huc pertinet, næ molæ, furni, & aliæ res ad quotidianos usus necessariae, confringantur, nec farina, frumenta, vina corrumpantur. *Conf. Sustnechts. Bestallung de anno 1570. art. 53. add. Articul. Brieff der Reichs. Völcker de anno 1672. jus Dan. art. 122. Brandenb. XIII. art. 59. Hannover. §. 63. Hassac. §. 31. Helv. t. 17. art. 67.* id ipsum vero cum in bello, ita multo magis post plenam victoriam locum habebit, idem fiet, si spes sit celeris victoriæ, eo casu suas sibi ipsi res hostis destruere videtur, idem, si hostis aliunde satis habere possit, unde se sustentet, videlicet, si mare, flumina aut fines alii pateant, idem, si res quædam ejus sint naturæ, quæ ad bellum faciendum aut ducendum, nihil momenti habent, ut porticus, statuae ac ornamenta *Grot. hic. passim. Alb. Gent. II. 23. p. 442. 46. & III. 6. p. 505. 508. Textor. 18. §. 35. Zoucheus. jur. sec. p. 11. sect. 10. n. 19.*

*Multo
magis hoc
jussenet in
deprada-
tione.*

§. XVII. Quod in devastatione, multo magis in deprædatione juris est, quin prædas agere in infinitum licet, quam diu enim hostis quis est, tam diu jus prædandi existit, deprædatio hæc juris ab hoste notabiliter læsi æstimatio est, longeque laxior in bello est potestas prædandi, quam vastandi, vastatio enim, uti mox dictum, earum tantum rerum licita est, quibus hostis validior ad oppugnandum, ac fidentior redditur; Præda vero omnium, quæ utilitatem nobis afferre possunt. *Dn. Coccejus d. disput. de jure victoriae §. 22. p. 13. conf. Deut. XX.*

*Quando
res capta
intelligan-
tur.*

§. XVIII. Res hostiles Dominio, personæ sive singuli sive universitates imperio cedunt. Res deprædata tum intelligitur nostra, quando in potestatem nostram sociorumque ita translata est, ut amitti facile non possit; durante igitur pugna, cum res iterum amitti auferique facile possit, nondum intelligitur capta: Mobiles igitur res intelliguntur captæ, quando intra fines, id est, præsidia hostium perductæ, immobiles res, uti agri, non statim capti, simul ac infessi, sed tum demum, cum mansuris munitio- nibus ita includuntur, ut, nisi iis expugnatis, parti alteri palam aditus non sit. *Grot. c. 6. §. 3, 4. vid. Burger. Cent. 1. obs. 55.*

*Locus in
quo hostis
jus habet
recte occupa-
tur.*

§. XIX. Non tantum, quod hosti proprium, sed in quo jus habet, occupari potest, videlicet, in quo hostis usum fructum, pignus vel aliud quoddam jus tenet, hostis jure hoc casu in nos translato, inde nec dubium remanet, si hostis munimentum in pacato solo situm occupaturus esset, nos præoccupare hoc posse,

posse, nihil enim pacato solo decedit, & quod jus hostis, idem in id & nos præ tendimus, neque pacatis locus hic æque periturus, sed hosti aufertur, frustra igitur jure non læso de injuria sermo instituitur, salvâ, si bellum finitum fuerit, restitutione. *Grot. d. l.*

§. XX. Quod in bello capitur soli cedit Principi, hujus auspiciis, hujus nutu bellum geritur, milites merum sunt instrumentum, uti igitur res per instrumentum corporale expeditæ ad nos spectant, ita nullum dubium, ipsi hoc jus à militibus acquisitum competere, Principi subinde, non militibus injuria illata, præda ex causa belli est, cujus solum apud Principem judicium remanet, neque distinctio in hoc negotio inter actus vere publicos belli, & inter actus privatos, qui fiunt occasione belli publici, quicquam momenti habere videtur. Varias opiniones consignat *Zieglerus p. 548. Cum Grotio* populo tribuerunt hoc jus *Petrus Faber semestr. l. II. c. 4. Hugo de Roy l. I. t. 6. n. 13. Anton. Merenda l. II. contr. c. 22.* singulis militibus assignarunt *Cujacius XXI. 17. ac imprimis Dn. Textor. c. 18. §. 67.* Grotium defendit hic late *Kulpif. coll. Grot. §. 2.* Gloriosiustamen Principem facturum credimus, si res aliquas militibus prædæ loco relinquat, id quod in positivis legibus quoque cautum. Mores varios præclare exponit *Kulpif. coll. Grot. d. c. §. 3. adde jus militare Svecorum tit. XIX. art. 36. Bataavorum art. 63. 64. Fustnechts-Bestallung de Anno 1672. art. 73. jus milit. Dan. art. 125. 126. Brandenb. art. 68. Helv. art. 71.*

*In bello
capta, cui
cedant?*

§. XXI.

*Urbs capta
an diripi
possit?*

§. XXI. Urbs capta diripi jure Gentium non potest, sed jure imperii in eam agi; quæ enim occupata jam, & in nostram potestatem redacta est urbs, ea amplius non resistit, nulla igitur violentia hic locum habebit, incipitque jam legitima causæ cognitio, inflicta debita his, qui refractarii erant, pœna, noxiisque heic ab innoxiiis separatis, quod contrarium observatum legamus, ex abusu, & intempestiva belli licentia tractum videtur. *Conf. Liv. l. IV. c. 46. Gros. §. 18.* id ipsum quoque senatum Romanum recepta bello Capua, quæ ad Hannibalem defecerat, fecisse, *d. l. monet Livius conf. Paul. Jovius Hist. l. 28.*

*Bello cum
sociis gesto
quid juris
circa præ
dam.*

§. XXII. Bello sociorum ope gesto, varia de jure prædæ disceptatio existit, quæ una fere distinctione absolvi potest, si socii suo nomine propriam persequantur injuriam, cum de sua re agunt, sibi, si alterius causam sequantur, ei, cujus judicium sequuntur, acquirunt, tum enim instar instrumenti se habent, instrumento autem non, sed causæ Principali acquiritur, sociis nulla, sed soli Principali injuria illata, omne igitur, si quod socii prætereundere poterant jus in principalis causa radicatur, huic igitur acquiri indubium, hoc jus enim socii ex alterius jure habent. *R. I. 1541. §. 54.* salvis tamen heic sumptibus sociis refundendis, aliud est, si socii communem gerant causam, quicquid enim hic acquiritur, in commune confertur, aliud quoque est, si res alterius socii jam ante fuerit, tum enim ad socios jus postliminii, de quo infra, pertinet, nihilque interest, utrum ad nos, an ad socios res redierit; Civili itaque jure hæc aliter intro-

introducui posse nihil repugnat, sicuti nunc tacita consuetudine ubique ferme receptum est, ut sua faciant, quæ capiunt socii, aut subditi, qui sine stipendio aut suo sumptu suoque periculo bella gerunt, quos voluntarios vulgo appellant. De quo tamen pactis hodie inter socios conveniri solet, qualium exempla ministerio Cardinalis Mazarini & Brachelii historia subjuncta reperiuntur. Quæ ideo nosse intererat, ut oborta controversia ei adjudicentur, cui leges tales vel consuetudines favent. *Grot. cap. 6. §. 25.*

Quid iuris in captis

§. XXIII. In bello captura fit non modo rerum sed & hominum, eorumque tam singulorum quam univerforum. Captus J. N. fit servus hostium, omni facultate agendi capto præclusa, & in captivum translata. Servitus hæc jus plenum in operas capti confert, si enim in bello hominem occidere, multo magis ipsum capere, & in servitutem redigere licebit, servatis tamen utique juris & æqui terminis, inde jus sæviendi pro lubitu in corpus servi, jus necandi, plane cessabit, exuberansque hæc licentia potius abusus quam jus Gentium audit, quo nomine occiso servo verum committi homicidium verissimum est, nec admittenda videtur *Grotii in cap. 7. §. 1.* sententia, qui servorum posteros servos fieri autumat, quilibet de Jur. Nat. libertatem propriam habet, servitus ex Jure Gentium est, ne heic liberi conditionem parentis sequuntur, libertas, servitus in patrimonio non est, ergo ad heredes transire nequit, quin naturaliter, uti infra, nulla est successio, sed omnia morte intereunt, verumque omnino, quot ho-

Y mines

mines, tot hic libertates. *conf. Grot. c. 7. §. 1. 2. 3. Burger. Centur. 1. obs. 25. Vasq. controu. Illustr. 10. §. 21. Pufend. IV. 10. 7.*

*Capti jura
integra re-
tinent, &
an fugere
possint.*

§. XXIV. Jura rerum captus in sua civitate integra retinet, nisi simul capta, res enim per alium administrari possunt, quin magistratus officium erit administratorem bonorum hic constituere. Illud magis dubium, an ita captis fugere fas sit, putamus omnino, captum, non qui se dedit, recte fugere, ille enim judicium suæ civitatis sequitur, quæ injuria eum captum dicit, cum quo conspirat jurisprudentia Romana in *l. 19. de capt. & post. revers. Pufend. IV. 10. 7. dissent. Ziegler. p. 557. Osander. p. 147.* hic ex propria sua dispositione & fide semel data obligatur, quam si violaverit, contra jus omnino ageret, vis enim & metus exceptio parum ipsi proderit, cum consensum non tollat.

*Lytrum
pro captis
hodie solvi-
turi*

§. XXV. Servus captus resistere non debet, alias hostem se declararet *Grot. d. l. §. 7.* Hodie inter Christianos mos est captos custodiendi, donec perfolutum sit pretium vel lytrum. *vid. Textor. c. 18. n. 45. Grot. III. 21. 29. Mantica de Tac. & ambig. contr. l. 2. t. 12. n. 9. Alber. Gent. III. 9. Strauch. jur. just. 1. 17. Ludwel. de ult. vol. c. 2. Vinnius ad §. 2. I. de l. person. Varios mores & exempla iterum collegit Kulpis. in Colleg. Grot. add. Max. II. K. R. art. 62. Reuter. Verfassung art. 94. 95. Articulis. Brieff der Reichs-Bolscher de anno 1672. art. 74. jus milit. Suec. tit. 19. §. 88. Batav. art. 60. 61. Dan. art. 124. Brandenb. art. 70. a lytro sceminas & liberos in captivitate mortuos, pastores*

stores & studiosos immunes reputant *Conf. Hoyer. ad art. 70. jur. mil. Brand. p. 435. & passim. Feltman Resp. mil. IX. n. 71. & 76. art. 80.* In permutationibus non semper respicitur ad paritatem officii, sed potius ad utilitatem, quam captus hosti præstat. Pretium hoc scilicet mediæ ævi ransomem seu finantiam dicunt, quæ in arbitrio victoris, ad omnia victi bona extendere hanc valentis, quanquam pactis expressis super his convenitur, quæ olim *Quartier*, hodie *Cartel* dicuntur, prolixissima exempla & allegata refert. *Kulpif. §. 2. in not.*

§. XXVI. Acquisitio personarum universalis consistit in subjectione Reip. hostilis, quatenus ea sub imperium victoris redigitur, vincere est alterum in suam potestatem ita redigere, ut resistere amplius non possit. Ex actu victoriæ quæritur victori quicquid imperii & juris publici in victis est, adeoque & nomina civitatis, non autem illa, quæ ad singulos pertinent, quæ autem de illis rebus, quæ in castris hostium tenentur, non intelligenda. Quo nomine publicum debitum à victore recte donatur, non privatum, uti Thebarum Chirographum Thessalis recte donavit Alexander Magnus, approbante hoc *Arodio Pand. rerumpub. l. 2. t. 3. c. 2. & 3.* quæ in contrarium allegatur ratio, quod nomen sit res incorporalis, quæ manu non capitur, frivola est, *Hottomannus & Gentilis* controversiam hanc quoque, sed ex rationibus juris civilis, decidere volentes, rem minus tetigere, de publica non privata re controversia fuit, non enim cum singulis, seu privatis,

*Fera ubi
Earia*

sed cum toto populo bellum gestum, etsi de eo imperio subactove Principatu nulla forte lis aut controversia belli inter partes fuerit, & victor aliunde jam damni, quod passus dicitur, restitutionem consecutus fuerit, princeps autem non acquirit victos jure proprio, sed tanquam Reipubl. suæ caput, hinc nec aliud jus in devicta repub. habere potest, quam victrix Resp. ipsi concessit, consequens iterum est, quod victus victoris leges sequatur, terra enim per victoriam devicta fit accessio terræ victricis, hinc quamvis rex devictus limitatam habuerit potestatem, tamen populo victori absolutum in populum devictum competit imperium. Ab hac sententia excipiendum est, si aliud actum, veluti si victor pacto vel clementia hosti priorem Reip. formam reliquerit: Per victoriam nec servitus, nec jus prædandi singulos constituitur, post victoriam jure & causâ cognita omnia victor statuit. Jam enim desinit victoris jus & Rex evadit quis, nec victi, cum amplius haud resistent, hostes, quin nec populus liber sunt, in devictos igitur non belli jus, sed ratio civilis adhibenda. Si victor prætendat per victoriam sibi juri que suo nondum plene satisfactum, nova imponere potest onera, abusus autem iste eliminandus, quæ plus juris victoria, quam bello parari jactatur. Quando itaque omnia, quæ victori absunt, ex præda hostium consequuta, ulterius prædas agere haud permissum erit. Qui enim suum jam consecutus, amplius aliquid petere nequit.

Addi-

ADDITIO.

Cum bello affinitatem habent repressaliæ, hæ sunt quibus pro injuria a principe illata subditi vel eorum bona capiuntur, donec satisfiat pro injuria. Res captæ pignoris loco sunt, dicuntur *Marcus* unde dicit *Marcus Brieffe* hæ eodem jure licitæ sunt, quo ipsum bellum, justitia hujus rei est, quod subditi teneantur defendere principem suum, si jam omnes, multo magis pauci bello infestari possunt, minus ergo est cum paucis, quam cum toto populo societatem rumpi, conf *Grot. L. 3. c. 2. per tot* de repressaliis extant commentarii *Andree Dalneri, Bernardi Lænesii, de Castillo, Gothofredi Pesebruzii*, add. *Zigler de jur. Maj. l. 1. c. 34. Limm. jur. publ. 10. §. 304. seqq.* iniquitatis eas plenissimas esse, sed absque ratione uti credo, pronunciant *Ventura de Valent: part. litig. l. 2. c. 2. n. 30.* alique, quorum argumenta discutit *Zigler de h. M. l. 1. c. 34. n. 29.* repressaliæ enim locum habent, quando jus denegatur, quod sit non solum si in fontem aut debitorem judicium intra tempus idoneum obtineri nequit, sed & si in reminime dubia plane contra jus judicatum fuerit, hoc tamen jus ad vitam minime extenditur. *Grot. l. 1. c. 11.*; singulis quoque quibusdam casibus jus pignorandi, non quidem jure proprio, sed concessione summæ potestatis competit.

§. XXVI. *Monita de bello non temere, nec nisi ex justa causa incipiendo, prudentiæ politicæ non juridicæ sunt, ea ubivis Principes Generosiores opinio tenet, non nisi urgente extrema & inevitabili necessitate bellum sese, quippe cujus exitus tam anceps periculosusque est, suscepturos, suscepto autem bello magis æquitatem, quam rigorem juris observaturos, de quo per tot capita Grotius & commentatores passim, interque eos Kulpifinus in sæpe laudato Collegio conferendus.*

Monita de non suscipiendo bello.

CAP.

CAP. XI.

De Pace.

§. I.

*Bello finem
dat pax.*

Cum non infinitum bella gerere conducatur, quippe quæ horrendum naturali, quæ inter homines est societati, vulnus infligunt, quin cum per bella genus humanum stragibus fatiscat, cædibus squaleat, in odia, vastitates, & in feritatem prope dissolvatur, ita finem & colophonem cruento huic remedio imponere fas erat, sit hoc per pacem, quæ aureo idcirco nomine insignitur, quare non inutile quid nos facturos credimus, si post bellum, pacem, inducias, medios populos, jus postliminii, ipsosque tandem, per quos pax promoveri solet, legatos pararios sc. atque nuncios hic conjungamus, cum hæc capita extra belli aleam posita videantur. Pax sumitur (1.) proprie & stricte, qua de bello agitur (2.) in genere pro statu civitatis quieto, posterior significatio supponit, pacem constitui posse, quamvis nullum præcesserit bellum, in hæc enim cujusque gentis tranquillitate humanum genus fundatum. In priori sensu recte pax describitur, quod sit transactio de causa inter summas potestates controversa, pax enim de eodem negotio initur, de quo bellum erat, vel metuebatur, uti in privatorum litibus de eo transigitur, de quo liserat, vel litis metus l. 65. §. 1. ff. de Cond. Indeb. l. 2. C. de transact. Dn. Cocceji disp. de postlim. in pace sect. 1. §. 6.

§. II.

§. II. Pactiones inire, quæ actu suo bellum finiunt, non nisi eorum est, quorum est bellum, videlicet summæ potestatis adeoque vel Regis, vel optimatum, vel populi: captivus Rex retinet Regnum, ejusque administrationem, ergo & jus pacis condendæ, secus id erit, ubi notoria pacis injustitia fuerit, secus etiam, ubi pro liberatione partem Regni promiserit, quod sine populi consensu facere nequit: exul Rex, quippe qui nullam Regni administrationem habet, pacem facere nequit *Conf. Grot. l. 2. c. 20. §. 1. 2. 3. 4. Textor. c. 20. §. 8. Bodin. de republ. V. c. 6.*

Qui pacem faciunt

§. III. Si regnum vel portio regni per pacem transferenda, utrobique populi consensus & publica utilitas concurrere debent, successoribus, quippe cum horum negotiorum respectu Principes immortales sint, heic obligatis, nisi extrema necessitas & alienatio rite non facta contrarium svaluerint. *Grot. d. l. §. 5. 6. 7. Instrum. pac. suec. art. X. XI. XII. XIII. Gall. art. 70. add. Bæcler. Notit. r. XIII. p. 199.* Si privatæ res ex jure eminentis imperii alienatæ fuerint, damnum de publico refarcietur, regula itaque est, quod civitas vel Rex præstet damna subditis à se, non casu bellico data. *Grot. l. 2. c. 14. §. 7.*

Quis juris si portio regni per pacem transferenda

§. IV. Pace facta cessat armorum strepitus, de damnis bello illatis lis post pacem durat, nisi de iis quoque transactum sit, olim fœdere amicitia, vel hospitii, hodie amnestiæ, duo hic concurrunt, ut vel restitutio fiat, vel ne fiat. Pace quæ transacta est, rupta, ex priori causâ agitur, cujus effectus est, ut etiam præter damna data, pœna adjecta exigi possit, nova

Quis effectus pacis

nova belli causa data prior pax salva, nova causa novum agendi jus suppeditante. *Grot. d. l. §. 7, 8, 9. usque ad §. 20.* pace a subditis, non sociis, rupta tenetur. Princeps, unusquisque enim ex facto suo suorumque, non sociorum tenetur. Uno pacis articulo rupto, non censentur rupti plane diversi, nisi connexi fuerint, regula juris communis est, non infeliciter huc trahenda, utile per inutile non vitiatur, fieri enim facile potest, ut in una pace plures contineantur. transactiones, superflua subinde cautela non nocet. *Grot. l. 3. c. 20. §. 34.*

*An sorti
vel duello
pacis causa
subijci possit?*

§. V. Princeps sorti vel duello pacis causam bellicue eventum regulariter submittere nequit, quanquam tamen ipsum duellum consensu Principis concessum non sit injustum, praesertim, si tam potens sit Princeps, ut belli aleam expectare possit, praeterea tale duellum non inhonestum existat, quod contingeret, si vel ipse Princeps duellum subiret, vel Dux aliquis belli hoc susciperet, is enim mandatum hoc in casu suum excessisse videtur: Interea tamen caeteris paribus prius duellum maxime licitum est, cum dimicatio in bello per mille expedienda, melius uni, si id fieri possit, quam pluribus, committitur, quin de J. N. nec certus nec definitus bellantium numerus est, qui per multos quin pauciores expeditur, imo minori hic dispendio bella geruntur, parcitur enim sic humano, qui tam pretiosus est, sanguini, ipsum subinde bellum non nisi fors, seu litis alea est, denique & ipsa, sine qua Respubl. aliter defendi non poterat, necessitas justitiam hujus rei satis evincit, valetque adeo,

adeo, quod cui id, quod plus est, etiam id, quod minus est, liceat, neque dissentientium rationes quicquam ponderis habere videntur, quasi Deus heic tentetur, certos esse bellandi modos, quæ refutatione vix egent sua, modo iterum hic extrema adsit necessitas, quæ tum adesse intelligitur, quoties nostræ vires hostium vires haud æquant: is vero hic vincit, qui altero superior est, quod ex variis signis, quando ultro se recipit, &c. satis intelligitur. Quæ vero de arbitris hac in causa assumendis late differunt, ea à mero Principum, ita inter se pacifcentium consensu & dispositione dependent. *Grot. l. 3. c. 20. §. 23. II. 23. Alber. Gentil. III. 15.*

§. VI. Accessiones pacis sunt obsides & pignora, illi vel sponte se offerunt, vel inviti dantur, cum quilibet ad defendendam Rempubl. obstringatur: obses ipse se dedens non fugit, deditus pro captò habetur, adeoque fugit, non vero occidatur obses, quippe qui amplius non resistit: obsides, mortuo eo, pro quo dabantur, liberantur. *Grotius d. l. §. 52.* Obligatione enim principali extincta, accessoria quoque tollitur, liberantur quoque mortuo Rege, qui eos dedit, nisi causa dandi fuit realis, aut quod interdum fieri potest, soletque, si obsides non meram alienæ obligationis accessionem faciant, sed revera partem principalem tanquam expromissores expleant. *Grotius III. 23. 16. Obrecht. disp. de sponsor. pac. Hobbes III. 20. seqq.* tenetur quoque summa potestas incommodum his, qui patiuntur, aut proximis repensare. *Conf. Alber. Gent. II. 19. Hering. de fidejns c. 7. n. 538.*

*Accessiones
pacis.*

*Inducia
quid.*

§. VII. Induciæ de processu, pax de causa belli fit, perinde uti in causis privatorum feriæ non tollunt causam, sed processum suspendunt, induciæ sunt conventio, per quam bello manente ad tempus bellicis actibus abstinendum est. Induciæ plerumque ad breve tempus fiunt, pax perpetua est, pacto tamen & paci tempus adjici potest, induciæ etiam in longum tempus prorogari possunt, his tamen finitis nova non est opus clarigatione, tempus induciarum arbitrarium est, adjectum tempus computari solet, interdum continuo ad momenta temporis facienda numeratione, interdum cum designatione terminâ. *Grot. l. 3. c. 21. §. 4.* Obligare incipiunt ipsos contractantes statim ex quo contractus absolutus est, subditos utrinque, ex quo ad notitiam eorum per publicationem pervenire potuit. In induciis igitur omnes actus belli illiciti sunt, quare ire, redire ultro citroque eo paratu, qui periculum nullum ostendit, licet. *Add. Alb. Gent. p. 310. ubi contra Bartoldum hæc disputat.* Sicut & recedere cum exercitu, item reficere mænia, milites conscribere, aut non licebit corruptis hostium præsiidiis, quæ ipsi tenebant loca invadere, nec subditos deficientes recipere: Quare non licet hostem turbare in sua possessione, nec in controversa præjudicium perpetuum facere, at in proprio omnia agere: Induciis à parte altera ruptis petenda est satisfactio, qua negata, nova belli causa est, si autem hoc in casu pœna conventa sit, eaque poscitur ac solvitur ab eo, qui contra fecit, jam bellandi jus non erit. Induciæ aliæ universales, aliæ particulares

riculares ad quosdam actus. *Conf. integr. tract. Octav. Vulpell de induciis. Strauch. & Schurtzsfleischii speciales dissert. de hoc argum. & Grot. l. 3 c. 21. § 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.*

§. VIII. Jus commeandi extra inducias privilegium quoddam est, de quo regula tenenda, commeatu concessio continentur necessaria. Commeatu ad certam urbem dato, urbeque, antequam eo pervenit, capta, in ista urbe retinebitur is, cui commeatus concessus, commeatus enim ad commeandum est datus, & hæc securitas tantum in itinere, non in loco præstari debet. *Conf. Alb. Gentil. II. 14. & Gregor. de Magalottis, qui in tractatu tractatum extat. Wipperman, diss. de salvo conduct.*

Jus commeandi quid,

§. IX. Conventio de pretio semel facta rescindi non potest, eo, quod captus intelligatur locupletior, quam credebatur, *Grot. d. l. §. 25. l. 21. C. de SS. Eccles. an pretium conventum, & ante mortem non solutum ab hærede debeatur, & an in carcerem redire debeat, qui dimissus est sub pacto, ut faceret, dimitti alterum, qui factum morte prævenerit, acriter disputari consuevit. De illo putamus pretium promissum deberi ex eo, quo libertas abeundi data, hoc casu utique redibit, secus, si post libertatem mortuus fuerit. Grot. d. l. §. 28. 29. 30. Barger. Cent. I. O 30. Hottom. quest. illustr. 5. Alb. Gent. II. 15 p. 335. Stamm. de Serv. person. l. 3. c. 5. Quam decisionem hodierna praxi militari servari, Gravis est testis Hojerus p. 432. & 435.*

An conventio de pretio rescindi possit.

Quid minoras potestates circa pacem possint?

§. X. Minoribus in bello potestatibus inter se paciscentibus regula est, quod inferior potestas utatur. (1.) Jure privatæ defensionis. (2.) Mandati, & quod inde sequitur, ubi omnia intelliguntur concessa, sine quo quis illud expedire nequit, tacita autem fides est, quæ vel verbis exprimitur, vel ex facto aliquo intelligitur, idemque valet, quod expressa, v. gr. quod tuti esse velint, dum invicem colloquuntur, quod collegæ censeantur in omnia consentire, sine quibus collegium finem suum sortiri nequit.

Quid per pacem desidatur.

§. XI. Pax igitur, uti supra dictum, est transactio de causa inter summas potestates controversa. Per pacem non deceditur jus partium, seu causarum justitia, quia de ea transigitur saltem per pacem. Aliud decisio, aliud transactio: Pace simpliciter facta non continetur transactio de damnis atque injuriis pendente bello factis: Aliud enim sunt injuriæ ac damna, quæ bello fiunt, aliud belli causa, illa coeptum bellum sequuntur, hæc ante bellum est, & bello prior, ex illis bellum nascitur, hæc ex bello; illæ ad privatos quoque pertinent, hæc publica est. Male igitur *Gudelinus comm. de jure pacis C. 3. Besold. diss. Jur. Pub. de pace c. 3. §. 6. satis refutati à Dn. Coccejo diss. de postlim. & pac. sect. 1. §. 8.* putant, ipsa pacis natura contineri amnestiam seu transactionem de damnis.

Quale stante bello, hostium judicium & origo juris postliminii.

§. XII. In bello quæque pars se jure, alterum injuria agere contendit, uterque sua arma justa, hostium injusta, uterque, quoties ipse bello quid agit, capit, lædit, id jure; quoties hostis, injuria fieri, & sibi soli, non hosti, jus ex actibus bellicis nasci contendit. Atque

que hæc est natura omnis disceptationis seu contentionis, quippe quæ in contradictione consistit. Idem iudicium sequuntur focii & amici cujusque partis; reliquæ gentes, quicquid alterutra pars agit, pro jure habent, neque enim cognoscere aut statuere de injuria partium jure possunt, qui earum iudices non sunt, neque partes, quæ Judicem non habent, injuriæ ab aliis convinci, vel condemnari queunt. Hoc ipso enim, quod Gens aliqua factum partis improbaret, hostium rationem indueret, & desineret esse media, quia adversæ partis causam iudiciumque sequeretur, cujusque iudicium in suo territorio valet, non ultra. Hi sunt fontes, ex quibus jus postliminii resultat, hoc ipsum quoque principium est, quo nititur jurisprudentia Romana, uti constat *ex l. 19. in f. pr. l. 12. §. 9. ff. de capt. & Postlim. revers.* Est igitur nihil aliud hoc quam jus, quod nascitur ex reditu in limen, de quo jure late Grot. l. 3. c. 9. per tot. Pufend. VIII. 6. 25. Text. XVIII. 77. Connar. l. 3. c. 14. Duaren. de usur. c. 8. Cocc. dict. disputat. de postlim. in pac.

§. XII. Postliminii itaque jure gaudent personæ ac res, si enim res, quas hostis à civibus nostris cepit, intra fines nostros reveriæ fuerint, cedunt pristinis dominis, idemque in personis, quæ ab hostibus captæ, & quovis modo reveriæ pristina jura, quæ ablata sunt, omnia recipiunt, quasi nullo jure ablata. Idem est, si ad socios vel amicos nostros, qui idem nobiscum iudicium eandemque causam sequuntur; pervenerint; Cum vero res captæ apud hostes sunt, nihil quicquam nobis in eas juris est, idem-

Quæ personæ jur. postl. gaudent?

idemque est, si res, vel personæ captæ ad alias Gentes pacatas, aut medias pervenerint, quare his casibus nullum tenebit jus postliminii, nam & illæ Gentes, cum aliarum gentium Judices non sint, factum harum pro jure habent, & capienti rem restituant, si secus, vis armorum incipit, cum gens media in casu denegatæ restitutionis judicium hostis sequatur. In mobilibus quoque rebus postliminii jus tenet, quod contrarium jure Romano l. 28. ff. de capt. & postl. statutum, meri juris positivum est, frustra Grotius d. l. 3. c. 9. §. 15. bene heic sentiente Carpz. Jurispr. for. IV. c. 35. d. 9. inf. Capti jure postliminii gaudent, dediti se contra proprium factum subducere hosti nequeunt, si redeant, pro transfugis habendi l. 1. ff. de Capt. & postl. revers. Si vero populus ipse dedit personam, vel urbem, eximere illa quidem se hosti potest, perinde ac si capta esset, at populus eas recipere nequit. Dedita re ab hoste deserta, postliminio locus est. Quod urbibus ac provinciis deditis postliminium competat, nunquam inter gentes dubitatum, cedunt enim pristino Imperio. Jus hoc, pace licet facta, durat, unde si res non vi recuperata, sed fociis aut donata, aut vendita fuerit, postliminii juri tamen subjacet l. 6. §. 2. de capt. & postl. revers. quam venditor & socius ceu alienam restituere tenentur.

ADDITIO.

Ad fidem in pace adstringendam varia securitatis nomina ac vincula, cautionumque firmamenta, quæ hodie nomine Guarandiæ circumferuntur, sunt adinventæ. Guarantia ingenere omne id est, quo pars contrahens securior fit de pace observanda, omnisque adeo cautio, securitas, defensio, quæ pro

pro pace interponitur, vel suscipitur, quod qui facit est *guarand de la paix assureur de la paix*. Alia *Guarantia* est generalis, alia specialis. Illa extenditur ad omnia capita pacis, omnesque personas, hæc ad certas tantum personas vel causas restringitur. Ipsa pars pacem faciens in majorem securitatem repromittere potest, omnia pace comprehensa servatum præstitumque iri. Quo sensu *guarantia* quidem pactum a pace distinctum, sed ei ita adjectum est, ut legem det paci, ejusque conventioni, accedit *guarantia* nonnunquam *jurisjurandi religio*. Imo etiam sub hac formula, ut istiusmodi *guarantia* perpetua lex & *pragmatica imperii sanctio* imponeretur velut *lex fundamentalis* observanda sit, concipi solet. *Guarantia realis* in toto principatu, omnibusque ejus terris, vel præterea quoque in bonis principis mobilibus ac immobilibus, vel denique in certis terris aut bonis constituitur. Quod si pluries pax cum alio atque alio diversis temporibus cum tali formula *guarantia realis* facta fuit, antiquior prævalebit, perinde, ut in privatorum causis *hypotheca* tempore prior. Quod istam *guarantia* speciem concernit, quando parti securitas pacis præstatur interventu aliarum personarum, quæ in casum violatæ pacis tenentur, hæc personæ vel propria autoritate propriaque voluntate interveniunt, & hi *guarandi* vocantur, vel alterius autoritate atque imperio & dicuntur *obsides Gaisfel*. *Guarandi proprie dicti* intercedunt & obligantur vel instar *fidejussorum*, vel instar *cautionis pro evictione*. Instar *fidejussorum*, cum extranei partibus spondent pacis securitatem contra ejus violatores. Instar *cautionis pro evictione* vero, cum e contrario partes ipsæ eandem securitatem pacis repromittunt contra violatores. *Guarandi*, parte læsa vel invita, vel nihil conquesta, nec operam requirente, si solius hoc casu partis interfit, pacem vindicare non possunt; mediatores quoque, si in pace id cautum non sit, *guarantiam* non præstant; neque hoc manus sigillumque mediatoris, paci adjectum, operatur. *Guarantia paci inserta*

Inserta ad accessiones pacis v. gr. ad pacta, quæ paci accedunt, non pertinet, nisi pacta illa in continenti accesserint paci, neque guarandia ad aliam pacem extendenda, neque guarandi ex lege guarantiæ adstricti sunt, ut violationem pacis statim armis vindicent, sed ingenere, ut operam dent, ne quid contra pacem committatur, vel ut commissum resarciatur. Quousque ergo transigi res amica, vel decidi juris via potest, nondum arma & bella movere Guarandus debet, tentare igitur omnino debet viam juris & amicabilis compositionis, obligatio guarantiæ ad hæredes quidem publicos seu successores territorii, non vero privati patrimonii transit.

*Ad pacem
felicius ob-
tinendam
necessarii
sunt legati*

§. XIV. Ut tandem negotia belli pacisque tanto melius expedirentur, & ut bello finis imponeretur, necessum erat aliquas personas ad ineundam pacem instructas singulari immunitate & inviolabilitate muniri, personæ tales legari vocantur, tale jus ab ipsa natura constitutum, nemo enim harum pacti- onum nuncius seu pararius esse posset, propter illam, quæ in bello legitima est, sæviendi, nocendique in- vicem licentiam, nisi in nuncios hos illa cohibeatur, & eadem illa, quæ in pace viget, securitas sanciat. *Dn. Coccej. disp. de Representativa legat. qual. §. 3.* Legatus igitur persona publica est, quæ a libero po- pulo ad liberum populum mittitur; natura igitur legati sunt inviolabiles, nisi tantum speculandi vel lædendi causa mittantur. Huc non pertinent, qui e provincialibus aut municipalibus, vel à privatis, vel latronibus mittuntur. *Conf. hic Textor. c. 14. Pufend. II. 3. 32. Grot. 2. 18. Kulpif. de Legat. Stat. Imper.* Is enim potestatem aliquam alteri committere potest, qui ipse eam jure proprio non beneficio alieno ha- bet. *l. 5. ff. de Jurisdic. l. 5. ff. de off. ej. cui mand. Jct. c. 1. de ord. in 6.*

§. XV.

§. XV. Jus igitur hoc inviolabilitatis per naturam quoque sancitum est. Omnia enim omnino à natura vel injuncta, vel concessa sunt media, sine quibus ejus decreta aut jura explicari nequeunt, jus hoc omnibus nunciis in bello ad hostem missis, licet tubicines saltem sint, commune est, sc. ad destructionem societatis humanæ pertineret, eam rebus humanis imponi necessitatem, ut, cum dissensio aliqua inter duos populos oritur, nunquam debellatum videri posset, nisi cum internectione alterius seu utriusque partis. Præter illud autem duo adhuc spectantur in legato 1. vis & auctoritas tractandi negotia nomine mittentis, quam ex mandato, quo ipsi id committitur, habet. 2. Dignitas quædam, quæ repræsentat ipsum Principem mittentem, quam consequitur tali caractere a mittente sibi concessio. *Cic. Orat. 50.* Hæc repræsentatio non est ipsa dignitas Principis, sed ejus quædam imago & umbra, quæ legatus non fit Princeps, sed aliquam Principis ideam & formam refert, neque perinde dignitas legati par est dignitati Principali, sed ita ei similis ut imago rei, idea veritati, umbra corpori. Legatorum, qui secundum hodiernum curiæ stylum in *Ambassadeurs & Envoyes* sive primi & secundi ordinis legatos dividuntur, insignis est differentia, ea tamen non nisi ad effectum characteris repræsentativi pertinet, alii enim plenipotentarii sunt, alii deputati, alii commissarii, alii negotiorum gestores, alii officiales, alii Residentes, alii ordinarii, alii extraordinarii. *Conf. Kulpis. in comment. de legat imper, & Wicquefort in tract. l' Ambassadeur, & ses fonctions passim.*

*Immunitas
legatorum
a natura
est.*

*Quibus
hæc quali-
tas com-
mitti pos-
sit,*

§. XVI. Committi hanc qvalitatem omnibus posse, nihil videtur impedire, si absolute de jure mit- tentis quæras, cum in potestate Principis sit dignita- tes, cui velit, conferre, unde tonsores, mendicos, ob- scuros homines, fœminas, legatos fuisse refert Co- minæus; sed totus hic tractatus aliaqve, quæ legato vel observanda, vel in ejus persona desiderantur ad politicam spectant, convenientiusqve est, ut persona respondeat muneri injuncto, tum ratione generis, tum ratione doctrinæ, & rerum experientiæ. Legati autem admittantur; nisi justa causa obstet, hæc spe- cialis esse potest, interdum ex conditione Personæ ejus, qui mittit, vel ejus, qui mittitur, aut ex condi- tionere i sive negotii, ob quod missio fit, imo si stricte hanc rem consideres, indistincte legatum repelli posse videtur, uti enim Princeps de territorio suo disponit, ita jus est, exceptio tamen est, nisi legatus ad satisfactionem offerendam pacemqve adeo stabili- endam missus. Legatus diligenter mandati termi- nos custodiat, nec in particula aliqua, licet meliorem forte causam Domini efficere possit, decidat, sed sem- per superiorem consulat: pluribus missis unius dis- sensus negotium dissolvit, duo legatus habet man- data vel (1.) secretum ex quo ipse & is, à quo mittitur, obligatur, quod dicitur instructio, vel (2.) publicum, vi cujus potestas agendi legato conceditur, alterqve Princeps, ut legatum admittat, rogatur, vulgo die *Credens Schreiben*. Deinceps ipse legatus non tantum potest, sed tenetur ordinem dignitatis Do- mini sui religiosissime servare, cum nihil ipse possit de Majestate ac jure Domini sui remittere. §. XVII.

§. XVII. Si legatus deliquit, quoniam in loco
 puniri debeat, varia est Doctorum sententia, de quo
 integrum tractatum conscripsit, *Zouchæus de foro
 legat. delinq.* Putamus nos legatum in loco, ubi de-
 liquit, & conveniri & puniri posse ex omni causa:
 scilicet jus Gentium in legatis id saltem restituit,
 quod jus belli abstulerat, nimirum ne lædi possent.
 Et cum jus illud sanctos & inviolabiles duntaxat le-
 gatos præstet, sancti demum videntur, qui ab injuriis
 defensi sunt. *l. 8. pr. d. R. D.* nec violari dicuntur, con-
 tra quos jure agitur. Crimen enim qui vindicat,
 non violat jus, sed implet. Hostilem itaque violen-
 tiam jus Gentium prohibet, non legitimam juris
 executionem, & securitatem præstat non impunita-
 tem peccandi, legati non ad delinquendum sed agen-
 dum missi, delinquentibus beneficia non dantur, in-
 violabilitas hæc ad officium restricta, adeoque cessat,
 si quis officii terminos excesserit, accedit, quod Prin-
 cipis potestas per totum territorium se extendat, &
 ambitu suo omnes in eo viventes complectatur, tan-
 dem nec legatus plus juris prætere potest,
 quam ipsius principalis habiturus fuisset, qui in alie-
 no delinquens territorio punitur, privatus enim ini-
 bi est, in privatum autem pæna prodita est,
*Conf. Liv. l. 2. c. 4. Camd. sub anno 1584. Bodin.
 l. 5. de Republ. c. 6. in f. Arum. disc. ad A. B. l.
 th. 21. Zouch. d. tr. c. 6. Coccej. dissert. de fundata in
 territor. potest. tit. 2. th. 10. & diff. de represent. lega-
 tor. qual. frustra dissentiente hic Grotio lib. 2.
 c. 18. & quæstionem hanc ex præsumpta Gentium.*

*In quo foro
 ob delictum
 commissum
 legatus puni-
 tur.*

voluntate, ex solo iudicio sapientum & conjecturis decidente. Verum Principes hoc iure raro utuntur, tum ex stimulo quodam generositatis, tum in honorem Principis, quem legatus repræsentat. Nam ob venerationem Principalis ac Regiæ dignitatis, quæ ipsis, qui miserunt legatum, communis est, solent potius legatum, qui illius dignitatis imaginem refert, principi suo remittere, quam ipsi punire. *Dir. Coccej. d. d. §. ult.* quodque jus revocandi domum habuerint, id juris positivi est.

Qui legatos
si rejici
possint?

§. XVIII. Officium igitur erga legatos in duobus momentis consistit, in admissione & in violabilitate, quantum ad admissionem, dixi jam tum legatos sine causa justa regulariter non esse rejiciendos, quod ad eos quoque, qui ab hoste mittuntur ad hostem, extendendum erit. Nam in medio statu belli æquitas postulat cogitare de pace & audire alterius pacis consilia. Justæ autem causæ, quare legatus admitti non possit, sunt, si certum sit, legatum non super pace aut negotiis publicis, sed ad seditionem concitandam civiumque sollicitandos animos venisse, si non legatus sed explorator, si ad tempus extrahendum, eaque mora rebus Domini sui consulendum, & alteri, ad quem missus est, nocendum venerit. Unde putant aliqui, optimo iure rejici posse, quæ nunc in usu sunt, *legationes assiduæ residentium*, quod tales magis ad expiscanda alterius reipubl. secreta, quam pacis causa in aliquo loco hæreant, adeoque sint honestæ explorationes eorum, quæ in Republ. geruntur. Privilegia inviolabilitatis legatis indulta ad eorum

eorum comites quoque porriguntur; Jus talionis in legatis quidem obtinere non debebat, verum cum legati ut subditi principum suorum facta præstare teneantur, ita contrarium quoque usus seculi servat, quod si territorium hostile pertranseant, hac inviolabilitate non gaudebunt, non enim obligat Jus Gentium nisi eos ad quos legatus mittitur. *Dn. Thomafius jurispr. div. l. 3. c. 9. §. 15. 17. 21. 25. 26.*

AD DITIO.

Ad pacem promovendam componendasque inter summas potestates controversias sæpius mediatores intervenire solent; mediator hic est, qui bellis inter principes vel populos transigendis ex utriusque partis placito intercedit, eoque nomine receptus est, qui, etsi semel receperit officium, poterit tamen re integra desistere invitis quoque partibus. Requiritur autem in mediatore, ut medius sit inter utramque partem, atque adeo a partium studio remotus. Varia mediatorum seu arbitratorum pacis genera ac modi sunt, uti 1. cum alii principes pacati officia sua interponunt, qui maxime proprius & frequentior modus est. 2. Cum utriusque partis amici, coeunt, aut rogati aut oblatis tollendis dissidiis 3. cum ejus, qui unius partis est, fides & æquitas ab utroque in arbitrium vocatur. Verum id ob simulationum fraudes & proditionis occasiones anceps atque intutum & periculi plenum videtur. 4. Cum pactis vel foedere cavetur, cui arbitrium, si lites exsurgerent, committendum sit. Mediatores possunt esse quicumque, etiam clerici, foeminae, imo & ipsi privati, posterius tamen raro contingit, non quod non liceat, sed quia non expedit, si tamen privatus ita eligatur, prudenter aget, si, ante tale officium suscipere possit, principis sui consensum approbationemque requirat. Mediatores eorumque subdelegati omnia ac singula legatorum jura ac privilegia habent, unde &

& ipsi, & qui ab iis mittuntur sunt sancti ac inviolabiles, & hi principis sui personam caractere referunt, illud quoque ipsis præcipuum tribui solet, ut in causa & negotio mediationis primum illi inter legatos omniū principum, etiam eorum, qui alias ordine priores ac potiores sunt, locum obtineant; quod tamen ex humanitate non præciso juris vinculo tenet, mediatorum præcipuum in eo officium consistit, ut quicquid ad conciliandam pacem & concordiam, molliendumque animos ac odia facere potest, diligenter observeat: Hujus rei momentum omne præcipue in autoritate, gratia, prudentia, fide & industria subdelegatorum positum est; processus arbitrarii hujus in tribus potissimum momentis, præliminaribus sc. ipso tractatu, & conclusione consistit; locus conventus utrique parti placere, ab eaque approbari debet. Eligi communiter solet locus qui alterutrius partium est, & abolendæ suspitioni certæ leges utriusque voluntate statuuntur, nimirum ut talis civitas neutralis habeatur, ut vinculum; quo cives & senatus principi suo sunt obstructi, solvatur; ut præsidia medio tempore deducantur, ut legatis securitas ac præsidium causæ, quin & reverentia spondeatur. Cum vero de mandatis seu plenipotentis Vollmachten/quin & de literis salvi conductus frey sicher Geseltdt gravissimæ sæpius suboriantur controversiæ, mediatoris officium est, ita se interponere, ut vel alteri partium causæ iniquitatem, vel alteri rei inutilitatem dextre demonstrat, atque adeo vel ille injustitiæ convictus, vel hic de rei inanitate persuasus cedant, ille jure, hic pacis amore, generaliter ad officium mediatorum pertinet, pro virili in id incumbere, ut omnibus rebus, omnibusque, quæ suboriri posse videntur molestiis atque dissidiis ante causæ disputationem ita prospiciatur, quo sine offensione peragi illa feliciter possint. In causa ipsa pertractanda prima pars est propositio cujusque partis, quæ instar libelli est, quo quisque jura vel gravamina sua exhibet mediatori, a quo deinde ea invicem communicantur, diciturque die gegeneinander geschehene

Aus:

Auswechslung/ naturalis autem agendi & transigendi negotia series est, ut, quemadmodum in judiciis fit propositio exhibita, alterius exceptiones, tunc illius replicatio, deinde hujus duplicatio, & sic porro si necesse fuerit, ordine exhibentur invicemque communicentur; mediatores autem pacę conclusa nõ interpretantur pacem, nec ad garantiam tenentur. Cum vero mediatio amicitię ratione affectuque suscipiatur, adeoque onera, sumptus, & expensę in mediationem factę non repetuntur, non enim principum generositati atque magnitudini convenire videbatur, ut operam quasi mercenariam pręstent, quos maxime decet liberalitas atque magnificentia *Conf. illustr. Dn. Cocceji diss. de officio & jure med. pacis.*

CAP. XII.

De Pœnis.

§. I.

EA est hominum ad omne malum communiter propendentium naturalis inclinatio, ut raro quis ad debitam legis mensuram se componat, sed, si occasio ferat, in odia in damna proximi celeri conatu erumpat, unde e re humanę societatis summęque potestatis erat, hanc hominum malitiam, per debita remedia constringendi, prior malefaciendia actus delictum, posterior pœna est, ille illicitus, hic justus; uterque in privatione juris consistit; delicta enim & pœnæ materia conveniunt, & utraque in ablatione juris consistunt, illo modo injuste quis privatur jure suo, hoc juste à judice. *Magn. Dn. Cocce. posit. jur. Gent. 13. conf. Grot. l. 2. c. 20. passim. Seld. lib. 4. Pufend. c. 3. Lambert. Velibus. tr. de justitia divina & humana p. II. Althusius & Besoldus speciali quisque dissertat.*

Origo pœnarum & delictorum.

§. II.

Pœna quid?

§. II. Pœna est privatio boni vel juris nostri ob delictum, nihilque aliud est, quam delicti æstimatione *l. 41. ff. de Pœnis*, qui male fecit, malum ferat, quod antiquissimum & Rhadamantheum jus vocant Philosophi. Jure naturali obligatio ex delicto est ad talionem, Regula enim est, quod ablatum in pristinum statum sit restituendum, quoties enim hoc cessat; toties remanet injuria. Id enim sanctissimum naturæ decretum imperat, ut resarciatur alteri id, quod ex ipsius patrimonio abest, quando igitur debita hæc æstimatione præcessit, cessat injuria, si vero id, quod ablatum est, redintegrari non possit, ejus in locum succedit illud, quod supra dixim⁹, tantundem, firmatur hæc sententia tum ex sacris tum ex profanis legibus, manum pro manu, oculum pro oculo, dentem pro dente restituendum esse, indicantibus *Conf. judic. c. 1. v. 6.* intelligenda autem hæc non de reparatione proprie sic dicta, sed de morali æstimationis ratione, in *LL. 12. tabb.* lex est, si membrum ruptum est, talio est. Ex quo confectarium est, plurimas pœnas veluti furti, bonorum raptorum, & tot alias, meri juris positivi esse, quarum rationem summa utilitas, & quod sine iis vix Reipubl. incolumitas salva, sana, & constans esse poterat, suadet, aut, si ejus duritia increpetur, excusare videtur.

*De talione
nec ipse
DEus di-
spensat.*

§. III. De talione nec ipse Deus dispensat, cum imperfectionem in summo numine argueret, alteri jus aliquod detrectare velle, Deus subinde justissimus est Zelotes, quia peccata non dimittit impunita, tametsi misericordiæ sit remittere, justitiæ tamen est, punire.

punire. Ut talio hæc justa sit, necessum est, inter personas delinquentes teneat, nec enim naturaliter puniri potest, qui nihil deliquit, sed pœna ibi tenet, ubi delictum vel meritum est. *l. 22. C. de pœnis c. 22. c. 23. d. R. I. in 6. c. 1. caus. 24. quest. 3. Ezech. XVIII. v. 4. & seqq.* Unde quoque ex hac talionis lege fluit, quod si alter quid injuste à me petierit, non ægre ferat, si idem ab ipso prætendam, quæ justitia est edicti *quod quisque juris in alt. stat. ut eodem jur.* Consequens etiam est, homicidii pœnam natura capitalem esse, cum enim reparatio injuriæ in omni delicto necessaria sit, sane vita & sanguis hominis tam pretiosissima & incomparabilis portio nulla re, nec prece nec pretio, nec arte nec marte reparari potest, necessum igitur erat, ut secundum talionis legem sanguis pro sanguine effundatur. Eadem dispositio ob cumulationem tantorum facinorum injuriarumque in adulterio fervanda videtur. Ingens enim hæc & irreparabile damnum familiæ, posterisque omnibus illatum, ipsum hic hominis domicilium inquinatur, partus alienus substituitur, unde jura familiæ successioque omnis turbatur, quin alendi onus ad innocentem, maritum devolvitur. *Conf. Deuter. XXIV. v. 16. & Exod. XXI. v. 12. Matth. XXVI. v. 52. Gell. noct. Att. 4.*

§. VI. Duo igitur hæc a natura capitalia videntur delicta; naturaliter autem in pœnis præter reparationem, uti diximus, nihil amplius exigitur, omnis enim ad pœnam obligatio injuria est, quæ cessat, si reparata sit, hæc reparatio ad deterrendos homines J. N. sufficit, &, tamen si major etiam infligeretur pœna,

Bb

homi-

*Diviso
Panarum.*

homines tamen non deterrentur, quippe qui spe impunitatis semper delinquant, at positivæ LL. propter publicam Reipubl. utilitatem, ejusque securitatem, atque ut tranquilla sit civitas, præter reparationem graviores statuerunt pœnas. Pœna autem alia restitutoria, alia correctoria, illa à natura, hæc ex lege civili est. In illa proportio est inter delictum & pœnam, in hac quo major hominum malitia, eo majus eam coercendi medium adinveniendum. Finis pœnarum igitur est tum publica tranquillitas tum emendatio l. 20. C. de pœn. dum ipsi delinquentes sensu pœnæ ad pœnitentiã ducuntur, imposterumque à delinquendo deterrentur, accedit metus iste, qui in cæteros pœnam spectantes diffunditur, vitiis enim, quam primum fieri potest, adimenda est illecebra, quod fieri rectius nequit, quam si dolore quodam subsequente saporem amittant dulcedinis, ne adeoque alii impunitate illecti aliis quibusdam molesti sint. Conf. l. l. §. 1. de just. & jur. longe vero differt pœna à calamitate, quæ casu infontes sæpe premit, & castigatione, quæ ob depravatos filiorum & servorum mores à patrefam. exercetur, sunt enim hæc remedia animorum non minus innocentia, quam pharmaca sensui ingrata. Conf. l. un. C. de emend. propinq. Grot. §. 4. Hobbes. III. 11. add. l. 51. §. 2. ff. ad l. Aquil. l. 14. C. de pœnis l. 2. ff. de LL. l. 176. d. R. l. l. 17. C. de jud.

Chi compete-
rat jus pu-
niendi, re-
futatur
Grotii sen-
tentia.

§. V. Male putat Grotius, executionem pœnæ cuivis, saniori præ altero judicio gaudenti, competere. Nemo enim, nisi qui summam potestatem habet,

habet, alteri jus suum auferre potest, par in parem non habet imperium, nemo iudex est in propria causa, quod hic facile contingeret, iudicis officium est, ut sit alienus a studio partium, nemo vero potest se ipsum separare a causa sua, alius est qui paret, alius qui imperat. Pœna pars executionis iustitiæ est, hæc autem magistratui competit. Magistratui ius tuendi publica & privata jura competit, punire actus legis est *l. 7. ff. de LL.* natura igitur jus hoc competit superiori, & origine summæ potestati *l. 3. §. f. l. 4. de recept. qui arbitr. receper.* *Hugo du Roy. l. 1. t. 6. n. 3. Tabor. armament. iust. c. de abus. amor. in def. bon. 5. §. 1. & 6. Pufendorff. VIII. 3. 7.* Vires iudicii & immunitas à vitiis tribuunt aptitudinem solam, non jus, quod sine alterius consensu non nascitur, & unde quis aptitudinem suam mihi probabit. Neque enim ipsi simpliciter credere cogor. *Kulp. in colleg. Grot. §. III.* vix dubium est, interfecto iure verum, non nudam impunitatem tribui, interfectio enim talis ab ipsa natura est, quam Principes vel per se, vel per alios exercere possunt, frustra hic reluctante *Vasquio* certatim à *Grotio*, aliisque refutato.

§. VI. Imperfecti actus, quales quoque cogitationes sunt, quarum, fatente Jcto, in *l. 18. de pœn.* nulla pœna, nisi in actus extrinsecos eruperint, seu, ut alii loquuntur, si in externum aliquem conatum heic influxerint, ad pœnam infligendam non sufficiunt, actualis autem requiritur injuria, cujus reparationem pœnam esse sæpe diximus, contradictio enim foret, fecisse aliquid, & facere adhuc velle, quod

Qualis injuria pœna obnoxia sit?

futurum, factum nondum est, inevitabiles actus, nisi culpam præcedentem involvant, non puniuntur, hi enim in hominum non sunt potestate, quin imo vitia moralia, quæ actus continent, oppositos virtutibus, quarum natura coactionem omnem repudiat, uti sunt misericordia, liberalitas, gratiæ relatio, &c. cum pœnam definitam non habeant, aut obligatione aliquam, uti supra visum fuit, impunita inter homines manent, sic delicta in Deum commissa Deo relinquuntur punienda, *l. 2. C. de reb. cred.* tamen si nullum supersit dubium, hæc delicta in Deum à Magistratu quoque puniri posse, præsertim, si notoria aliqua blasphemia & tale delictum sit, quod non minimum societatem humanam turbaturum erat, & si actus virtuosus à magistratu præcipiantur. *Conf. Grot. §. 20. Velibus. de Princip. Just. & decor. p. 1002. Fransk. Resol. 7. Bæcler. dissert. de actione ingrati.*

Jus aggraviandi.

§, VII. Pœnam non obstante stoicorum placito remitti posse dicimus, estque famosum hoc jus aggraviandi, ignoscitur autem ita, vel, ut penitus tollatur, vel ut saltem minuatur pœna, prius dispensationem, alterum mitigationem continet. *Conf. Mart. Navarri. lib. de lege pœnali.* Remissio pœnæ vel ex natura delicti, ut si gravior delicto pœna statuta sit, quæ tum necessaria, vel ex gratia fit, hæc non nisi in delictis contra jus civile, non naturale vel divinum, commissis tenet. Inde superior pœnam injuriæ sibi illatæ, aut civilem, non aliam, uti homicidium & adulterium, & quæ in reparando alterius jure consistit, remittere potest. In hac pœnarum taxatione five æstimatione maxima omnino prudentiæ

juri-

juridicæ pars consistit, quantitas criminis puniendū tum ex animo delinquentis, tum ex circumstantiis, & modis seu adjectitiis qualitatibus delicti colligenda est. Animus peccandi auget injuriam ratione superioris, gravius enim omnino delictum est in DEum, ac in privatum aliquem deliquisse. Ultra meritum nemo puniendus. In merito vero examinanda venit causa, quæ ad delinquendum impulit, causa, quæ retrahere debuisset, personæ idoneitas, quæ fufè satis exponit *Grotius de l. §. 29.* Deus autem nec reparationem juris omittit, nec vera præmia vel dare, vel inferre potest, nisi meritis, atque hæc ex natura perfectionis divinæque justitiæ fluunt, cui utique consonum est, ut immeritis præmia denegentur, meritis ea conferantur. *Conf. in prior. Pufend. §. 3. 18. Velthus. de Justit. divin. & bum. p. II. p. II. & integr. tr. Martini Navarri de lege pænali. Cassand. Philosoph. Epicur. part. moral. p. 1514.* aliæ quoque ad remissionem pœnarum causæ esse solent, tum ex merito ipsius delinquentis, aut ejus majorum ortæ, tum ob intercessionem magnatum, ob excellentiam artis, ob liberorum respectum.

§. VIII. In pœnis nullus personarum respectus teneat. Interea tamen alia prosopolepsia est, quæ in diverso personarum jure consistit, eaque licita est, quo nomine masculo & foemina peccantibus illi gravior, huic mitior infligitur, ita paupere & divite delinquentibus, illi carcer, huic pecunia exsolvenda, si enim eadem & pauperi & diviti summa esset numeranda, illi majus, huic quippe notabilem sæpe summam

*Exulet in
pœnis respec-
tus perso-
narum,*

nam minime curanti minus infligeretur. Altera Profopolepsia est, quæ sine ullo juris respectu solum personæ favorem respicit, eaque injusta est.

Bella pœnalia ob delicta ab aliis commissa non recte suscipiuntur.

§. IX. De bellis pœnalibus lata inter Doctores existit disputatio, an ea colore aliquo defendi queant? Vix dubium est, bella contra alios populos ob delictum vel in DEum, vel in naturam ipsam commissum non recte suscipi, nullus Princeps in alium Principem jus atque facultatem habet bellum ob commissa scelera suscipiendi, par in parem ex famoso dicto non habet imperium, nemo exigit pœnas, nisi qui & leges dat, at populus populo leges non facit, nulla heic alteri principi, ob quam solam causam bellum suscipitur, injuria illata, unusquisque enim extra territorium privatus est, cujus imperium non tantum spernitur, sed eidem recte resistitur, ne dicam, de summa, quæ inde oritura erat, confusione. Excipiendi tamen sunt casus, si communis ea hominum causa, quin, si ad nos quoque injuria pertineat, veluti, si tanta apud populum istum barbaries sit, ut nullo societatis vinculo connectatur, cum tales populi pro prædonibus reputentur, recteque à Principibus, queis sc. in universum genus humanum natura imperium competit, debellantur & subjungantur, utpote si latrones & piratæ, atque ita totius generis humani hostes sint. Porro si populus nunquam jus N. aut Gentium observavit, nihil enim impedit, quo minus in talem populum, communia societatis humanæ vincula turbantem, bellum moveri possit, tollunt enim hi insuper communem, qui à natura est, transi-

tum,

tum, nec tantum in Deum, sed ipsam quoque humanam naturam injuriam committunt, justissimum enim est bellum in belluas, proximum in homines belluis similes. Sic justa credit bella *Grotius* in eos, qui in parentes impii sunt, in eos, qui humana carne vescuntur, in eos, qui piraticam exercent. Unde *Theus* & *Hercules* laudantur, quod terram a tyrannis liberaverint. *Conf. Grot. c. 20. §. 40. Feld. ad Gr. Clasenius pol. III. 6. 7. Grabosius de fonte juris p. 9. 10.*

§. X. Propter religionem nunquam bellum inferri potest, religio enim non continetur sub imperii humani terminis, bene dixit, licet barbare dixit, qui dixit, religio epistolice non pistolice promovenda. *Carpzov. qu. crim. p. 1. qu. 44. Clasen. de re pol. I. Gerhard. de Magistr. pol. n. 314. & peculiare tractatus Joachimi Clutenii, Justi Meieri, Adami Pisezk., Kulp. in Coll. Grot.* Cumque in disciplina Christiana, per se considerata, nihil est, quod societati humane noceat, imo nihil, quod non proffit, haud dubie contra ipsam rationem faciunt, qui Christianismum docentes, aut profitentes, hanc ob causam solam poenis subdunt, aut vindictae exponunt, quin in tales qui saeviunt, ipsi in ea causa sunt, ut juste coerceri possint. De quo pleni sunt tractatus de veritate religionis Christianae inscripti, veluti *Grotii, Ludovici Vivis, Mornei, Remundi, Sebundi, Petri Rami.*

§. XI. Notorium est, non tantum illos, qui delictum aliquod commiserunt, poena afficiendos, verum & illos, qui causa damni, & quorum actio ad injuriam concurrat, poenae reos esse, neque enim heic ex alieno

Bella propter religionem non sunt suscipienda,

Qui poena porro afficiendi,

alieno delicto, sed proprio merito poena contrahitur. Ex facto singulorum teneri potest communitas, seu Rectores ac imperantes, si horum accesserit patientia, aut receptus, quibus in crimen illorum veniunt. *Conf. Gentil. de I. B. l. 21. Pufend. VIII. 3. 28. Jac. Godofred. ad l. 10. ff. de R. I.* Hoc casu alterutrum facere debent, ut interpellati nocentem aut pro merito puniant, aut poscentibus dedant. *Gent. III. 17. p. 628. Gædd. ad l. 102. n. 1. de V. S.* nisi quod, ubi quis casu aut infortunio quodam deliquit, & ad asyla confugit, qualium exempla apud omnes fere populos extant: jus hoc asylorum à summa quidem potestate indulgeri potest, sed non alio prætextu, quam ut injuriati legitime se defendant, frustra hoc invocant nocentes, qui non favore sed odio digni. *Conf. Seld. IV. 2. Nicol. Anton. de jur. exil. l. 6. 10. Goldast. Const. T. I. p. II. 24. add. T. 3. Mager. de advoc. arm. c. 15. n. 95. extant quoque de asylor. jure speciales tractat. & disput. veluti Ritterbusii, Myleri, Sarprii, Leibfridii, Osiandri.*

Subditi ex facto Principis tenentur.

§. XII. Subditi vero ex facto principis, quippe cujus causam voluntatemque sequuntur, tenentur, quo nomine bona quoque eorum recte capiuntur, modo tamen illud factum non sit notorie injustum. Pertinet quoque huc famosum illud represaliarum jus supra descriptum.

Quid juris si plures in delicto concurrant.

§. XIII. Pluribus in delicto concurrentibus, quilibet tenetur, poena vero morte expirat, si publice debetur, tam diu satisfactio durat, quam diu ex societate ista membrum superest, illud enim jus singulis inhæret civibus, delinquentes nomine publico deli-

deliquerunt. Nec delinquentes sed territorium hic videtur obligatum, & quamvis omnes cives profugiant, & desinant esse cives, pœna tamen exigi potest a successoribus & possessoribus territorii, hoc enim non potest occupari, nisi cum onere, quod ei inhæret, secus est, si ut singuli delicta perpetrarunt. *Grot. l. 2. c. 21. §. 8. Pufend. VIII. 3. 29.*

§. XIV. Pœna, quæ reparatione damni perficitur, transit ad hæredes, pœna equidem hæc ex patrimonio defuncti debetur, quod utique illos, ad quos devolvitur, afficit. *Conf. disp. Coccej. de obligat. hered. ex delict. defunct. ib. 23.* quando vero delictum personæ est, illud solum tenet delinquentem, hæredibus, quippe quorum nullum concurret delictum, haud obligatis, quod vero in crimine Majestatis ipsi etiam liberi afficiantur, illud publica necessitas utilitasque svadere videtur excusareque, liberi interea proprie non puniuntur, sed calamitate saltem tanguntur, ut adeo parentes hac filiorum miseria affecti à crimine maxime horrendo absistant, verbo, non liberi, sed parentes heic per liberos puniuntur, alias verum omnino est, filios ob delicta parentû, multo minus cognatos ob propinquorum facinora haud puniri, filius enim, suffragante in id divino codice, parentis sui iniquitatem portare nõ debet. *Conf. l. quisquis 5. C. adl. Jul. Maj. ibique Doctores magno numero.*

An Pœna ad successores devolvatur.

CAP. XIII.

De interitu facultatum, & fonte successionum.

§. I.

Facultas omnis morte tollitur, mors sicut omnia, sic & Dominia rerum, quæ pro vivis, non mortuis introducta, solvit.

Mors omnia solvit.

Cc

§. II.

*Testamenta
non sunt ex
J. N.*

§. II. Neque testamenta, neque successio naturalis juris est, sed, facultate per mortem sublata, res in pristinum statum, sc. nullius esse incipiunt, & tum à quovis occupari possunt, atque hæc de J. N. Primævo firmissima. Testamenta enim originem & natales suos juri civili debent, ad omnem enim, quæ de J. N. valere debet, dispositionem duorum requiritur voluntas, alterius de tradendo, alterius de accipiendo, testamentum vero unius saltem dispositio est, quæ mortuo demum disponente vim capit, ac incipit, id vero naturaliter fieri nequit, nec dispositio aliqua incipere potest eo tempore, quo disponentis amplius in rerum natura non est. Clarius, hæres acquireret à testatore, vel eo vivo, vel eo mortuo, non eo vivo, cum nondum eo tempore consentit hæres, non eo mortuo, cum mortuus non disponat. *Disput. Dni. Coccej. de Jure B. & P. regn. Port. §. 7. disp. nostra de Contr. summ. potest. c. II. §. 40.* Excipiendum, si hæc potestas Principi fuerit indulta, legeque adeo publica recepta. Neque etiam successio Juris Naturalis primævi est. Omne jus, omnisque hominum facultas morte tollitur, jus etenim in facultate legitima consistit, quæ, non nisi hominis animati, non cadaveris est. Jura omnia viventium non mortuorum causa introducta, frustra alias usus terræ conditus esset, præterea quicquid acquirimus, vel nostro, vel alterius in nos transferentis facto acquirimus, utrumque vero hic cessat. Neque enim hic vel aliqua acceptatio aut traditio, vel occupatio intercedit, defunctus enim non tradidit, sed ab intestato bona reliquit, unde evadunt res nullius & vacantia, ceduntque occupanti.

§. III. Verum, cum hæc juris naturalis permissivi sint, ita nullus suboritur scrupulus, quare tantæ in positivis legibus circa testamenta & successiones existant mutationes, expediebat enim valde rebus prope omnibus occupatis, ne descendentes, multi- que impuberes perirent, introduci successione[m], qua descendentibus jus in facultates defuncti conceditur, in locum igitur juris occupandi res, quæ per mortem nullius evadebant, ipso quoque Jure Nat. secundario surrogatur successio in bona à parentibus præmortuis relicta, in solis igitur liberis jus occupandi superest, in reliquis cessat, quia his omnibus in bona parentum suorum jus salvum est. Uti vero Deus homines non simul, sed successive condidit, eumque terræ modum constituit, ut non sufficeret omnibus si viverent, sed successive viventibus, sic etiam successio naturalis fit per propagationem, ut liberi succedant parentibus mortuis.

§. IV. Hæc tamen nihil derogat liberrimæ parentum dispositioni, introducto. vero testamento- rum usu, tota ipsis successio auferri nequit, sed portio aliqua ad debita alimenta necessaria, ipsis relin- quenda venit, atque hæc origo legitima, quæ quoad for- mam positivis legibus introducta, inde, quatenus in legitima insunt alimenta necessaria, legibus humanis tolli nequit. *Conf. integr. tract. Merlin. l. 7. §. 1 unde liber. l. 7. de bon. Damnat. l. 36. §. 1. & 2. C. de inoffic. test. Gail. 2. O. 122. num. 3. Myns. O. 5. 43. Carpzov. p. 3. c. 7. d. 1. & 5.*

*Optimo hæc
positivis le-
gibus mu-
tata,*

*Parentes
tamen libe-
re de rebns
suis dispo-
nunt ex-
cepta legiti-
ma.*

Quomodo
facultates
perire desinunt.

§. V. Jus præterea nostrum tollitur vel nostra, uti per contractum, vel superioris dispositione, hæc vel ob publicam utilitatem vel pœnam fit, perit quoque jus, si id, sine quo naturaliter jus subsistere nequit, tollatur, tum enim facultas ista amplius exerceri nequit, exemplum est in populis mari abreptis, item in iis, quos terræ motus hausit penitus, aut chasma, quare si quoque alter facultatem nostram jure sibi applicet, nostra facultas evanescit, sic homine extincto, formaque ejus rei, in quam jus competeat, destructa, nostrum jus corruiere nemo ambigit. *Conf. Dn. Coccej. Hypom. jur. Feud. tit. 8. §. 1.*

Quomodo
unitas re-
rum dissol-
vatur.

§. VI. Cum vero multis rebus sua adsit unitas, eaque conjunctæ sint, ita, quando conjunctione hæc dissoluta facultas pereat, discuti omnino meretur. Aliæ res unitatem habent à natura, uti homo, arbor, ille ex conjunctione combinationeque animæ & corporis existit, quorum alterutro sublato definit, homo, hujus principium, quo unitur, anima vegetativa est, succus sc., quo detracto, perit arbor. Aliæ igitur res certam unitatem habent a natura, aliæ natura distinctæ varia ratione junguntur, quæ unitæ, & quasi unæ separantur ab aliis, quod fit situ, animo, instinctu, jure, arte, natura, nova pars in unionem totius succedere potest, & tum una, eademque quæ ante fuit, res, non obstante nova, quæ accersit, particula remanet, sic pater & filius, maritus & uxor pro una persona habentur, ita in examine apum aliaque aliorum animalium grege, utut distincta hæc sint corpora, est unitas. Sic lapis ædificio im-
impo-

impositus, suam amittit qualitatem propriam & pars ædificii fit, ita navis novis licet pedetentim tabulis resecta una eademque remanet.

§. VII. Ex his præmissis liquet, imperium, collegium tam diu remanere, quoties unio ista jurisque communitio durat, destrui, hac sublata. Præterea constat, unitate hac salva, manere eundem populum, quamvis, uti quotidie contingit, nullus ex iis, qui unitatem hanc constituerunt, superfit, perinde uti manet idem flumen, quamvis novæ per singula fere momenta succedât particulæ, manet, Seneca teste, unum fluminis nomen, aqua transmissa est. Corpus particulis paulatim commutatis esse non desinit; sed una tamen manet species; durante igitur in populo unitate hac, quæ ejus spiritus & anima est, durat imperiû; durat consociatio ista, quæ vinculum illud est, per quod Respubl. cohæret, spiritus ille vitalis, quem tot mille trahunt, populus enim civitasque immortalis est. *Textor. c. 30. Hobbes VII. 18. Puf. HX. 12.* ita porro manet Respubl. manet populus, tamen si una, saltem familia, quin unus superfit civis, id quod in J. Civili quoque cautum l. 7. §. f. quod cujusque universit. nom. quin manet idem populus, tamen si aliam Respubl. formam inducat, atque adeo rege, si electus est, aut Regis familia extincta, jus imperandi ad populum redit, frustra dissentiente *Aristotele*, qui mutata Reipubl. forma, negat eandem civitatem esse. *Grot. de J. B. & P. l. 2. c. 9. §. 1.*

Quamdiu imperium durat.

...

§. VIII. In corpore subalterno Reipubl. veluti collegio aliquo duplex unitas, una inter se, altera cum

Quid juris in corpore subalterno.

cum tota Republ., altera sublata, altera remanet. Singulis in servitutem translatis, non jus civitatis, sed modus tollitur, imperii ratione saltem heic commutata, cæteris vero juribus salvis manentibus, discessio civium, quæ ex consensu in coloniam fit, jus non tollit, manet enim jus matricis in colonos, ut suos cives, nisi pars civium ultro discedat, vel ea lege dimittantur, ut sibi habeant. Quia si certò loco migraverit populus, manet civitas, per temporariam enim istiusmodi migrationem jus populi suspenditur, non tollitur, quia forma populi adhuc durat, dum enim populus novas quærit sedes, manet animus cohabitandi & coeundi.

*Fons successio-
nis.*

§. IX. Morte igitur facultates perire, & sic res iterum nullius & occupantis fieri, supra dictum, at vero in locum juris occupandi, uti itidem dictum, rebus prope occupatis surrogatur natura successio. Frustra vero hæc cum *Grotio & Pufendorffio* ex conjectura voluntatis fingitur, sc. hunc, quem defunctus amavit, succedere, voluisse id, quod æquisimum, cum enim nec conjecturæ, nec præsumtus consensus naturale aliquod jus efficiant, sed apertissima heic ex facto aliquo naturæ decisio requiratur, frustra ex conjectura aliqua, quæ incerta est, jus derivatur, quæ sane amoris conjectura ipsis subinde pauperibus applicari posset, ita, ut ex præsumpto aliquo pietatis signo defunctus & his bene velle censeatur. Frustra quoque alimentorum jus cum successioibus à *Grotio* conjungitur, alimenta ex lege educationis parentibus incumbens fluunt, successio post mortem fit, mor-

mortuus pater non educat. Ex eodem fonte error iste pullulat, quasi ex jure proprie non dicto liberis jus alimentorum non competat, est enim hoc verissimum illud, sine quo partus conservari non potest, quodque natura ipsi tribuit, jus, ad eundem censum quoque referenda, voluisse sc. defunctum id, quod æquissimum & honestissimum, tale esse, ut proximus successionem habeat, pro jure esse, quod pro officio competit.

§. X. Successione itaque in locum juris occupandi introducta, succedunt soli descendentes, iique legitimi, non adoptivi, non spurii, cum nulla de J. Nat. propagatio valeat, nisi quæ per justas nuptias fit, ergo nec successio, quæ ex propagatione oritur, valebit, alimenta vero parentibus deberi, virtutis, non juris est. Illis enim, uti dictum, alimenta debentur, qui educantur, parentes autem filii non educant. In liberis hæc alimenta necessaria, qui alias perituri, nihil enim secum afferunt, quod in parentibus longæ sæculus, adde, quod Grotius urget, quod filiis diutius quam parentibus vivendum sit, unde bene *Paulus in l. 7. de bon. damn. ratio naturalis inquit*, quasi lex quædam tacita liberis parentum hereditatem addicit, velut ad debitam successionem eos vocando, *Papinianus vero*, non sic parentibus liberorum, ut liberis parentum hereditas debetur, parentes ad bona liberorum ratio miserationis admittit, liberos natura simul & parentum commune votum.

*Successione
posita quid
juris jam.*

§. XI. Successio ista filiis post mortem parentis debetur in omnia ejus jura, quæ mortis tempore fuerunt,

*Conditio
tribuit ju-
ra ab even-
tu suspensa.*

runt, etiam ab eventu suspensa; atqui hoc jus post mortem patris succedendi jam natum est in momento natiuitatis, hinc in descendentes J. N. obtinet jus repræsentationis; quamvis etiam conditio nihil ponat inesse, nihilominus tamen talis hæc est dispositio, quæ quam primum nascitur, reale jus in disponentes transfert, unde & hic est spes debitum iri.

*Succes-
siones regno-
rum.*

§. XII. Atque hic est fons ille successionum inter privatos, qui æqualiter succedunt, de successione regnorum gravior existit disputatio, non tam literis, quam armis agitata. De quo distincte procedendum, dicimus autem, in regnis nullam naturaliter successionem esse, nulla enim in dignitatem, qualis regia, successio est; uti enim natura meritum unius non transit ad alterum, sic nec actio unius personæ potest meritum efficere alterius, dignitates enim nihil aliud sunt, quam meritorum æstimationes, at vero, has extra personas naturaliter abire, & ad hæredes transitorias esse, vix probabile est. Successio naturaliter in patrimonio fit, regna autem non sunt sub patrimonio, illud ad vivendum, hæc ad defendendum concessa, potestas hæc non jure hereditario transfertur, sed ex dispositione populi, à quo, cæteris paribus, Rex constituitur, resultat. Principatus sub jure occupandi non continentur, ergo nec sub jure successionis, quippe quæ in pristinam, uti diximus, occupationem transit. Res in mundo creatæ acquiri, occupari, hæredibusque relinqui possunt, non imperia, quæ non utendi, sed justitiæ tuendæ causa comparata. Tandem in principe constituendo digni-

dignitas, capacitas, prudentia, meritum personæ inspicuntur, at hæc morte intereunt, porro summa potestas concessa est generi humano in singula membra, eoque diviso, in cives, ergo naturaliter non transit ad hæredes, sed ad corpus. *Conf. disp. Dn. de Prinzen de tutelis illustr. sect. II. §. 1. Grot. l. 2. c. 7. §. 12.*

§. XIII. At cum dispositio de successione regnorum à populi arbitrio dependeat, ejusque voluntario decreto familiæ forte cuidam concedatur, ex hoc pacto omnes primi acquirentis descendentes succedunt, non legitimati, legitimatio enim positivo, non naturali juri natales debet, quam primum enim quis ex legitimo toro nascitur, statim ei validissimum succedendi jus acquiritur, quod illi per factum patris cum concubina postea nuptias contrahentis auferri non potest, naturaque omnino impossibile, istud tempus, quod in legitimatione per subsequens matrimonium fingitur, ad primum concubitum trahi, hæc autem propter favorem matrimonii fingi, positivi juris & æquitatis esse videtur, in privatis autem bonis, cum hæc decisionem ex J. Civili capiant, recte succedunt.

Posita ex pacto successione qui succedant?

§. XIV. Non adoptati, adoptio enim, quamvis naturam imitetur, juris tamen naturalis non est, neque enim Rex jus illud, quod sanguini cohæret, alterique per nativitatem questum est, auferre potest, attamen, si consensu populi adoptio fuerit facta, aliud dicendum, tum enim adoptatus non ex actu adoptionis, sed facto populi succedit, inter privatos vero succedunt, pater enim de rebus suis recte disponit. Neque collaterales, his enim ex populi dispositione hac nihil questum, nam hi sub pacto hoc, quod solos descendentes afficit, non comprehenduntur, in solum saltem patrimonium succedentes, concessio populi ordinem naturæ respicit, naturaliter autem soli saltem succedunt liberi; successio familiæ non est inter collaterales sed parentes & liberos. *Conf. l. 15. C. de*

Adoptati non succedunt.

de legit. hered. l. 4. C. de bon. qua lib. l. 2. C. ad Tertull. l. 7. in f. unde lib. l. 15. ff. de inoff. test. ex capta nati succedunt.

*Qui porro
non succe-
dant?*

§. XV. Succedunt liberi capaces, non supplicio digni, non furiosi, quæ tamen calamitas superveniens filiis in successione non nocebit, non mente capti, impuberibus quidem jus succedendi concedi potest, ea tamen lege, ut per tutores interim regnum administraretur. Non naturales, repugnantia enim est, ex illegitima conjunctione jus dari, accedit, quod successio naturaliter sit ex propagatione, propagatio autem non nisi per justas nuptias fit, ut scilicet de juribus parentum liberorumque constare possit, supra cap. 4. inæqualis autem personarum conditio, v. gr. si princeps plebejam duxerit, liberis non præjudicat, cum hic revera adsit matrimonium, de J Nat. omnes æquales sumus.

*Feminare-
gulariter
non succe-
dunt.*

§. XVI. Fœmina vero, in bona quidem privata & parentum, quoniam hoc jus omnibus commune, non in regno aut imperio succedit, cum ne quidem in privata familia imperium habeat, quæ adeo non est capax regendæ partis, multo minus totius curam cum successu tuebitur *Conf. Cato. l. 39.* Imperium est facultas tuendi, quæ vis & facultas patrocini in masculis fortior ac fœminis, hæc enim prudentiam, justitiam, virtutem, & capacitatem complectitur, quanta vix in fœminis est. Nam pace & bello Rempubl. gerere ac defendere virile officium, quam in rem pulchre differit *Cato, apud Livium l. 34. c. 2. Conf. Tac. in vita Agricola.* Imperium conceditur familiæ, fœmina in aliam familiam transit, ejusque filii, tametsi ex alia familia, nihilominus succederent, quod contra intentionem populi, populus enim concessit regnum soli familiæ, qua extincta reservavit sibi jus ac potestatem eligendi alium, sequeretur, quod sic etiam in statu Aristocratico succedere debeat, cui tamen experientia reclamat, nihil officiet dissentientium sententia, quod fœminæ eandem naturalem capacitatem habituræ sint, si ad tales, quales masculi, educatæ fuerint actus, id vero, cum hæctenus incertum sit,

sit, ita sententiam priorem tutiorem reputamus. *Conf. Tac. de mor. Germ. Lamprid. in vita Heliogabali.* Neque à præstantia forte unius alteriusve individui ad totum sexum argumentari fas erat. *Dn. Neukirch. disp. de success. regn. th. 1.*

§. XVII. In regnis solus succedit primogenitus, cum unum non plures reges sibi destinaverit populus, regna enim, ducatus, principatus voce sua significant Imperium unius, nisi aliud expresse constitutum fuerit. Quod in prudentia juris publ. fas bene demonstravit *Dn. Coccejus.* Cæterum quoad ipsam quæstionem nulla adest ratio, quare secundogenitus huic præferendus, at pro primogenito ipsa natura, cum prius hunc produxit, militare videtur, verumque hic omnino est, qui prior tempore, potior jure. Quæ quæstio inter duos Darii Persarum Regis filios agitata, & pro primogenito pronunciatum est, quod suo calculo egregie comprobatur *Justin. l. 2. 10. in-quiens.* Hoc jus & ordo nascendi & natura ipsis gentibus dedit. *Dn. Coccejus disp. de J. B. & P. regn. Part. qu. 2. p. 6.* Deinceps nemo ante primogenitum filius fuit, at ipsi jus semel quæsitum auferretur, si in alium postea natum successio transiret. In ipsis sacris primogenituræ prærogativa apparuit in Isaaci filiis. *Conf. Arum. disc. acad. 20. th. 61.*

§. XVIII. Quin primogenitus etsi ante dignitatem regiam natus secundogenitum excludit, primogenitus enim non succedit in ea, quæ pater nativitatibus, sed mortis tempore habet, & sic in privata quoque bona succedere non posset, quod tamen experientia repugnat, primogenitus enim hic aut capax aut incapax est, si incapax, quare nullis succedentibus liberis succederet, si capax, quare non cæteros excluderet, in momento ergo nativitatibus primogenito jus acquiritur, cuius exercitium vero effectusque post mortem se exerit. *Dn. Texor. disp. de successione regum & Princ. §. 2. Grot. l. 2. c. 7. §. 28.*

§. XIX. Quicumque in regnum succedit, omne jus suum cum qualitate, ordine, prærogativa & eventu ad suos liberos natura transfert. His deficientibus, alia linea ex pacto succedit,

Soli succedunt primogeniti.

Primogenitus ante dignitatem reg. natus secundogen. in dign. nat. excludit.

Quale per successionem jus in posterum transfertur.

dit, primogeniti juri inest conditio, 1. si pater mortuus fuerit, secundogeniti triplex, si (1.) pater (2.) frater major (3.) hujus filii masculi mortui fuerint & sic in cæteris. Filia quadruplex 1. si pater, 2. fratres, 3. liberi masculi. 4. Fœminæ ex his masculis natæ, mortuæ fuerint, adeoque si mortuo masculo plures saltem fœminæ aliarum linearum sint, proxima præferitur; fluunt hæc ex ordine naturæ, ut nimirum linea proxima proximam excipiat. Successione itaque in regnis introducta naturali rationi maxime convenit linealis successio, quæ in *Arcæ Bulla tit. 7.* definitur. Ut adeo hic non proximitas graduum, sed linearum inspiciatur, verissimumque adeo est, jus repræsentationis in regnis quoque valere. Hoc jus enim fundatur in tempore nativitatis, quo jus succedendi filio quaestum transfertur ad omnes ejus descendentes, et si casus successione nondum existat.

*Quomodo
fœmina
succedant?*

§. XX. Fœminis ad Imperium ritè vocatis, non tamen jure naturæ aliter succedunt, nisi post omnes masculos, ex præsumptæ immotaque populi voluntate, masculorum jus certum, fœminæ jus suum probent, fœmina in subsidium ad generandum non imperandum creata. *Conf. l. 2. ff. de R. J.* Fœmina ex masculo nata nunquam plus juris habet quam mater, adæoque non nisi omnibus descendentes mortuis succedet, non enim censetur mens fuisse populorum, regnum devolvi ad extraneum. Neque primi acquirentis intentio esse videtur, quod obesse voluerit proli masculinæ, quæ familiâ, nomen, insigniaque retinet, & nomen in alium transferre, cujus æternitati tamen homines naturaliter studere solent.

*Regnum
non est he-
reditas.*

§. XXI. Regno ut ad hæredes transeat constituto, eo ipso tamen non est hereditas sive in hereditate, sed quoad jus succedendi hereditatem imitatur, hereditas privatorum, imperium solius boni publici causâ constituitur, illa jure, hoc ex dispositione populi defertur, illa ad collaterales devolvitur, hoc nõ, illa privati hoc publici juris est, certo itaq; succedendi modo hætenus non definito, nec feudalis nec allodialis successio tenebit, quamvis ista naturæ magis convenire videatur.

§. XXII. An successor exheredari possit? varie disputari consuevit, distinguimus inter antiquum & novum regnum, in hoc, non illo exheredationem admittimus, ea enim inter Regem populumque in delato regno pactio intercedere potest, ut quem velit ex familia sibi successorem designet, accedit, quod in favorem principis noviter electi regnum acquisitum sit, de quo favore acquirens utique disponit, modo regnum non abeat extra familiam, cum etiam is pro lubitu regnum acquisivit, ergo etiam juri quæsit, & acquisitioni legem dicere valebit, exemplum sistit David, excluso primogenito, Salomoni imperium deferens, in illo jus familiæ omnibusque ejus membris, quod adeo auferri nequit, quæsitum est; Quanquam nec hoc diffidendum, in regnis victoria belloque quæsitis alium præ alio a rege eligi posse, salvis tamen hæc alimentis, utrobique Principum filiis præstandis.

An Successor exheredari possit?

§. XXIII. Abdicari, renunciari regno posse vix dubium est, quod tamen in jure primogenituræ secus, abdicatio abdicanti non aliis legitime successuris præjudicat; adeoque in proxime successurum transit regnum. Major scrupulus est, quis de successore regni judicet, aliis jus id regi successori, aliis hoc judicium populo tribuentibus. Priorem sententiam *Grot. l. 2. c. 7.* Posteriores *Justin. l. 16.* tuetur, exempla ex *Anglia refert Camdenus in historia Elisabetha p. 1. in pr. & p. 2. an. 1571.* ex *Gallia Thuannus hist. l. 105.* ex *Hispania Mar. l. 19. inf.* Verum constitutis arbitris, non neglecto interim populi à quo olim hoc jus profectum, consilio, ut suum super ea re consensum exprimat, quæstio hæc decidi posse videtur. Nisi tamen vel Regi, vel ordini, vel populo hæc jus aliquod reservatum sit. *Dn. Coccejus disp. de J. B. & P. regn. Portug. p. 27.*

An renunciari regno possit?

§. XXIV. Tandem omnia jura hæc, de quibus per indicem demonstrandis hæctenus solliciti fuimus, morte pereunt, intereuntque. Mors ultima rerum linea, ipse homo fragilis creatura est, qui rupto corporis domicilio ad alias sedes migrare debet, anima immortalis est, perire nescia, suum a Deo præmium, si bene, pænam, si male egerit, expectatura, animæ essentia in mera consistit cogitatione, quæ nullum

Prærogativa cadaveris humani.

sentis interitum, corpus tam nobilissimi hospitis domicilium superstes remanet, cui quamvis cadaveri prærogativa quædam præ cadavere bruti debetur. Inde de hoc jure, quod & Gentes corporibus defunctis præstare consueverunt, pauculæ restant quæstiones.

Corpus sepeliendum est.

§. XXV. Ne igitur corpus hominis, quod animæ hospitis illius eximii receptaculum erat, vultus cæli hominumque injuriis exponatur, & in aprico quasi omnium, non sine superstitum horrore sistatur. Inde a gentibus modus quidam inventus mortuos abscondendi, atque hunc sepulturam dicunt; Vocabulo hoc latius sumpto, ut non tantum significet, quando corpora in aquam immittuntur, vel in obscuro quodam & vix accessibili loco absconduntur, sed quando in ipsa terra reconduntur, qui mos omnium usitatisimus: terra reddenda terræ *Conf. Dd. ad tit. ff. de relig. & t. de cadav. puniend. Jacob. Godofred. C. Theodos. 3. p. 136. Textor. c. 15. Kirchman. de fun. Roman.* Modus hic abscondendi corpora convenit utique cum jure naturali. Recte *Grotius*, cum homo cæteris animantibus præstet, indignum visum, si ejus corpore alia animalia pascerentur. Bene *Lactantius*, non enim patiemur figuram & figmentum Dei feris ac volucris in prædam cedere.

Quibus sepultura denegatur.

§. XXVI. Sepeliendi jure veluti privilegio aliquo naturæ indigni sunt facinorosi, queis proinde, sive patibulo suspendantur, sive anatomie subjiciantur, nulla fit injuria. Ipsas vero anatomias eorumque usum juri naturali non repugnare vix in dubitationem vocari potest. *Conf. dissert. de jure circa cadaverapun. II. §. 4. 5. 6. 7. quam Kulpis citat.*

Monita & epilogus tertius opusculi.

§. XXVII. Verum ita quisque se gerat, ut expulsis vitiorum peccatorumque tenebris ad veram vivamque DEI voluntatem actiones suas veluti ad unicum centrum dirigat, & cogitet, se non tantum ad hæc præcepta nat. juris, quæ hætenus in foro soli tenent, sed etiam ad laudabilia virtutis exercitia explenda obstrictum esse, firmiter sibi persuadens, se carissimum Dei animal esse, cujus unica gloria in salutari

Dei conjunctione & amore proximi consistit.

S. D. G.

Cum Positionum J. N. ab Illustri Coccejo
 editarum sæpius mentionem fecimus, adeoque
 eas. cum pace Dn. Autoris heic inferere lubuit.

Pauculæ & Generalissimæ POSITIONES.
Pro Explicatione JURIS GENTIUM.

I. **O**mnis de jure questio eò refertur, quid licitum sit? Id enim
 jus dicimus. Homines autem potentiùs agendi à Natura
 instructi licitè agunt, quicquid possunt, donec aliquis, qui prohibere
 rectè potest, prohibeat.

II. In qua questione duo sunt distincta: 1. *Facultas illa natu-
 ralis agendi, qua, quatenus non apparet ritè prohibita vel restricta,*
est facultas legitima, & idem quod vulgò dicitur, Jus concessivum.
 2. *Prohibitio ejus, qui jure prohibere & terminos facultati huic po-
 nere potest, quod vulgò dicitur, Jus præceptivum. Ex illa libertas;*
ex hoc necessitas agendi vel non agendi seu obligatio nascitur.
Utrumque continetur l. 7. ff. de Legib; & c. 4. dist. 3.

III. *Jus hoc prohibendi competit soli rerum Creatori, & cui
 is concessum id voluit.*

IV. *Voluntas non tantum offenditur ex verbis, sed & 1. Ex
 moribus & instinctibus intrinsicis in homine à natura conditis. 2. Ex
 actionibus Creatoris: ipsa scilicet rerum, qua nobis apparent, creatione
 & conservatione; quin ipsa earum naturà & circumstantiis. 3. Ex
 actionum sine necessario vel probabili, qui est ipsa intentio ac volun-
 tas agentis. 4. Ex mediè necessitate; quia constituto jure etiam
 medium illud constitutum intelligitur, quod unicum & necessarium
 est ad jus illud obtinendum. 5. Ex natura ipsius sanctissimi Creatoris,
 qui perfectissimus est; & nihil frustra fecisse intelligitur.*

V. *Anatura autem concessum & constitutum est. 1. Humano
 generi jus plenum in hanc terram ejusque res, fructus, feras &c. sin-
 gulis verò æquale jus occupandi quod nullius est: non autem, quod
 alterius est. 2. Cuique jus in suas actiones, earumque commoda:
 non in alterius. 3. Jus conservandi, non perdendi, suum corpus
 vitamque & alios. 4. Societas inter homines, & qua inde in singulos
 derivantur jura; 5. Societas domestica, & qua pariter inde Jura ad
 singula membra descendunt; suis quaque locis tradenda.*

VI. *Intra hos concessa facultatis fines si quis disponit, regula est: Prout disponit, ita fuis est. Dispositio autem est voluntatis declaratio, quid fieri vel non fieri quis velit.*

VII. *Sin ultra hos fines quid habet vel agit, injuria est, & tenetur vel ad id, quod habet, tribuendum ei, cujus est, vel ad injuriam reparandam. Reparatio ea fit, cum vel id, quod ablatum est, vel, si id non potest, tantundem restituitur.*

VIII. *Ex dispositione, qua fit inter plures de re committenda, jus inde in rem ipsam competit, prout placuit, si de facto, in personam.*

IX. *Facultas ista disponendi tollitur morte, & res hoc jure iterum cedunt occupanti: nec ex hoc jure est illa restandi ratio, qua inter gentes obtinet.*

X. *At in locum juris occupandi, rebus propè occupatis, surrogatur naturà successio liberorum in bona à parentibus pramortuis relicta.*

XI. *Hac tamen nihil derogat liberrima parentum dispositioni inter vivos. At introducto testamentorum usu, iis tota successio auferri liberis nequit.*

XII. *Delicta & pœna materià conveniunt, & utraque in privatione jurium nostrorum consistunt; At differunt causa: In illis privatio hac fit injustè ab eo, qui privandi jus non habet: In his justè à judice, qui tale jus habet ad emendandos homines.*

XIII. *Ad hac jura regenda & contra invitosexequenda necessaria est in terris potestas, qua non alia esse potest, quam generis humani in territoria seu partes terrarum divisi.*

XIV. *Jus hujus potestatis in proprium territorium ejusque membra Imperium dicitur; in extraneos, Bellum est.*

XV. *A jure longè differt virtutis notio. Illo alteri, quod illius est, tribuimus; hac, quod nostrum est, vel perficimus, vel in alium conferimus.*

FINIS.

